บทที่ 4
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาในสมัยโบราณ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือนี้เคยเป็นอาณาจักรขอมก่อนที่จะตกมาเป็นของไทย ทำให้อิทธิพลของวัฒนธรรมทวารวดีที่แพร่ขยายครอบคลุมดินแดนอีสานในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12 - 14 หลังจากนั้นอาณาจักรขอมได้ขยายอิทธิพลเข้ามาสู่ดินแดนอีสานโดยมีอิทธิพลสูงมากในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 16 - 18

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อยู่ในวงกระหนาบของประเทศลาวและเขมรการติดต่อกับชาติลาวทำได้สะดวกตลอดแนวชายแดนเพราะมีเพียงลำน้ำโขงกั้นอยู่และประชาชนเป็นชนเผ่าเดียวกันกับไทย ส่วนทางเขมรนั้น ทิวเขาพนมดงรักกั้นอยู่อย่างค่อนข้างสมบูรณ์ การติดต่อถูกจำกัดอยู่ตามช่องทางต่างๆ ผ่านเขาที่สูงชันและเป็นแนวยาวตลอด

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 19 จังหวัด อีสานเหนือ อีสานใต้ อีสานกลาง

อีสานเหนือนั้นมี ๖ จังหวัดคือ หนองคาย เลย อุดรธานี หนองบัวลำภู ขอนแก่น กาฬสินธุ์

อีสานกลางมี ๘ จังหวัดคือ นครพนม สกลนคร มุกดาหาร ยโสธร ร้อยเอ็ด อำนาจเจริญ ชัยภูมิ และมหาสารคาม

ส่วนอีสานใต้มี ๕ จังหวัดคือ อุบลราชธานี ศรีษะเกษ สุรินทร์ บุรีรัมย์ และนครราชสีมา

ตอนที่ 1
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดมหาสารคาม

จังหวัดมหาสารคาม เป็นจังหวัดที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน กล่าวคือได้มี ท้าวมหาชัย กับท้าวบัวทอง ทั้ง 2 ท้าวนี้เป็นหลาน ของพระยาขัตติยวงศาเจ้าเมืองร้อยเอ็ด พร้อมด้วยผู้คนได้อพยพ จากเมืองร้อยเอ็ด มาตั้งเมืองขึ้นใหม่ที่บริเวณริมกุดนางใย เมื่อปี พ.ศ.2408 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานนามเมืองที่ตั้งใหม่นี้ว่า เมืองมหาสารคาม

มหาสารคามเป็นที่ตรงกลางที่สุดของภาคอีสาน จะเรียกอีกอย่างหนึ่งได้ว่า เป็นสะดือีสาน มีเนื้อที่ 5,291.68 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นที่ราบลูกคลื่นไม่มีภูเขา มีแม่น้ำชีไหลผ่าน พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ไปตามทางรถยนต์เป็นระยะทางประมาณ 470 กิโลเมตร การปกครองแบ่งออกเป็น 11 อำเภอกับ 2 กิ่งอำเภอ ได้แก่ กิ่งอำเภอกุดรัง กิ่งอำเภอชื่นชม อำเภอกันทรวิชัย อำเภอแกดำ อำเภอโกสุมพิสัย อำเภอเชียงยืน อำเภอนาเชือก อำเภอนาดูน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย อำเภอเมืองมหาสารคาม อำเภอยางสีสุราช อำเภอวาปีปทุมและอำเภอบรบือ (สำนักงานสถิติจังหวัดมหาสารคาม. 2550)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จังหวัดมหาสารคามมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดสุรินทร์และจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดบุรีรัมย์

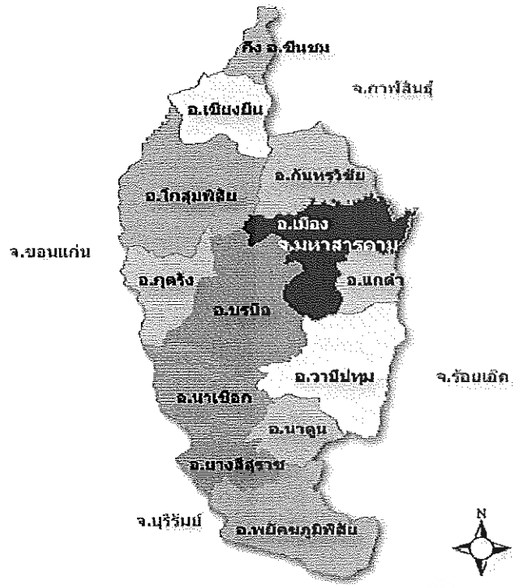

ภาพประกอบที่ 1 แผนที่จังหวัดมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ข้อมูลทั่วไปของอำเภอบรบือ

อำเภอบรบือ เป็นอำเภอที่ตั้งขึ้นในสมัยสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในปี พ.ศ.2453 พระเจริญราชเดช (อุ่น ภวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม) ข้าหลวงกำกับเมืองมหาสารคาม ได้พิจารณาเห็นว่าเมืองมหาสารคามได้เจริญก้าวหน้า มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นควรมีการขยายเมืองออกไปอีก จึงได้ทำหนังสือกราบทูลกรมดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยในขณะนั้น ขอย้ายอำเภอประจิมสารคาม จากเมืองมหาสารคาม มาตั้งที่บ้านค้อ(ปัจจุบันอยู่ทิศตะวันออกอำเภอบรบือ) แล้วเปลี่ยนนามใหม่ว่าท่าขอนยาง โดยเอานามเมืองท่าขอนยางที่ถูกยุบลงให้เป็นตำบล มาตั้งชื่อแทน ต่อมาในปี พ.ศ. 2457 หม่อมเจ้านพมาศ นวรัตน์ ซึ่งดำรงตำแหน่ง เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคาม ในขณะนั้น ได้

เสด็จมาตรวจราชการที่อำเภอท่าขอนยางได้พบเห็นสภาพของท้องถิ่นอำเภอนี้ เห็นว่ามีบ่อน้ำอุดมสมบูรณ์ไปด้วยข้าวปลาอาหารมีบ่อเกลือที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนี้ ถือเป็นสินค้าที่นำไปแลกเปลี่ยนสิ่งของกับท้องถิ่นห่างไกลดังนั้นหม่อมเจ้านพมาศนวรัตน์จึงประทานชื่อใหม่ว่า"บ่อระบือ"อำเภอท่าขอนยางจึงได้เปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบรบือมาตราบเท่าทุกวันนี้

ท้องที่อำเภอบรบือประกอบด้วยองค์การปกครอง 1 เทศบาล 15 องค์การบริหารส่วนตำบล มีทั้งหมด 206 หมู่บ้าน มีพื้นที่ทั้งหมด 723 ตารางกิโลเมตร

เทศบาลตำบลบรบือ
องค์การบริหารส่วนตำบลบรบือ
องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อใหญ่
องค์การบริหารส่วนตำบลวังไชย
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองม่วง
องค์การบริหารส่วนตำบลกำพี้
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนราษี
องค์การบริหารส่วนตำบลโนนแดง
องค์การบริหารส่วนตำบลบัวมาศ
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองคูขาด
องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่
องค์การบริหารส่วนตำบลยาง
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองสิม
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองโก
องค์การบริหารส่วนตำบลดอนงัว
องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก

อำเภอบรบือ ตั้งอยู่ทางตอนกลางของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอโกสุมพิสัยและเมืองมหาสารคาม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองมหาสารคามและอำเภอวาปีปทุม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอวาปีปทุมและนาเชือก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอกุดรัง

อาชีพหลัก ได้แก่ การเกษตรกรรมผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ข้าว พืชไร่ อ้อย ข้าวโพดเห็ดฟาง มันสำปะหลัง พืชผักต่าง ๆ เก็บเห็ดป่า การปศุสัตว์ การอุตสาหกรรม อาชีพเสริม ได้แก่ การพาณิชย์ การบริการ การท่องเที่ยว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จำนวนประชากรอำเภอบรบือมีจำนวนประชากรโดยแยกเป็นชายและหญิงดังนี้

ชาย 52,295 คน หญิง 52,017 คน จำนวนประชากรทั้งสิ้น รวม 104,312 คน (สำนักงานสถิติอำเภอบรบือ. 2550)

ข้อมูลทั่วไปของตำบลหนองจิก

ตำบลหนองจิก เป็นตำบลหนึ่งซึ่งอยู่เขตการปกครองของ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ประวัติความเป็นมาของ หมู่บ้านหนองจิก เดิมนั้นได้รวมเป็นตำบลเดียวกับตำบลบรบือ เมื่อปี 2512 ได้แยกออกจากตำบลบรบือเป็นตำบลหนองจิก มีจำนวน 13 หมู่บ้าน โดยมีนายจันดี ปัดทุม เป็นกำนันคนแรก ปัจจุบันตำบลหนองจิกมีจำนวน 20 หมู่บ้าน สภาพทั่วไปของตำบลหนองจิก มีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 58.345 ตารางกิโลเมตร หรือ 36,465.71 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนคว่ำที่ราบหรือที่ราบลุ่ม

ตำบลหนองจิกมีอาณาเขตติดกับตำบลอื่นๆดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ ตำบลบรบือและ ตำบลหนองโก อำเภอบรบือ

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลกำพี้และ ตำบลหนองม่วง อำเภอบรบือ

ทิศตะวันตก ติดกับ ตำบลบรบือและ ตำบลหนองสิม อำเภอบรบือ

ทิศตะวันออก ติดกับ ตำบลหนองม่วง อำเภอบรบือ และตำบลโคกก่อ อำเภอเมืองมหาสารคาม

จำนวนประชากรในเขตตำบลหนองจิก

มีจำนวนประชากรทั้งหมด 9,194 คน

เป็นชาย 4,608 คน หญิง 4,586 คน

มีจำนวนหลังคาเรือน 2,540 หลังคาเรือน

มีอาชีพหลักเกษตรกรรม ทำนา ทำสวน ทำไร่ อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป

เส้นทางการคมนาคม การเดินทางเข้าสู่ตำบล มีถนนลาดยางจากอำเภอบรบือ ถึงบ้านค้อห่างจากอำเภอบรบือ 4 กิโลเมตร

สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน มีระบบประปา 19 หมู่บ้าน มีโทรศัพท์สาธารณะใช้ 15 หมู่บ้าน (สำนักบริหารการทะเบียนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก. 2551)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 2 องค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก

สภาพทั่วไปของชุมชนหมู่บ้านโนนทอง

สำหรับชาวหมู่บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนด้วยวิธีการสำรวจ การสังเกต พูดคุย สอบถามและสัมภาษณ์ ทำให้ได้ทราบข้อมูลในด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

ลักษณะที่ตั้งของชุมชน

หมู่บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ตั้งอยู่พื้นที่ราบสูง มีระยะห่างจากตำบลหนองจิก 4 กิโลเมตร มีระยะจากอำเภอบรบือ ประมาณ 8 กิโลเมตร และห่างจังหวัดมหาสารคามประมาณ 33 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างหลักกิโลเมตรที่ 8- 9 ถนนอำเภอบรบือ ทางไปอำเภอวาปีปทุม ถึงบ้านซองแมว แล้วแยกซ้ายออกจากถนนเส้นทางหลักประมาณ 150 เมตร เดิมอยู่ในเขตการปกครองของ ตำบลบรบือ ต่อมาเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองใหม่ จึงมาขึ้นตรงกับตำบลหนองจิก โดยมีเนื้อที่ประมาณ 1576.25 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับเขตหมู่บ้านอื่นดังต่อไปนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	หมู่บ้านดอนบม
ทิศใต้	ติดต่อกับ	หมู่บ้านซองแมว
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านไชโย และหมู่บ้านภูดิน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	หมู่บ้านค้อ และหมู่บ้านหนองจิก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 3 บ้านซองแมว แล้วแยกซ้ายออกจากถนนเส้นทางหลัก 150 เมตร บ้านโนนทอง

ภาพประกอบที่ 4 ป้ายทางเข้าบ้านโนนทองและบ้านไชโย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 5 ถนนทางเข้าหมู่บ้านโนนทอง จากเส้นทางหลักจนถึงหมู่บ้านระยะทาง 500 เมตร

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านโนนทอง

จากการสัมภาษณ์ สอบถาม พูดคุยกับนางวันทา แสงตะวัน อายุ 83 ปี ซึ่งได้ถือกำเนิดที่หมู่บ้านโนนทอง โดยนางวันทา แสงตะวัน ได้กล่าว่า หมู่บ้านโนนทองเดิมมีชื่อว่า หมู่บ้านคุ้มใหม่ เหตุเพราะว่าได้อพยพมาจาก หมู่บ้านซองแมวประมาณ 113 ปีที่แล้ว อพยพครั้งแรกเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2439 โดยครอบครัวของนายสา กับนางสีทา ทืนหาร สาเหตุที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่ใหม่ เพราะเป็นที่นาและที่ทำกินของตัวเอง ซึ่งมีระยะห่างจากหมู่บ้านซองแมวเพียง 500 เมตรเท่านั้นเอง หลังจากนั้นก็ได้มีผู้คนจากหมู่บ้านซองแมวและหมู่บ้านอื่น ติดตามครอบครัวของนายสา ทืนหาร ออกมาตั้งหลักแหล่งจำนวน 3 หลังคาเรือน โดยมีครอบครัวของ นายพิม นางไกร สุขรัตน พร้อมด้วยครอบครัวของนายเสาร์ นางก่อย โทแสง และได้เรียกชื่อหมู่บ้านว่า “คุ้มใหม่” หลังจากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2489 หมู่บ้านคุ้มใหม่ได้ขยายใหญ่โตขึ้น และมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น นายหวัน งามวงศ์ษา ที่เป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นได้ตั้งชื่อคุ้มใหม่เป็น “หมู่บ้านไชโย” ซึ่งมีความหมายว่า มีความสุข สนุกสนาน และมีความเจริญรุ่งเรือง หลังจากนั้นอีก 20 ปีต่อมา หมู่บ้านไชโย ได้ขยายใหญ่โตขึ้นและได้มีจำนวนหลังคาเรือนเพิ่มขึ้นประมาณ 51 หลังคาเรือน เดิมนั้นหมู่บ้านหนองจิกอยู่ในเขตการปกครองของตำบลบรบือ เมื่อปี พ.ศ. 2512 ตำบลหนองจิกได้แยกเขตการปกครองออกจากตำบลบรบือ โดยมีนายจันดี ปัดทุม เป็นกำนันตำบลหนองจิกคนแรก และในขณะนั้นมีจำนวนหมู่บ้าน 13 หมู่บ้าน เลยทำให้หมู่บ้านไชโย ต้องมีการเปลี่ยนแปลงเขตการปกครองใหม่ มาขึ้นตรงต่อตำบลหนองจิก และได้ชื่อตามเขตการปกครองใหม่ว่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

หมู่บ้านไชโย หมู่ที่ 7 ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม และเมื่อปีพ.ศ.2540 หมู่บ้านไชโย ได้ขยายใหญ่โตเพิ่มมากขึ้น มีจำนวนหลังคาเรือน 167 หลังคาเรือน เลยมีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน โดยเอาถนนเส้นทางหลักซึ่งอยู่ตรงกลางหมู่บ้าน เป็นเส้นแบ่งอาณาเขตการปกครอง คือทิศตะวันออก เป็นหมู่บ้านไชโย หมู่ที่ 7 โดยมีนายทองใส จันทะเม่ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีจำนวนหลังคาเรือน 101 หลังคาเรือน และทิศตะวันตก ได้ชื่อใหม่เป็น หมู่บ้านโนนทอง หมู่ที่ 19โดยมีนายพันธุ์ สุนนนาม เป็นผู้ใหญ่บ้านในขณะนั้นมี และได้เป็นคนตั้งชื่อว่า หมู่บ้านโนนทอง ซึ่งหมายความว่า เนินที่มีความล้ำค่าเปรียบประดุจดั่งทองคำ มีจำนวนหลังคาเรือน 66 หลังคาเรือน ปัจจุบันนี้มีนายนพพร โทแสง ดำรงตำแหน่งเป็นผู้ใหญ่บ้านโนนทอง (วันทา แสงตะวัน 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 6 ที่ทำการผู้ใหญ่นพพร โทแสง แห่งบ้านโนนทอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

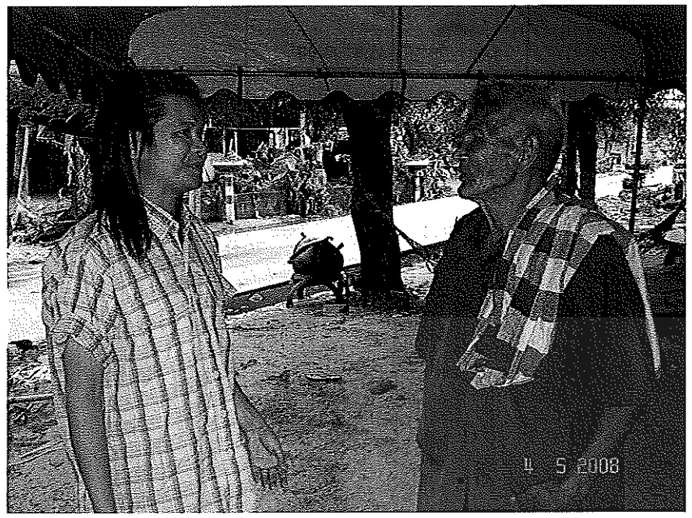

ภาพประกอบที่ 7 ผู้วิจัยกับหมอลำผีฟ้าบุญหนา เทพทำ

ภาพประกอบที่ 8 บ้านของนายบุญหนา เทพทำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จำนวนประชากร

ปี พ.ศ. 2540 มีการแบ่งการปกครองออกเป็น 2 หมู่บ้าน คือหมู่บ้านไชโย หมู่ที่ 7 และหมู่บ้านโนนทอง หมู่ที่ 19 จากการสำรวจประชากรจากทะเบียนบ้าน ตำบลหนองจิก ณ. เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2551 พบว่า

ปัจจุบันหมู่บ้านไชโย มีจำนวนครอบครัว 101 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร 416 คน แบ่งเป็นชาย 207 คน เป็นหญิง 209 คน

หมู่บ้านโนนทอง มีจำนวนครอบครัว 66 หลังคาเรือนมีจำนวนประชากร 297 คน แบ่งเป็นชาย 151 คน เป็นหญิง 146 คน (สำนักบริหารการทะเบียนองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก. 2551)

การศึกษา

การศึกษา จากการสอบถาม พูดคุยและสัมภาษณ์ในเรื่องการศึกษาของชาวบ้านโนนทองพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่แล้วจะมีปัญหาในเรื่องการอ่านออกเขียนได้ เพราะส่วนใหญ่ได้จบในระดับการศึกษาเพียงประถมปีที่ 4 เท่านั้น หรือถ้าเป็นชายก็ผ่านการบวชเรียน ศึกษาทางบาลี บางคนก็สามารถเขียนภาษาลาวได้เป็นอย่างดี ส่วนเด็กและผู้อยู่ในวัยหนุ่มสาว หรือผู้ที่อยู่ในวัยอายุต่ำกว่า 40 ปี สามารถอ่านออกเขียนได้ ทั้งนี้เพราะได้เข้ารับการศึกษาภาคบังคับตามนโยบายของรัฐบาลปัจจุบันหมู่บ้านโนนทองมีโรงเรียนระก่อนวัยเรียนและระดับอนุบาลถึงประถมศึกษา ในบริเวณใกล้เคียง ซึ่งห่างจากหมู่บ้านเพียง 200 เมตร คือโรงเรียนบ้านซองแมวโดยมี นายบุญสวย แก้วเสน่ห์ เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านซองแมว ตั้งอยู่ที่ บ้านซองแมว หมู่ที่ 2 ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม (นพพร โทแสง 2551 : สัมภาษณ์)

การศึกษาในระดับมัธยมศึกษา มีนักเรียนจากหมู่บ้านโนนทอง ไปเรียนต่อในระดับมัธยมที่โรงเรียนมัธยมโนนราษีวิทยา ตำบลโนนราษี อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งห่างจากหมู่บ้านโนนทองเพียง 6 กิโลเมตร

ในปีการศึกษา 2537 กรมสามัญศึกษาอนุมัติให้ โรงเรียนบรบือซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ ได้ตั้งสาขาโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ตำบลโนนราษี อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ให้ใช้โคกดินแดงพื้นที่สาธารณะประโยชน์ ตำบลโนนราษี เป็นสถานที่ตั้งจำนวน 180 ไร่ โรงเรียนได้รับนักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 71 คน เป็นชาย 37 คน หญิง 34 คนโดยโรงเรียนจัดการเรียนการสอน 2 ห้องเรียนโดยแต่งตั้งให้ นายคำชัย จ่าสูงเนิน อาจารย์ 2 ระดับ 6 เป็นผู้ประสานงานสาขาโรงเรียนบรบือ และโรงเรียนได้จัดครู-อาจารย์ มาปฏิบัติการสอนตามรายวิชาต่างๆ จนครบทุกหมวดวิชาตรงตามหลักสูตรของกระทรวง ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนได้รับบริจาคอาคารเรียน 1 หลัง 3 ห้องเรียน โดยท่านผู้ว่าราชการจังหวัดมหาสารคามในขณะนั้นคือ นายวิชัย ทัศนเศรษฐ์ ได้รับมอบจาก ประธานบริษัทนิปปอน เคลวา ซิเซสึ จำกัด ประเทศญี่ปุ่น วันที่ 8 พฤษภาคม 2540 โรงเรียนได้รับการประกาศจัดตั้งจากกระทรวงศึกษาธิการให้เป็นโรงเรียน มัธยมศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประจำตำบลโนนราศี ปัจจุบันโรงเรียนโนนราษีวิทยา ได้เปิดทำการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยมีจำนวนนักเรียนดังต่อไปนี้

มัธยมศึกษาปีที่ 1 มีจำนวนห้องเรียน 3 ห้อง
เป็นชาย 45 คน เป็นหญิง 78 คน รวมเป็น 123 คน

มัธยมศึกษาปีที่ 2 มีจำนวนห้องเรียน 3 ห้อง
เป็นชาย 49 คน เป็นหญิง 71 คน รวมเป็น 120 คน

มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีจำนวนห้องเรียน 3 ห้อง
เป็นชาย 36 คน เป็นหญิง 53 คน รวมเป็น 89 คน

มัธยมศึกษาปีที่ 4 มีจำนวนห้องเรียน 2 ห้อง
เป็นชาย 28 คน เป็นหญิง 54 คน รวมเป็น 82 คน

มัธยมศึกษาปีที่ 5 มีจำนวนห้องเรียน 2 ห้อง
เป็นชาย 25 คน เป็นหญิง 28 คน รวมเป็น 53 คน

มัธยมศึกษาปีที่ 6 มีจำนวนห้องเรียน 2 ห้อง
เป็นชาย 22 คน เป็นหญิง 25 คน รวมเป็น 47 คน

สรุปแล้วโรงเรียนโนนราษีวิทยา มีจำนวนนักเรียนรวมทั้งหมด 15 ห้องเรียน เป็นชาย 205 คน เป็นหญิง 309 คน รวมเป็นนักเรียนทั้งหมด 514 คน (สถิติโรงเรียนโนนราษีวิทยา, 2552)

ปัจจุบันนักเรียนจากหมู่บ้านโนนทอง บางส่วนไปศึกษาต่อในระดับมัธยมที่โรงเรียนอื่นๆได้แก่ โรงเรียนบรบือ โรงเรียนบรบือพิทยาคาร ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอบรบือและห่างจากหมู่บ้านโนนทองประมาณ 8 กิโลเมตร โรงเรียนสารคามพิทยาคม โรงเรียนผดุงนารี ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำจังหวัดมหาสารคามและห่างจากหมู่บ้านโนนทองประมาณ 33 กิโลเมตร

ภาพประกอบที่ 9 อาคารเรียนโนนราษีวิทยา

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 10 ป้ายโรงเรียนโนนราศีวิทยา

ศาสนา

ศาสนาที่นับถือ คือศาสนาพุทธ มีการปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า วัดประจำหมู่บ้านโนนทอง คือวัดแสงสว่างอารมณ์ มีพระจำวัดอยู่ 2 รูป สามเณร 2 รูป ชาวบ้านไชโยและบ้านโนนทองใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาร่วมกัน มีพื้นที่ 7 ไร่ 3 งาน มีกุฏิ 2 หลัง มีศาลาการเปรียญที่กำลังก่อสร้าง 1 หลัง ไม่มีอุโบสถ์ โดยมีเฒ่าแก่หรือผู้นำพุทธศาสนิกชนประจำหมู่บ้าน ซึ่งชาวหมู่บ้านโนนทองเรียกว่า “พ่อใหญ่จ้ำ” หนึ่งคนคือ พ่อจ้ำบุญหนา เทพทำ (นพพร โทแสง 2551: สัมภาษณ์)

ปัจจุบันชาวบ้านโนนทองยังเชื่อในเรื่องของการนับถือบูชาเซ่นไหว้วิญญาณผีบรรพบุรุษ เทพเจ้า เทพยดา ภูตผีปีศาจทั้งหลาย (Animism) โดยภายในบ้านทุกๆหลัง จะมีหิ้งไหว้ผีบรรพบุรุษไว้สำหรับเคารพบูชา ถ้าเหตุการณ์อะไรก็ตาม ที่เกิดขึ้นจากวิญญาณผีบรรพบุรุษ ภูตผีปีศาจทั้งหลายไม่ว่าจะดีหรือร้ายชาวบ้านโนนทองเชื่อว่า “หมอธรรม” จะเป็นคนกลางช่วยกล่าวคำเซ่นไหว้บูชาหรือขอคะมาลาโทษจากการทำผิด

ชาวบ้านโนนทองยังเชื่อใน เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน ซึ่งมีความแตกต่างจากภาคกลางตรงที่ ขนบธรรมเนียมประเพณีของภาคกลางได้รับอิทธิพลจากศาสนาฮินดูและคัมภีร์พระมนูธรรมศาสตร์ ส่วนขนบธรรมเนียมของอีสานได้รับอิทธิพลจากล้านช้าง เข้าใจว่าวัฒนธรรมล้านช้างได้รับอิทธิพลจาก วัฒนธรรมจีน นั่นคือ การเคารพบรรพบุรุษ ผีปู่ตา ผีแถน ผีฟ้า ผีตาแฮก (ผีนาผีไร่) ขนบธรรมเนียม ประเพณีของภาคกลางจึงมีลักษณะเป็นพราหมณ์มากกว่าพุทธ ส่วนชาวบ้านโนนทองนั้นเชื่อใน เรื่องขนบธรรมเนียมประเพณีของอีสาน ก็คือ ฮีตสิบสอง หรือ จารีตประเพณี ประจำสิบสองเดือน ที่สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสร่วมชุมนุมกันทำบุญ เป็นประจำเดือนในทุกๆ เดือนของรอบปี "ฮีต" มาจากคำว่า "จารีต" ถือเป็นจรรยาของสังคม ถ้าฝ่าฝืนมีความผิด เรียกว่า ผิดฮีต หมายถึง ผิดจารีต

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ฮีตสิบสองมาจากคำ 2 คำ คือ ฮีต กับ สิบสอง ฮีต มาจากคำว่า จารีต หมายถึงสิ่งที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นประเพณีที่ดีงาม ชาวอีสาน เรียกว่า จาฮีต ดังนั้น ฮีตสิบสอง จึงหมายถึง ประเพณีที่ประชาชนชาวอีสานได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาในโอกาสต่างๆ ทั้งสิบสองเดือนในแต่ละปี ประเพณีทั้งสิบสองเดือนที่ชาวบ้านโนนทอง ได้ถือปฏิบัติกันมานั้น ล้วนแล้วแต่เป็นประเพณีที่ส่งเสริมให้คนในชุมชน ได้ออกมาร่วมกิจกรรมพบปะ สังสรรค์กันเพื่อความสนุกสนานรื่นเริงและเพื่อความสมานสามัคคี มีความรักใคร่กันของชาวบ้านโนนทอง ซึ่งเป็นการสืบทอดสิ่งที่ดีงามมาจวบจนปัจจุบัน ประเพณีทั้งสิบสองเดือนที่ชาวบ้านโนนทองถือปฏิบัติมีดังนี้

เดือนอ้าย	บุญข้าวกรรม
เดือนยี่	บุญคูณลาน
เดือนสาม	บุญข้าวจี่
เดือนสี่	บุญเผวส
เดือนห้า	บุญสงกรานต์
เดือนหก	บุญบั้งไฟ
เดือนเจ็ด	บุญชำฮะ
เดือนแปด	บุญเข้าพรรษา
เดือนเก้า	บุญข้าวประดับดิน
เดือนสิบ	บุญข้าวสาก
เดือนสิบเอ็ด	บุญออกพรรษา
เดือนสิบสอง	บุญกฐิน (สาร สาระทัศนานันท์ 2539 : 8)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 11 ศาลาการเปรียญที่กำลังก่อสร้าง วัดแสงสว่างอารมณ์

ภาพประกอบที่ 12 บุญเดือนห้า ทางวัดได้เชิญพระพุทธรูปลงมาที่ลานวัดเพื่อให้โยมได้ สรงน้ำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

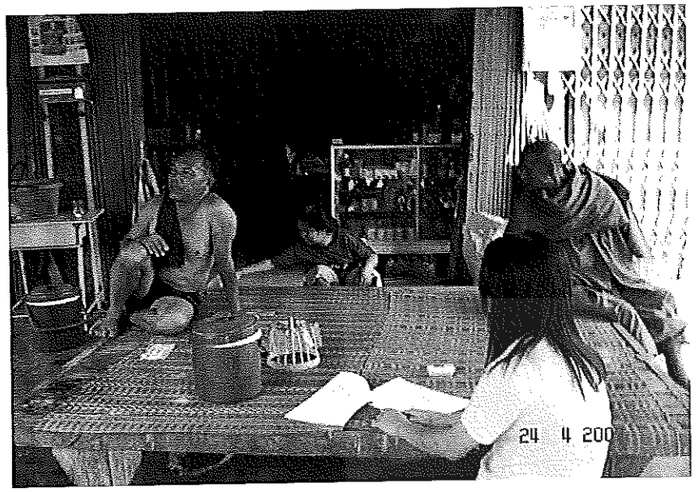

ภาพประกอบที่ 13 ผู้วิจัยกับเจ้าอาวาสวัดแสงสว่างอารมณ์ และผู้ใหญ่บ้านโนนทอง

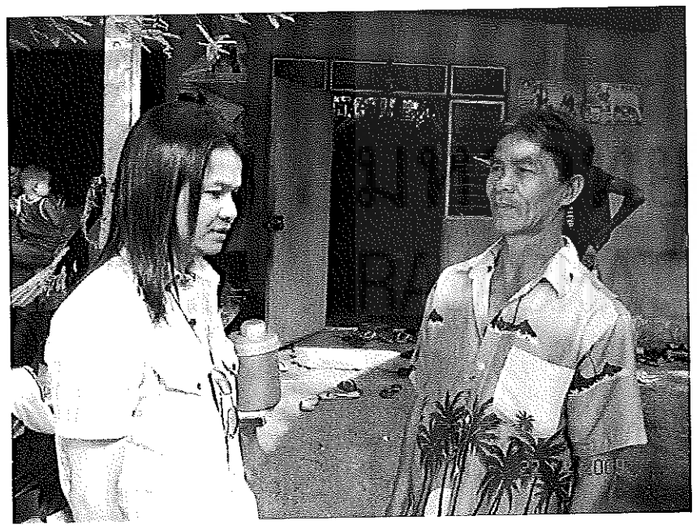

ภาพประกอบที่ 14 ผู้วิจัยกับนายทองใส จันทะเฆ่ ผู้ใหญ่บ้านไชโย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาษา

จากการสอบถาม พูดคุยและสัมภาษณ์ชาวบ้านโนนทอง ในเรื่องการใช้ภาษาพูดชาวบ้านโนนทอง พบว่าจะใช้ภาษาถิ่นคือภาษาไทยอีสาน ส่วนใช้ภาษาเขียนเป็นภาษาไทย เด็กและคนหนุ่มสาวส่วนใหญ่สามารถใช้ภาษาไทยได้อย่างชัดเจน เพราะได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา ผู้มีอายุหรือผู้อาวุโสส่วนใหญ่ จะมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียน คือพูดภาษาไทยสำเนียงไม่ชัดเจน ภาษาเขียนก็เขียนไม่ค่อยถูกต้อง

ชาวบ้านโนนทอง ในสมัยปัจจุบัน ส่วนใหญ่จะใช้ภาษาไทย กันอย่างคล่องแคล่ว ปัญหาการสื่อสารด้วยภาษาไทยจึงไม่ค่อยจะมี ยุคข้อมูลข่าวสารสมัยนี้ จึงช่วยส่งเสริมในการใช้ภาษาไทยของชาวหมู่บ้านโนนทอง

การประกอบอาชีพ

ชาวหมู่บ้านโนนทองประกอบอาชีพทางด้านเกษตรเป็นหลัก โดยพืชหลักที่ใช้เพาะปลูกคือข้าว ซึ่งปลูกข้าวนาปี หมายถึง ปีหนึ่งปลูกได้ครั้งเดียว จะปลูกข้าวเหนียวเป็นหลัก ทั้งทำนาเพื่อเอาไปค้าขายหรือเป็นของแลกเปลี่ยนและบริโภค ส่วนการปลูกพืชชนิดอื่น ได้แก่ มันสำปะหลัง ข้าวโพด แตงโม มัน แกวและพืชผักสวนครัวทั่วไป นอกจากนี้ยังมีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย เป็ด ไก่ เพื่อสำหรับบริโภคเองและเอาไว้แลกเปลี่ยนค้าขาย อีกอาชีพหนึ่งคืออาชีพรับจ้างทั่วไป ได้แก่ ทำงานในโรงงานทอผ้า ทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างรับจ้างทั่วไปในกรุงเทพมหานคร

ส่วนงานทางด้านงานหัตกรรมและงานฝีมือ ชาวหมู่บ้านโนนทองมีการรวมกลุ่มแม่บ้านทอผ้าไหมตัดเป็น เสื้อ ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ผ้าสะโหร่ง เพื่อเอาไว้ใช้เอง เป็นของฝากและเอาไว้ขายหรือเป็นของแลกเปลี่ยนของกำนัน

ในหมู่บ้านมีร้านค้าอยู่เพียง 3 ร้านค้าเท่านั้น ซึ่งขายของใช้จำเป็น เช่น สบู่ ยาสีฟัน ผงซักผ้า ขนม น้ำมันพืช น้ำปลา ผงชูรส น้ำตาลยา แก้ปวดลดไข้ เป็นต้น

สำหรับคนหนุ่มสาวที่ได้จบระดับอุดมศึกษา บางคนได้เข้าทำงานในหน่วยงานราชการ และบริษัทเอกชนทั้งในเขตอำเภอบรบือ หรือในจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดใกล้เคียง พร้อมทั้งกรุงเทพมหานคร (นพพร โทแสง 2551 : สัมภาษณ์)

สภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่สาธารณูปโภค

รายได้หลักของชาวหมู่บ้านโนนทองได้จากการเกษตรเป็นหลัก คือข้าว ซึ่งปีหนึ่งปลูกได้ครั้งเดียว ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเหนียวเป็นหลัก ถ้าปีไหนแห้งแล้ง สภาพเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชาวหมู่บ้านโนนทอง ก็จะภาวะยากจนแร้นแค้น ทำบางครอบครัวต้องเป็นหนี้สิน

ส่วนการสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน ด้านการคมนาคม สภาพถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็กตั้งแต่หน้าหมู่บ้านจนถึงท้ายหมู่บ้านเป็นระยะทาง 500 เมตร และตลอดทุกซอยของหมู่บ้านก็เป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก แต่ถนนที่เดินทางไปแปลงเกษตรตามไร่นา ยังเป็นถนนลูกรังอยู่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อีกทั้งสภาพผิวถนนจะไม่เรียบ เป็นหลุมเป็นบ่อและมีโคลน จึงทำให้เกิดอุปสรรคในการขนผลผลิตทางการเกษตรออกจากแปลงเกษตรเป็นอย่างมาก

ส่วนการสาธารณูปโภค ด้านการประปา ในปี พ.ศ. 2509 หมู่บ้านโนนทองมีการขุดบ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ โดยการช่วยเหลือจากหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาชนบทจังหวัดมหาสารคาม ในปี พ.ศ. 2540 ได้มีการวางระบบประปาจากองค์การบริหารส่วนตำบลหนองจิก มาจนถึงปัจจุบัน

ส่วนการสาธารณูปโภค ด้านการไฟฟ้า ในปี พ.ศ. 2528 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคได้เดินสายไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน ทำให้หมู่บ้านไฟฟ้าใช้ และหลายครอบครัวได้ซื้อเครื่องใช้ไฟฟ้าหลายชนิด เช่น หม้อหุงข้าว กระทะไฟฟ้า โทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม เป็นต้น ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เหล่านี้ทำให้ วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนไป

ส่วนการสาธารณูปโภค ด้านการสาธารณสุข จากการสอบถาม พูดคุยกับชาวบ้านโนนทอง ทำให้ทราบได้ว่า เมื่อมีการเจ็บป่วยขึ้นเล็กน้อย จะซื้อยามารับประทานเองจากร้านขายยาในละแวกใกล้เคียงหรือจากในตัวอำเภอบรบือ หากเจ็บป่วยซึ่งมีความจำเป็นที่จะไปพบแพทย์ ก็จะไปที่สถานีบริการสาธารณสุขตำบลหนองจิก หรือโรงพยาบาลอำเภอบรบือ และถ้าป่วยมีอาการหนัก ก็จะใช้บริการโรงพยาบาลประจำจังหวัดมหาสารคาม (นพพร โทแสง 2551 : สัมภาษณ์)

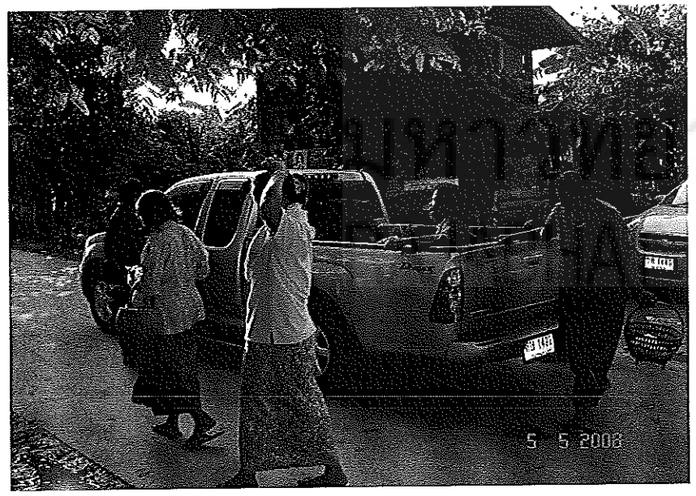

ภาพประกอบที่ 15 สภาพถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 2

เครื่องดนตรีและผู้บรรเลงประกอบพิธีกรรม

1.ประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรี

แคน เป็นเครื่องดนตรีพื้นเมือง ที่เป็นมรดกภาคอีสานที่เก่าแก่ที่สุด แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีความไพเราะ มีความซับซ้อนของเสียงมาก แคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเป่าเป็นเพลง ใครเป็นผู้ประดิษฐ์เครื่องดนตรีนี้ขึ้นมานั้น ไม่สามารถบอกได้หรือไม่มีหลักฐานที่แน่นอนยืนยันได้ แต่มีเพียงประวัติตำนานที่เล่าขานกันสืบเรื่อยต่อมาดังนี้ ครั้งก่อนนั้นมีนายพรานคนหนึ่งได้เข้าไปในป่าเพื่อหาล่าสัตว์ตามวิถีชีวิตของชาวบ้าน และนายพรานนั้นได้เดินเข้าไปในป่าลึก ก็ได้ยินเสียงแว่วๆ มา เสียงนั้นมีความไพเราะมาก มีทั้งเสียงสูง เสียงต่ำ บ้างก็สลับกันไป แล้วพรานก็ได้เข้าไปดูว่าเสียงนั้นมาจากที่ใด ทันใดนั้น ก็มองเห็นเป็นเสียงร้องของนกชนิดหนึ่ง มีชื่อเรียกว่า “นกการเวก” จากนั้นก็ได้เดินทางกลับบ้าน แล้วนำเรื่องที่ตนได้ยินมานั้นไปเล่าให้ชาวบ้านได้ฟัง และมีหญิงหม้ายคนหนึ่ง พอได้ฟังแล้วเกิดความสนใจอย่างมาก เลยขอติดตามนายพรานเข้าไปในป่าเพื่อไปดูนกการเวก ว่ามีความไพเราะจริงหรือไม่ ครั้งหญิงหม้ายได้ฟังเสียงนกการเวกร้องไพเราะเป็นอย่างนายพรานเล่าให้ฟัง ก็เกิดความเพลิดเพลินและติดอกติดใจ มีความคิดอย่างเดียวว่า จะทำอย่างไรดี ถ้าต้องการฟังอีก ครั้งจะติดตามนกการเวกนี้ไปฟังคงจะยากแน่นอน จึงคิดที่จะทำเครื่องแทนเสียงร้องของนกการเวก ให้มีเสียงเสนาะออนซอนจับใจ ดุจดังเสียงนกการเวกนี้ให้จงได้ เมื่อหญิงหม้ายกลับถึงบ้าน ก็ได้คิดทำเครื่องดนตรีต่างๆ ขึ้นมาไม่ว่าจะเป็น ดีด สี ตี เป่า หลายๆ อย่าง ก็ยังไม่มีเสียงดนตรีชนิดใดมีเสียงไพเราะเหมือนกับเสียงนกการเวก ในที่สุดนางก็ได้ไปตัดไม้ชนิดหนึ่ง เอามาประดิษฐ์ดัดแปลงเป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง รู้สึกว่าค่อนข้างไพเราะ จึงได้พยายามดัดแปลงแก้ไขอีกหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งเกิดเป็นเสียงไพเราะ เหมือนเสียงร้องของนกการเวก จนในที่สุดเมื่อได้แก้ไขครั้งสุดท้ายแล้วลองเป่ารู้สึกไพเราะจับใจ ดุจดังเสียงนกการเวก นางจึงมีความรู้สึกดีใจในความสำเร็จของตนเป็นพ้นที่ได้ประดิษฐ์เครื่องดนตรีได้เป็นคนแรก จึงคิดที่จะไปทูลเกล้าถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล และนางยังได้ฝึกหัดเป่าลายต่างๆ จนเกิดความชำนาญเป็นอย่างดี จึงนำเครื่องดนตรีไปเข้าเฝ้า ถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล แล้วนางก็ได้เป่าลายเพลงให้พระเจ้าปเสนทิโกศลฟัง เมื่อฟังเพลงจบแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงมีความพึงพอใจอย่างมากที่มีเครื่องดนตรีประเภทนี้เกิดขึ้นและทรงตั้งชื่อเครื่องดนตรีชนิดนี้ว่า “แคน” ด้วยเหตุนี้เครื่องดนตรีที่หญิงหม้ายที่ได้ประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้ไม้ไผ่น้อยเรียงติดต่อกัน ใช้ปากเป่า จึงได้ชื่อว่า “แคน” มาตราบเท่าทุกวันนี้และแคน ยังมีหลายท่านที่ให้ความหมายของคำว่า แคน บ้างกล่าวว่าแคนเรียกตามเสียงของแคน โดยเวลาเป่าเสียงแคนจะดังออกมาว่า แคนแล่นแคน แล่นแคน แล่นแคน แต่บางท่านก็ให้ความหมายว่า แคนเรียกตามไม้ที่นำมาทำเต้าแคน คือ ไม้ที่ทำเต้าแคนนั้น นิยมใช้ไม้ตะเคียน หรือภาษาอีสานเรียกว่า ไม้แคน จากการสันนิษฐานจากนิยายเรื่อง หญิงหม้าย แล้วยังมีการบันทึกจากท่านศาตราจารย์ ดร.อุทิศ นาคสวัสดิ์ ได้บันทึกไว้นี้ ผนวกเข้ากับนิทาน ปรัมปราที่กล่าวมาแล้ว ทำให้มีความเชื่อได้สนิทใจว่า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

"แคน" คือ เครื่องดนตรีโบราณของไทย ตั้งแต่สมัยอาณาจักรอ้ายลาว ในยุคน่านเจ้า เพราะว่าได้มีการค้นพบเครื่องดนตรีชนิดนี้ในแถบ มณฑลยูนาน และยังเชื่อกันว่า แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 2,000 ปีขึ้นไปและที่ว่าแคน เป็นเครื่องดนตรียุคน่านเจ้า แท้ที่จริงแล้วอาจจะมีก่อนหน้านั้นด้วยซ้ำไป ดังนั้นจึงน่าจะมีเหตุผลเพียงพอที่จะเชื่อได้ว่าแคนคือเครื่องดนตรีชิ้นแรกของโลก

ในปัจจุบันนี้ แคน เป็นเครื่องดนตรีที่มีความเก่าแก่มากที่สุด เป็นเครื่องดนตรีที่มีความนิยมเป่ากันมาก โดยเฉพาะชาวจังหวัดขอนแก่น ถือเอาแคนเป็นเอกลักษณ์ชาวขอนแก่น รวมทั้งเป็นเครื่องดนตรีประจำภาคอีสานตลอดไป และในปัจจุบันนี้ชาวบ้านได้มีการประดิษฐ์ทำแคนเป็นอาชีพอย่างมากมาย เช่น อ.นาหว้า จ.นครพนม จะทำแคนเป็นอาชีพทั้งหมู่บ้าน รวมทั้ง จังหวัดอื่นๆ อีกมากมาย และแคนยังเป็นเครื่องดนตรีที่นำมาเป่าประกอบการแสดงต่างๆ เช่นแคนวง วงโปงลาง วงดนตรีพื้นเมือง หมอลำกลอน รวมทั้งมีการเป่าประกอบพิธีกรรมของชาวอีสาน เช่า หมอลำผีฟ้า

ภาพประกอบที่ 16 นกการะเวก

2. องค์ประกอบของเครื่องดนตรี

แคนเป็นเครื่องดนตรีที่มีเสียงไพเราะมาก การเป่าแคนใช้มือทั้งสองข้าง บังคับเสียงทำ ให้เสียงแคนที่ออกมานั้น มีทั้งทำนองเพลง เสียงประสาน เสียงสอดแทรก แสดงถึงอารมณ์ และ ความรู้สึกต่างๆ อย่างพร้อมมูลทีเดียว มีความสมบูรณ์ขนาดที่ว่า ถ้าใช้เครื่องดนตรีอื่น ๆ บรรเลง ก็ต้องใช้หลายเครื่องทีเดียว แต่แคนเพียงเต้าเดียวก็สามารถทำได้ ยิ่งถ้าได้นักเป่าแคนที่มีความ สามารถ มีความชำนิชำนาญสามารถเป่าท่วงทำนองต่างๆ ซึ่งตามภาษาพื้นบ้านอีสานเรียกว่า "ลายแคน" ก็ยิ่งจะเพิ่มความไพเราะซาบซึ้งจับใจมากยิ่งขึ้น จนยากที่จะหาเครื่องดนตรีอื่นๆ มาเทียบได้แคนเป็น เครื่องดนตรีสำคัญของชาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อีสานทำจากไม้กู่แคน แคนหนึ่งอัน เรียกว่า แคนหนึ่งเต้า มีส่วนประกอบของแคนมีดังนี้

1. ลูกแคน คือ ไม้ไผ่ที่นำมาประกอบเป็นแคน ทำจากไม้ตระกูลไผ่ชนิดหนึ่ง ทางภาคอีสานเรียกว่าไม้ไผ่เฮี้ย ชาวลาวเรียกว่า ไม้เฮี้ยน้อย ทางภาคกลางและทางเหนือเรียกไม้ซาง และเนื่องจากไม้ไผ่เฮี้ยนี้ โดยมากนำมาใช้ทำแคนเป็นหลัก ช่างแคน จึงนิยมเรียกว่า ไม้กู่แคน ทำจากไม้ซางซึ่งเป็นพืชตระกูลไม้ไผ่ลำเล็กๆ มีปล้องยาว ขนาดเท่านิ้วหัวแม่มือ นิ้วชี้และนิ้วนางตามลำดับ โดยนำมาลนไฟแล้วดัดให้ตรงขนาดยาวตั้งแต่ 80 เซนติเมตร ถึง 3 เมตร ไม้กู่แคนทุกลำทะลุข้อออก เพื่อให้ลมผ่าน ฝังลิ้นทองเหลืองหรือลิ้นเงิน ห่างจากปลายข้างบนประมาณ 50 - 60 เซนติเมตร โดยบริเวณนั้นบากเป็นช่องสี่เหลี่ยมสองช่อง ห่างหรือใกล้กัน ตามลักษณะของระดับเสียง ตรงกลางของไม้กู่แคนจะเจาะรูกลมเล็กๆ ลำละหนึ่งรูเพื่อใช้นิ้วเปิดปิดเวลาบรรเลงเรียกว่า รูนับ รูที่บากอยู่ด้านในเมื่อประกอบเป็นแคนแล้วจะมองไม่เห็น แคนแต่ละดวงจะมีจำนวนลูกแคนไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับชนิดของแคน แคนหก มีไม้กู่แคนสามคู่ แคนเจ็ดจะมีไม้กู่แคน เจ็ดคู่

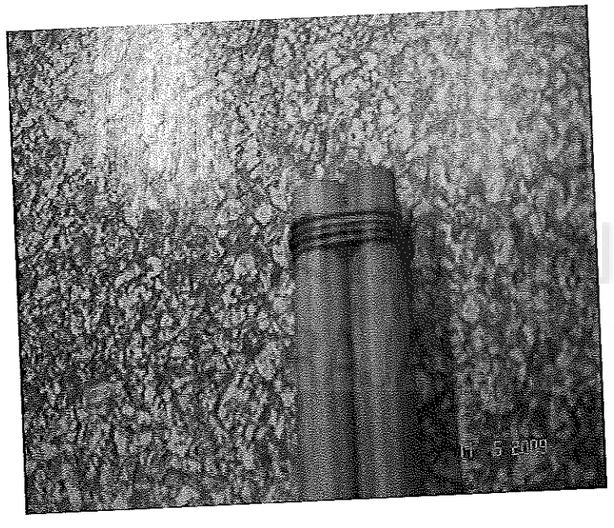

ภาพประกอบที่ 17 ลูกแคนที่ทำด้วยไม้ซางซึ่งเป็นพืชตระกูลไม้ไผ่ลำเล็กๆ มีปล้องยาว

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

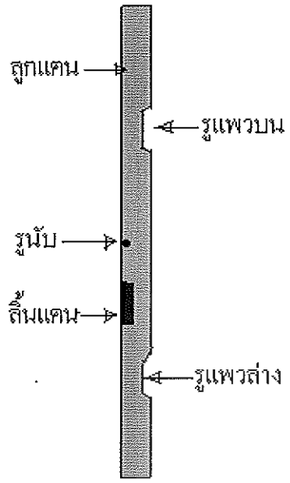

ภาพประกอบที่ 18 ส่วนประกอบของลูกแคน

2. เต้าแคน คือปล้องตรงกลางแคน มีลักษณะกลมเป็นกระเปาะ มีไว้เพื่อประกอบลูกแคนทุกลูกทำเข้าด้วยกันและหุ้มลิ้นลูกแคนไว้ เต้าแคนถูกเจาะรูกลม มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร ที่หัวเต้า เพื่อใช้ปากเป่าให้ลมผ่านลิ้นแคนทุกลิ้น ระหว่างเต้าแคนและลูกแคนจะนำขี้สูดมาปิดให้แน่นเพื่อป้องกันมิให้ลมที่เป่าเข้าไปนั้นรั่วออกมาข้างนอก ไม้ที่นิยมทำเต้าแคน คือไม้ประดู่ไหม ไม้พยุง ไม้แคนหรือไม้ตะเคียน ไม้หนามแท่ง ส่วนมากนิยมใช้ไม้ประดู่ส่วนที่เป็นราก

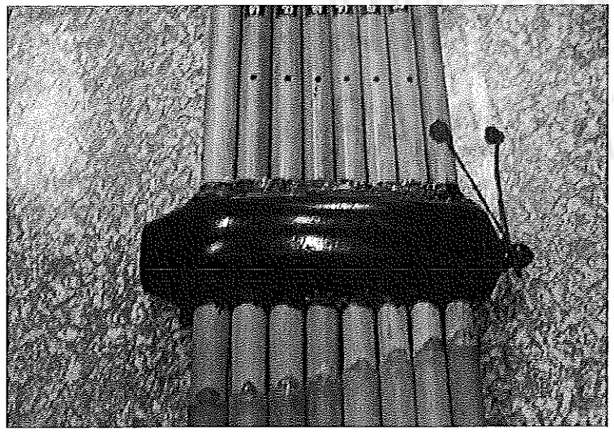

ภาพประกอบที่ 19 เต้าแคน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

3. หลาบโลหะ คือแผ่นโลหะบางๆ ที่สกัดออกเป็นลิ้นแคน โดยมากใช้โลหะผสมระหว่างทองแดงกับเงิน ถ้าใช้แผ่นเงินบริสุทธิ์ หรือ ทองแดงบริสุทธิ์ จะทำให้อ่อนหรือแข็งจนเกินไป แผ่นโลหะแผ่นหนึ่งยาวประมาณ 3 เซนติเมตร กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร และหนาเพียง 2 มิลลิเมตรหลาบโลหะที่ใช้ทำลิ้นแคน เป็นโลหะผสม โดยมากใช้โลหะผสมระหว่างทองแดงกับเงิน โลหะที่ช่างแคนนิยมใช้นั้น ไม่ใช่โลหะบริสุทธิ์ เพราะโลหะบริสุทธิ์หาได้ยาก ช่างแคนมักจะใช้เหรียญสตางค์แดง ซึ่งเป็นเหรียญหนึ่งสตางค์สมัยก่อน ผสมกับเงินเกือบบริสุทธิ์ ที่หาซื้อจากร้านทอง บางทีเงินบริสุทธิ์ไม่มี ก็ใช้เหรียญ 5 บาทแบบโบราณแทน เพราะมีส่วนผสมของเงินอยู่มาก ช่างแคนแต่ละคน จะมีสูตรผสมโลหะอันเป็นสูตรของตนอยู่ ซึ่งการผสมโลหะนี้ โดยมากช่างแคนมิได้ผสมเอง จะจ้างช่างผสมโลหะอีกทีเพียงแต่กำชับอัตราการผสมโลหะแก่ช่างผสมโลหะเท่านั้น นอกจากใช้ทองแดงกับเงินแล้ว บางแห่งเรียกว่า แคนตลาด ก็นิยมใช้หลาบโลหะที่เป็นทองเหลือง เพราะราคาถูก หาได้ง่าย ส่วนแคนที่ใช้ลิ้นที่ทำจากทองแดงผสมกับเงิน เรียกว่า แคนลิ้นเงิน ให้โทนเสียงออกนุ่มๆ มีเสียงสดใสโทนแหลมของโลหะทองแดง และเสียงโทนทุ้มของโลหะเงิน ดังนั้น แคนลิ้นเงิน จึงให้เสียงที่ฟังไพเราะ สบายหู นุ่มหู หากต้องการให้ออกโทนทุ้มมากๆ ก็ใส่เงินเข้าไปมากขึ้น แต่ว่า การใส่เงินเข้าไปมาก จะทำให้หลาบโลหะนั้น อ่อนเกินไป การสปริงตัวหรือการคืนตัวไม่ดี ส่งผลให้ “ลิ้นนอง” ง่าย ซึ่งไม่เป็นผลดี สูตรผสมที่พอเหมาะ ช่างแคนแต่ละคนจะทราบดี เนื่องจากแคนลิ้นเงิน ให้เสียงที่สดใสปนนุ่มนวล จึงเป็นแคนที่หมอแคนทั้งหลาย นิยมเป็นที่สุด เนื่องจากเงินและสตางค์แดง ปัจจุบันราคาแพงขึ้น แคนลิ้นเงินสาเหตุดังกล่าวจึงราคาแพงขึ้นตามไปด้วย

แคนที่ใช้ลิ้นที่ทำจากสตางค์แดงล้วนๆ ไม่ผสมเงิน เรียกว่า แคนลิ้นทองแดง หรือแคนลิ้นทองแคนลิ้นทองแดงนี้ เนื่องจากหลาบโลหะสตางค์แดง มีความแข็งมาก จึงให้เสียงโทนแหลมใส เป่าแล้วเสียงดังไกล แต่มีความนุ่มนวลน้อย คนที่ชอบเสียงโทนทุ้ม ฟังแล้วอาจจะบอกว่า แสบแก้วหู แต่คนที่ชอบเสียงโทนสดใส อาจจะบอกว่า เสียงใสไพเราะดี ซึ่งก็แล้วแต่คนชอบ ลิ้นแคนที่ทำจากหลาบโลหะสตางค์แดง เนื่องจากแข็ง เหนียว ทน มีการคืนตัวดี อายุการใช้งาน จึงนานกว่าลิ้นเงินเล็กน้อยซึ่งแล้วแต่ความเข้าใจของช่างทำแคน

แคนที่ใช้ลิ้นที่ทำจากทองเหลือง เรียกว่า แคนลิ้นทองเหลือง หรือเพื่อให้ดูมีคุณภาพ บางทีก็บอกว่า แคนลิ้นทองเหลือง ทองเหลืองหาค่อนข้างง่ายกว่าสตางค์แดง และราคาไม่แพงเท่าสตางค์แดง ความหมายคือ สตางค์แดงในอดีตมีราคาแค่หนึ่งสตางค์ แต่ปัจจุบัน ราคาแพงขึ้นหลายพันเท่าตัว ช่างแคนที่ทำแคนตลาด คือแคนที่มีคุณภาพต่ำ ถึงปานกลาง จึงนิยมใช้ทองเหลืองเป็นโลหะอ่อน ไม่เหนียว มีการคืนตัวปานกลาง ให้เสียงใสนุ่ม แต่ไม่แน่น เสียงจะออกแนวโปร่งๆ หลวมๆ เพราะลิ้นทองเหลืองค่อนข้างอ่อน โดนลมกระทบนิดเดียว ก็สั่นเกิดเสียง ดังนั้น แคนลิ้นทองเหลือง เมื่อเราลองเป่าดูตอนแรกๆ จะเป่าง่ายมาก เป่าเบาๆ ก็ดัง ไม่รู้สึกเปลืองลม แต่หลังจากเป่าไปเป่ามา ลิ้นทองเหลืองนั้นเนื่องจากอ่อน คืนตัวไม่ดี ก็ไม่คืนเข้าที่เดิม เป็น “ลิ้นนอง” หรือลิ้นหมูบหลบเข้าข้างใน ทำให้ลมหนี

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ออกตามช่องนั้นๆ ได้ แทนที่จะไปออกเฉพาะลิ้นที่เรานับหรือปิดรู ลักษณะนี้ จะทำให้ผู้รู้สึกเป่าแล้วเปลืองลมมากขึ้น เพราะลมรั่ว นั่นเอง อีกอย่างหนึ่ง เนื่องจากลิ้นอ่อน และคืนตัวไม่ดี เมื่อเป่าแรงๆ หรือดูดแรงๆ ลิ้นอาจงอแล้วไม่คืนตัว หรือลิ้นอาจหักได้ง่าย แคนลิ้นทองเหลือง หมอแคนอาชีพจะไม่นิยมใช้ แต่หมอแคนตามบ้าน อาจจะใช้ เพราะราคาถูก แคน จะให้เสียงที่ไพเราะหรือไม่ นอกจากความกล่อมกัน ความเข้ากัน ความกินกันดี ของเสียงแต่ละเสียงแล้ว วัสดุของตัวหลาบโลหะที่ใช้ทำลิ้น ก็ถือว่าสำคัญ เพราะเป็นการกำหนดโทนของเสียงแคนแผ่นโลหะที่ใช้ทำลิ้นแคน จะกว้างแคบ สั้นยาว ขึ้นอยู่กับระดับเสียงของลูกแคนนั้นๆ เช่น เสียงต่ำ จะยาวกว่าเสียงสูง โดยประมาณแล้วแต่ละแผ่น จะยาวประมาณ 3 เซนติเมตร จะกว้างประมาณ 1 เซนติเมตร และหนาประมาณ 0.5 มิลลิเมตร ที่แผ่นแต่ละแผ่น จะตัดตรงกลางแนวยาวทำเป็นลิ้น และลิ้นนี้ จะหนาบางไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับเสียงที่ต้องการ ช่างทำแคน จะใช้มีดตอกและติวไม้รวกขูดแต่งลิ้น เพื่อปรับแต่งเสียง หากขูดด้านปลายลิ้นให้บางลง เสียงจะสูงขึ้น หากขูดด้านโคนลิ้นให้บางลง เสียงจะต่ำลง ซึ่งถ้าขูดจนบางเต็มที่แล้ว เสียงยังไม่ได้ ช่างแคนก็จะแก้ที่ รูแพวบนของแคนลูกนั้น บากรูให้ใกล้ลิ้นเข้ามาอีก จะทำให้เสียงสูงขึ้น การแก้ที่รูแพวบนนั้น แก้ได้เพียงบากให้ใกล้ลิ้นแคนเข้าไปอีก เท่านั้นเอง ดังนั้น ตอนแรกที่บากรูแพวบน ช่างแคนมักจะเผื่อเอาไว้ คือบากให้ไกลๆ เอาไว้ก่อน แล้วค่อยบากเข้ามาใกล้ทีหลัง แต่สำหรับช่างแคนที่ชำนาญ ก็จะบากได้ค่อนข้างแม่น

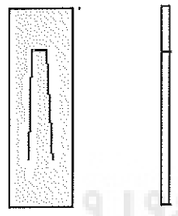

ภาพประกอบที่ 20 ตัวอย่างลิ้นแคนที่ปกติ

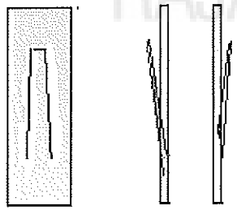

ภาพประกอบที่ 21 ตัวอย่างลิ้นแคนที่ไม่ปกติหรือลิ้นนอง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4. ขี้สูตหรือชันโรง เป็นขี้ผึ้งเหนียวสีดำ ที่ได้จากรังของแมลงชนิดหนึ่ง ตัวเล็กกว่าผึ้ง เรียกว่าแมลงขี้สูดหรือแมงน้อย คุณสมบัติของขี้ผึ้งชนิดนี้คือเหนียว ไม่ติดมือ และไม่แห้งกรอบ ขี้สูตใช้ผนึกช่องว่างระหว่างลูกแคนกับเต้า เพื่อไม่ให้ลมที่ผ่านเข้าทางปากรั่วไหลออกจากเต้าแคน

ภาพประกอบที่ 22 ขี้สูตหรือชันโรง

5.ไม้กั้น ทำจากไม้ไผ่ เหลาเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยม กว้างประมาณ 1 เซนติเมตร หนาประมาณ 1 เซนติเมตร และยาวประมาณ ไม่เกินความกว้างของแคนดวงนั้นๆ ไม้กั้นนี้ ใช้กั้นระหว่างลูกแคนแพซ้ายกับแพขวา ตรงจุดที่มีเชือกมัด ซึ่งจุดที่มีเชือกมัด โดยมากจะมีอยู่ 3 จุดคือ ด้านล่าง 1 จุด ตรงกลาง แถวๆปลายของลูกแคนที่สั้นที่สุด 1 จุด และด้านบนตรงปลายของลูกแคนที่ยาวที่สุดอีก 1 จุด นอกจากนั้น ตรงรูสี่เหลี่ยมของเต้าแคน ก็ใช้ไม้กั้นอีก 2 จุด ข้างบนและข้างล่าง รวมแล้ว แคน 1 ดวง ใช้ไม้กั้นประมาณ 5 อัน

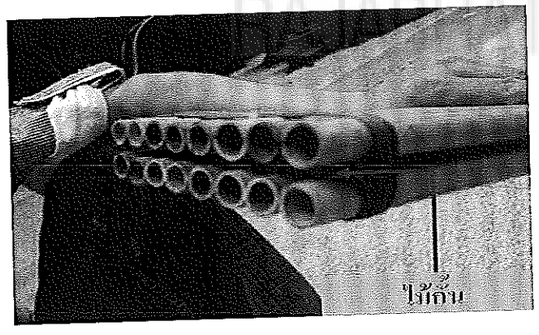

ภาพประกอบที่ 23ไม้กั้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

6. เชือก ใช้สำหรับมัดยึดลูกแคน ให้อยู่ในรูปทรงที่ต้องการ และให้แคนมีความแข็งแรงขึ้น เชือกมัดนี้ นิยมใช้ เครือหญ้านาง และเครือหวาย แต่บางแห่งในปัจจุบัน ก็ใช้เชือกฟาง แคนที่ผลิตที่ในเขตจังหวัดร้อยเอ็ด ช่างทำแคนร้อยเอ็ดนิยมใช้เครือหญ้านาง เป็นเชือกรัดแคน แคนที่ผลิตที่ในเขตจังหวัดนครพนม นิยมใช้หวาย เป็นเชือกรัดแคน

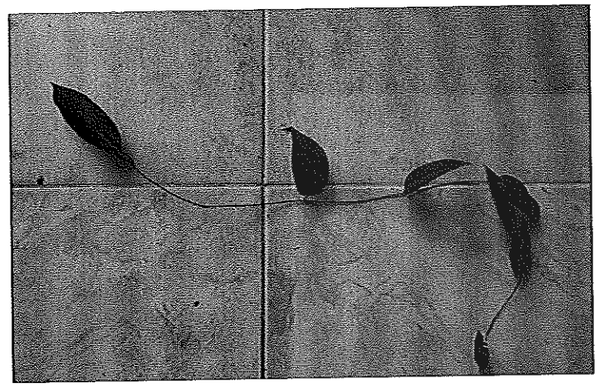

ภาพประกอบที่ 24 ต้นเครือหญ้านาง

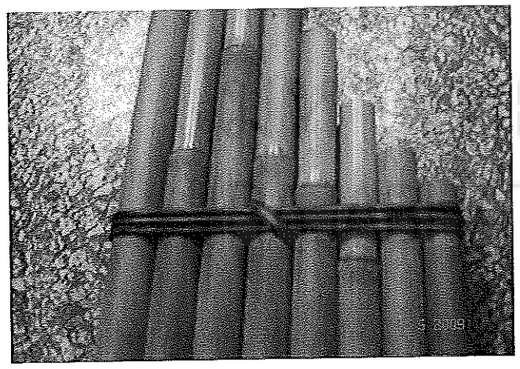

ภาพประกอบที่ 25 เชือกรัดแคนที่ทำจากเครือหญ้านาง

3.วิธีการประกอบส่วนต่างๆให้เป็นแคน

อันดับแรก ช่างแคนจะจัดทำลูกแคนลูกแรก ขึ้นมาเป็นแม่แบบ เรียกลูกแคนนี้ว่า ลูกยั้ง เพราะถือเป็นฐานหรือแม่แบบ แล้วสืบสาวออกไปยังเสียงอื่นๆ ต่อไป นอกจากนั้น ลูกแคนลูกแรกนี้ จะเป็น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวกำหนดขนาดความยาวต่ำสุดของแคนดวงนั้น คือจะสั้นกว่าลูกนี้ไปไม่ได้อีกแล้ว ลูกแรกหรือลูกยั้งนี้ จึงต้องเป็นลูกที่ยาวที่สุด ลูกแคนที่น่าจะยาวที่สุด คือลูกที่รูแพวบนอยู่ไกลที่สุด และลูกแคนที่รูแพวบนอยู่ไกลที่สุด จะให้เสียงต่ำที่สุด และในแคนทุกดวง เสียงที่ต่ำที่สุด คือเสียงลูกทุ้ง หรือลูกโป้ขวา ซึ่งหมอแคนสมัยใหม่ เมื่อเทียบกับดนตรีสากล จึงตั้งชื่อลูกนี้ว่า เสียงลาต่ำ ช่างแคน จะจัดทำลูกโป้ขวา เป็นอันดับแรก โดยมีบันไดเสียงหรือคีย์ ตามที่ผู้มาซื้อแคนร้องขอ เช่น หากผู้มาซื้อแคนต้องการ แคนแปดโป้ ช่างแคนก็จะบากรูสำหรับใส่ลิ้น จากนั้น ก็วัดนับจากรูลิ้นนั้นลงไปด้านล่างให้ได้ระยะ แปดโป้ ซึ่งหมายถึง ความกว้างนิ้วหัวแม่มือต่อกันแปดครั้งนั้นเอง แล้วบากตรงจุดนั้น เรียกว่า รูแพวล่าง จากนั้น ก็บากรูแพวบน โดยวัดนับจากลิ้นแคนขึ้นไปด้านบน ระยะประมาณ 3 ทบของรูแพวล่าง เช่น รูแพวล่างแปดโป้ รูแพวบน ก็ประมาณ 24 โป้ เมื่อบากรูแพวบนเสร็จแล้ว ใส่ลิ้นที่เตรียมไว้เข้าไป แล้วทดลองเป่าถ้าได้เสียงที่พอใจแล้ว ถือว่าลูกแคนนี้ คือ ลูกมาสเตอร์หรือลูกยั้งของแคนดวงนั้น และในกรณีที่ ผู้ซื้อต้องการระดับเสียงที่แน่นอน ควรเอาตัวอย่างเสียง หรือตัวอย่างเครื่องดนตรีซึ่งมีคีย์เสียงที่ผู้ซื้อต้องการไปให้ช่างทำแคนเทียบเสียงด้วย เพื่อให้ได้เสียงที่ถูกต้องแม่นยำ ซึ่งหากระบุคีย์เสียงที่แน่นอน ช่างทำแคนก็จะขูดลิ้นปรับแต่งเสียงแคนของลูกยั้งให้ได้ตามเสียงที่ผู้ซื้อต้องการก่อน

เมื่อได้ลูกมาสเตอร์หรือลูกยั้งแล้ว ช่างแคน ก็จะสืบสาวไปหาลูกอื่นๆ ที่เสียงเดียวกันแต่อยู่คนละช่วงทบเสียง ซึ่งช่างทำแคนเรียกว่า เสียงลูกกัน เช่น ลา ต่ำ กับ ลา กลาง กับ ลา สูง เป็นต้น สืบไปหาเสียงร่วมคอร์ด ซึ่งช่างทำแคนเรียกว่า เสียงกินกัน เช่น เทียบ ลา กับ โด, เทียบ ลา กับ มี, เทียบ ลา กับ เร, เทียบ เร กับซอล, เทียบ ซอล กับ โด, เทียบ โด กับฟา, เทียบ ฟา กับ ที, เทียบ ที กับ มี, ซึ่งการเทียบเสียงหาเสียงที่กินกัน และลูกกันนี้ เป็นความสามารถพิเศษของหูช่างแคน หลังจาก เสร็จทุกลูกแล้ว ช่างแคนก็จะประกอบลูกแคนทั้งหมด เข้าในเต้าแคนที่เตรียมไว้ โดยเรียงลำดับลูกแคน ดังตัวอย่างกรณีการประกอบแคนแปด ดังนี้

	คู่ที่1	คู่ที่2	คู่ที่3	คู่ที่4	คู่ที่5	คู่ที่6	คู่ที่7	คู่ที่8
แพซ้าย	โป้ซ้าย	เวียงใหญ่ หรือ แม่เวียง	แม่แก่	แม่ก้อยขวา	แม่ก้อยซ้าย	สะแนน	ก้อยซ้าย	เสพซ้าย
แพขวา	ลูกทุ้ง หรือ โป้งขวา	แม่เซ	สะแนน	ฮับทุ้ง	เวียงน้อย หรือ ลูกเวียง	แก่น้อย	ก้อยขวา	เสพขวา

ตารางที่ 1 ลำดับชื่อลูกแคนแคนแปด เรียกชื่อตามช่างแคนไทย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

	คู่ที่1	คู่ที่2	คู่ที่3	คู่ที่4	คู่ที่5	คู่ที่6	คู่ที่7	คู่ที่8
แพซ้าย	โป๊ซ้าย	ซี้ซ้าย	แม่เวียง	ซะซ้าย	อุ้มเมืองหลวง	สุดสะแนน	ก้อยซ้าย	สร้อยสุดสะแนน
แพขวา	ลูกทุ้ง	ติดสูดใหญ่	สุดสะแนน	ฮับทุ้ง	ลูกสอง	ติดสูดน้อย	สร้อยล่อง	สร้อย

ตารางที่ 2 ลำดับชื่อลูกแคนแคนแปด เรียกชื่อตามช่างแคนลาว

	คู่ที่1	คู่ที่2	คู่ที่3	คู่ที่4	คู่ที่5	คู่ที่6	คู่ที่7	คู่ที่8
แพซ้าย	โด	ทีต่ำ	เรต่ำ	มีต่ำ	ฟ่า	ซอล	ฟ่า	ซอลสูง
แพขวา	ลาต่ำ	โดต่ำ	ซอล	ลา	ที	เร	มี	ลาสูง

ตารางที่ 3 ลำดับเสียงแคนแปด แคนแต่ละลูก เมื่อนำมาเทียบเป็นโน้ตดนตรีสากล

โดยขณะที่ใส่ลูกแคนเข้าไปในโพรงเต้าแคนแต่ละลูกนั้น ก็จะใช้ขี้สูดติดลูกแคนกับเต้าแคน และเมื่อเรียงครบทุกลูกแล้ว ก็จะติดขี้สูดปิดผนึกให้ทั่วอุดรูรั่วให้มิด เมื่อเสร็จแล้ว ช่างแคนจะทดลองเป่าดูอีกที เพื่อจะสำรวจตรวจสอบว่ายังมีเสียงไหนที่ยังผิดเพี้ยนอยู่หรือไม่ หลังจากปรับแต่งเสียงจนกลมกล่อมถูกต้องดีแล้ว ช่างแคน ก็จะนำเครือหญ้านาง หรือเส้นตอกหวายที่เตรียมไว้แล้ว มาจัดการมัดรอบลูกแคน ทั้งสามจุด คือ จุดที่หนึ่งด้านล่างของแคน จุดที่สองตรงช่วงปลายลูกแคนที่สั้นที่สุด และจุดที่สามตรงช่วงปลายลูกแคนที่ยาวที่สุด โดยจุดที่มัดนี้ จะใส่ไม้หมอน หรือไม้กั้นระหว่างลูกแคนแพซ้ายกับแพขวา เป็นอันทำแคนเสร็จหนึ่งควง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

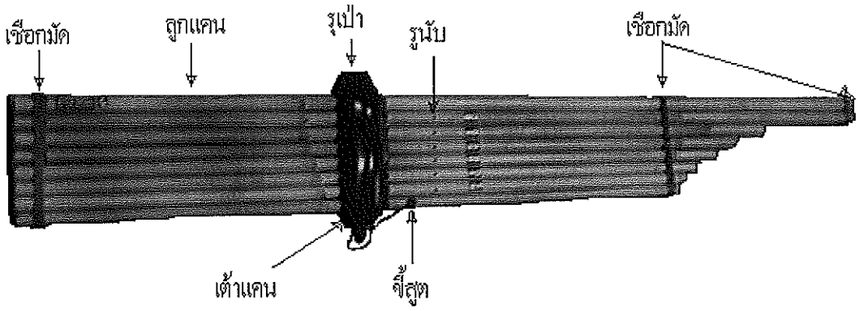

ภาพประกอบที่ 26 ตัวอย่างแคนแปดที่ทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว

4. วิธีการบรรเลง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม พบว่า หมอแคนหนาย ไวมาตร ได้ใช้แคนแปด เป่าประกอบพิธีกรรม เพราะว่าแคนแปด เป็นแคนขนาดกลาง เหมาะกับเสียงของนายบุญหนา เทพทำ จากการศึกษาข้อมูลของแคนแปด วิธีการเป่าแคนและโน้ตที่ประจำลูกแคนแปด ได้มีรายละเอียดดังนี้

แพซ้ายลูกที่	แพขวาลูกที่	ระดับเสียงที่ได้
1	2	โด
3	6	เร
4	7	มี
5-7	-	ฟา
6	3	ซอล
-	1-4	ลา
2	5	ที

ตารางที่ 4 โน้ตที่ประจำลูกแคนแปด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

นิ้วมือขวา	ลูกที่	ระดับเสียงที่ได้
หัวแม่มือ	1	ลา
ชี้	2-3	โด-ซอล
กลาง	4-5	ลา-ที
นาง	6-7	เร-มี
ก้อย	8	เสพขวา

ตารางที่ 5 ลักษณะการ การใช้นิ้วที่มือขวาแคนแปด

นิ้วมือซ้าย	ลูกที่	ระดับเสียงที่ได้
หัวแม่มือ	1	โด
ชี้	2-3	ที-เร
กลาง	4-5	มี-ฟา
นาง	6-7	ซอล-ฟา
ก้อย	8	เสพซ้าย

ตารางที่ 6 ลักษณะการ การใช้นิ้วที่มือซ้ายแคนแปด

5. ลายแคน (ทำนอง) ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม

การประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า นายบุญหนา เทพทำ นั้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลและการสัมภาษณ์ หมอแคนหนาย ไวมาตร ได้ใช้ ลายใหญ่ เป่าประกอบพิธีกรรมจากต้นจนจบพิธีกรรม

จากการศึกษาข้อมูล คำว่าท่วงทำนองของแคนที่ถูกเป่าออกมานั้น ชาวอีสานเรียกว่า ลายแคน ซึ่งก็คือ จังหวะ ทำนองแคนนั่นเอง ลายแคนเป็นการสืบต่อกันมาจากความทรงจำหมอแคนในอดีต ไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ลายแคนถูกประดิษฐ์ขึ้นมาจากการเลียนลีลาและท่วงทำนองหรือเสียงจากธรรมชาติซึ่งทำให้เกิดความไพเราะจับใจ

ดนตรีอีสานสามารถแยกระดับเสียงได้โดยยึดแคน เป็นหลัก และมีอยู่ 2 กลุ่มระดับเสียงคือ

1. กลุ่มลายทางยาว หมายถึง การบรรเลงประกอบการลำที่มีท่วงทำนองเชื่องช้า เหมาะสำหรับการลำในบทเล่าเรื่อง บทพรรณนา บทโศกเศร้า หวนหา เป็นลายที่ออกสำเนียงทางไมเนอร์ ให้อารมณ์แบบสุนทรีย์ กินใจ แบ่งออกเป็น 3 ลายใหญ่ๆ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

- ลายใหญ่ เทียบเสียงเป็น เอไมเนอร์ (Am)
- ลายน้อย เทียบเสียงเป็น ดีไมเนอร์ (Dm)
- ลายเซ เทียบเสียงเป็น อีไมเนอร์(Em)

2. ลายกลุ่มทางสั้น เป็นลายที่ออกสำเนียงทางเมเจอร์ ให้ความรู้สึกเริงร่า กระฉับกระเฉง คำว่าทางสั้น ในภาษาทางดนตรี หมายถึงมีจังหวะเร็วและตกสม่ำเสมอ แทบจะไม่มีช่วงที่จะลากเสียงยาวได้เลย แยกย่อยออกไปตามสเกลเสียงได้ 3 ลายคือ

- ลายสุดสะแนน เทียบเสียงเป็น ซีเมเจอร์(C major)
- ลายโป้ซ้าย เทียบเสียงเป็น เอฟเมเจอร์(F major)
- ลายสร้อย เทียบเสียงเป็น จีเมเจอร์(G major)

ซึ่งมีลายระเอียดของ ลายแคน ของแคนแปด ดังนี้

ชื่อลาย	ทาง	คีย์	ติดขี้สูดที่เสียง	ติดขี่สูดแพ
ใหญ่	Minor	Aminor	ลา มี	8 ขวา 7 ขวา
น้อย	Minor	Dminor	เรสูง ลาสูง	6 ขวา 8 ขวา
เซ	Minor	Eminor	มี ลา	7 ขวา 8 ขวา
สุดสะแนน	Major	Cmajor	ซอลสูง	8 ซ้าย
โป้ซ้าย	Major	Fmajor	ซอลสูง โดสูง	8 ซ้าย 1 ซ้าย
สร้อย	Major	Gmajor	เรสูง ลาสูง	6 ขวา 8 ขวา

ตารางที่ 7 สรุปลายแคน ทางแคนและการเทียบคีย์ พร้อมทั้งเสียงลูกแคนที่ติดขี้สูด ของแคนแปด

ลายใหญ่ ซึ่งเป็นลายแคนที่เป่าการประกอบพิธีกรรม ลายใหญ่ หมายถึง ทำนองที่อยู่ในบันไดเสียงทุ้มต่ำ ภาษาไทย-ลาว เรียกเสียงทุ้มต่ำว่า เสียงใหญ่ เสียง ลา เป็นเสียงทุ้มต่ำที่สุดในแคนแต่ละเต้า เมื่อลายใหญ่มีเสียง ลา เป็นศูนย์กลางของทำนอง จึงมีชื่อเรียกว่า ลายใหญ่

ลายใหญ่ มีเสียงลาต่ำ (เสียง A เมื่ออยู่บันไดเนเจอรัลไมเนอร์) เป็นเสียงศูนย์กลางของทำนอง ใช้โน้ตในทำนองได้เพียง 6 โน้ต คือ ล ท ด ร ม ซ ส่วนเสียงฟา เป็นเสียงที่ไม่เข้าพวกกับเสียงอื่นเมื่อบรรเลงทำนอง หากนำเสียงนี้มาใช้ร่วมทำนอง จะฟังดูแปร่งๆ หู ซึ่งเสียงฟา เมื่อหากจะให้เข้าพวกจริงๆ ต้องเป็นเสียงฟาชาร์ป (F#) ซึ่งแคนไม่มีเสียงฟาชาร์ป อีกอย่างหนึ่ง ทำนองลายเพลงอีสาน โดยมาก เป็นทำนองโน้ตกระโดด ใช้โน้ตในแต่ละลายเพลง 5 โน้ต ซึ่งโน้ตหลัก 5 โน้ตของลายใหญ่คือ “ล ด ร ม ซ”

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนลายเพลงที่มี 6 โน้ต คือ เพิ่มเสียง ท และ 7 โน้ต (เพิ่มเสียง ท และ ฟ) จะมีน้อย ถ้ามีบรรเลง ก็เป็นเพลงที่ยืมทำนองมาจากถิ่นอื่น หรือเป็นลายเพลงกำเนิดใหม่ (ซึ่งถ้ามี 7 โน้ต แคนจะบรรเลงได้เฉพาะลายน้อยเท่านั้น) มาตราเสียงของลายใหญ่ จัดอยู่ใน "A Mode" คือเพลงจบลงด้วยเสียง ลา ออกเป็นบันไดเอไมเนอร์ (Am)

การบรรเลงลายใหญ่ ต้องใช้เสียงลา และ เสียง มี เป็นเสียงประสานยืน หรือเสียง Drone ตลอดทั้งลาย ดังนั้น ผู้เป่า จะเอาขี้สูดก้อนเล็กๆ อุดที่รูของ เสียงลาสูง ไว้(เสียงเสพ แพขวามือลูกที่แปด) ส่วนรูนับเสียงมี (ลูกที่7 แพขวามือ) จะใช้นิ้วนางขวา ปิดไว้ เพื่อเป็นการสะดวกในอันที่จะเลื่อนไปปิดรูนับเสียงเร (ลูกที่6 แพขวามือ) เมื่อเปลี่ยนไปเล่นลายน้อย แต่ถ้าเป็นการบรรเลงลายใหญ่ล้วนๆ ไม่ออกลายอื่น หมอแคนอาจใช้ก้อนขี้สูด ปิดรูเสียงมี และเสียงลา ไว้ทั้งสองรู เสียงประสานยืนหรือเสียงโดรนนั้น หมอแคนเรียกว่าเสียงเสพ

6. นักดนตรี หรือหมอแคน

การประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า แห่งหมู่บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม หมอแคนที่เป่าประกอบพิธีกรรมจะถูกเรียกว่าหมอม้า คือ นายหนาย ไวมาตร และใช้เครื่องดนตรีประกอบพิธีกรรมเพียงชิ้นเดียวคือ แคน 1 ดวง เท่านั้น หมอแคนหนาย ไวมาตร เป็นผู้มีความสามารถในการเป่าแคนเป็นอย่างมาก อาจกล่าวได้ว่าเป็นนักดนตรีที่มีฝีดีสุดของหมู่บ้าน นายหนาย ไวมาตร เกิดเมื่อวันอาทิตย์ที่ 12 พฤษจิกายน พ.ศ. 2484 ที่บ้านซองแมว ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม เป็นบุตรคนที่ 2 ในพี่น้อง 8 คน บิดาชื่อนายสม ไวมาตร เสียชีวิตแล้ว มารดาชื่อนางกา ไวมาตร เสียชีวิตแล้ว นายหนาย ไวมาตรจบการศึกษา ระดับชั้นประถมปีที่ 4 ที่โรงเรียนวัดบ้านซองแมว มีภรรยาชื่อนางมา ไวมาตร ซึ่งเป็นบุตรสาวของนายแหมก กับนางพา มูลยาพอ นายหนาย กับนางมา ไวมาตร ได้สมรสกันเมื่อปี พ.ศ. 2503 ที่หมู่บ้านไชโย(หมู่บ้านโนนทองในปัจจุบัน) มีบุตรด้วยกัน 7 คน เป็นชาย 4 คน หญิง 3 คน ปัจจุบันนายหนาย ไวมาตร อายุ 68 ปี นางมา ไวมาตร อายุ 65 ปี และอาศัยอยู่ บ้านเลขที่ 40 หมู่ที่ 19 บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ประกอบอาชีพด้านการเกษตร ได้แก่ ทำนาในฤดูฝน ในฤดูแล้ง เลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัว ควาย ไก่ เป็ด

นายหนาย ไวมาตร เริ่มชอบและหลงในเสียงลำเสียงแคนมาตั้งแต่จำความได้ ในวัยเด็กนายสม ไวมาตร ผู้เป็นพ่อได้พานายหนาย ไปชมหมอลำกลอน ที่มาแสดง ณ.ที่บ้านซองแมว นายหนายรู้สึกประทับใจ ซาบซึ้งในเสียงแคนที่หมอแคนที่เป่าประกอบกับหมอลำกลอน และใฝ่ฝันเอาไว้ว่า สักวันหนึ่ง ตัวเองต้องเป็นหมอแคนให้ได้ พอถึงวัยหนุ่ม อายุ 17 ปี นายหนู ไวมาตร ผู้เป็นพี่ชาย ได้พานายหนาย ไปฝากกับหมอลำเรื่องต่อกลอนคณะ ส.ประยุทธศิลป์ โดยพี่ชายให้ฝึก ท่องกลอนลำอยู่ประมาณ 2 ปี เพื่อจะให้นายหนาย เป็นหมอลำที่มีชื่อเสียงให้ได้ แต่ทว่าความใฝ่ฝันที่เก็บไว้ในใจตอนเมื่อยัง

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เยาว์วัย ว่าสักวันหนึ่ง ตัวเองต้องเป็นหมอแคนให้ได้ ซึ่งยังไม่เคยเลือนหายไปจากใจเลย พอถึงอายุได้ 19 ปี นายหนาย ได้เดินทางมาขอเป็นลูกศิษย์กับ หมอแคนทองคำ นำแก้ว ระยะแรก ครูทองคำ ได้สอนให้เป่าแคนแปด และฝึกเป่าลายใหญ่ โดยใช้เวลาฝึกเป่าอยู่ประมาณ 1 เดือน ก็ได้รับคำชมจากครูทองคำว่า เป่าได้ไพเราะ มีพรสวรรค์ จากนั้นครูทองคำ ก็เริ่มสอนให้เป่าลายน้อย และได้สอนลายที่ยากที่สุด คือ ลายสุดสะแนน ซึ่งได้ใช้เวลาฝึกเป่าลายสุดสะแนน อยู่ประมาณ 15 วัน จนได้รับคำชมจาก ครูทองคำว่า เป่าได้เร็วกว่าศิษย์คนอื่น หลังจากนั้นก็ฝึกเป่า ลายเซ ลายโป้ซ้าย ลายสร้อย ให้ นายหนาย ได้ใช้เวลาเรียนการเป่าแคนอยู่ประมาณ 3 ปี หลังจากนั้น ได้มีคนมาติดต่อไปเป่าแคนประกอบหมอลำกลอนซึ่งเป็นหมอลำฝ่ายหญิง หมอลำจอมศรี พงศ์อุทธา และเป่าแคนประกอบการแสดงหมอลำเรื่องต่อกลอนหลายคณะ เช่น คณะ ส.ประยุทธศิลป์ คณะ สมชายบันเทิงศิลป์

การเป่าแคนประกอบพิธีกรรมหมอลำผีฟ้า จากการสัมภาษณ์ นายหนาย ได้กล่าวว่า เริ่มเป่าแคนประกอบพิธีกรรมรักษา ก่อนการเป่าแคนประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษ โดยเป่าประกอบพิธีกรรมให้กับหมอลำผีฟ้า บุญหนา เทพทำ ซึ่ง นายหนาย ไวมาตร จดจำไม่ได้ว่าปี พ.ศ. ใด จำได้ว่า ได้เป่าประกอบพิธีกรรมนี้มานานแล้วประมาณ 35 ปี และ นายหนาย กล่าวต่อไปอีกว่า จะเป่าประกอบพิธีกรรมนี้ต่อไป จนกว่าจะมีเหตุที่ทำให้ตนเองไม่สามารถเป่าแคนได้ ซึ่งการเป่าแคนประกอบพิธีกรรมนี้ ตนเองเป่าด้วยความเชื่อ ความศรัทธาและจะต้องการสืบทอดพิธีกรรมนี้ต่อไป (หนาย ไวมาตร 2550 : สัมภาษณ์)

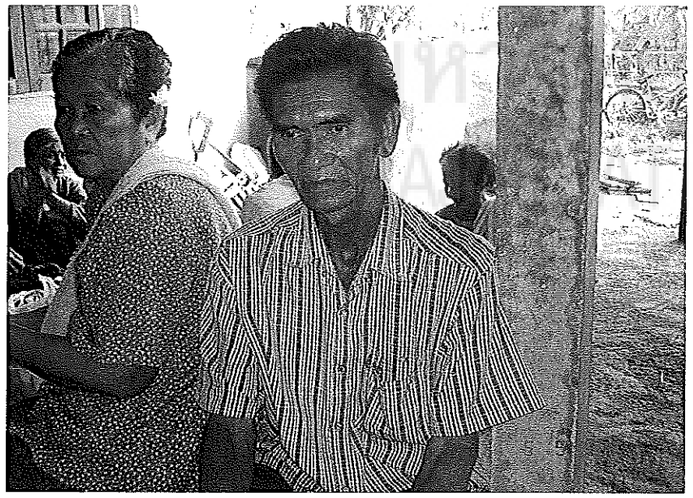

ภาพประกอบที่ 27 นายหนาย ไวมาตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

7. โอกาสในการบรรเลง

ลักษณะการเป่าแคนประกอบพิธีกรรมหมอลำผีฟ้า นายหนาย ไวมาตร จะใช้แคนประเภทแคนแปดเพียงดวงเดียว และเป่าในลายใหญ่เพียงลายเดียวเท่านั้น ประสานกับการลำและการฟ้อนรำ

โอกาสในการเป่าแคนประกอบพิธีกรรมของหมอลำผีฟ้านายบุญหนา เทพทำ นั้นมีอยู่ 2 พิธีกรรม คือ

1. การเป่าแคนประกอบพิธีกรรมลำผีฟ้าเพื่อรักษาผู้เจ็บป่วย ซึ่งไม่ได้กำหนด วัน เวลา และสถานที่ แล้วแต่โอกาสในการข้อร้องจากญาติของผู้เจ็บป่วย ให้ไปรักษา ซึ่งจากการสัมภาษณ์หมอแคนหนาย พบว่า ช่วงที่เริ่มเป่าประกอบพิธีกรรมระยะแรก ประมาณ ปี พ.ศ. 2517 ถึง 2525 ได้มีการประกอบพิธีกรรมลำผีฟ้าเพื่อรักษาผู้เจ็บป่วยเป็นจำนวนมาก ประมาณปีละ 8 ถึง 10 ครั้ง ต่อมาการประกอบพิธีกรรมได้ลดลงเรื่อยๆ ปัจจุบันนี้ไม่ค่อยมีผู้เจ็บป่วย มาให้ประกอบพิธีกรรมลำผีฟ้าเพื่อรักษาเลย ปีหนึ่งๆอาจจะแค่มีครั้งเดียวหรือไม่มีเลย ซึ่งอาจจะเป็นเพราะ วิทยาการทางการแพทย์ ได้เข้ามาสู่ชุมชนและสร้างความเข้าใจใหม่ให้กับชุมชน

2. การเป่าแคนประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า นายบุญหนา เทพทำ จะประกอบพิธีกรรมขึ้นใน วันข้างขึ้นเดือน 6 ของของทุกปีและต้องตรงวันจันทร์ กล่าวคือ ในปีหนึ่งจะประกอบพิธีกรรมครั้งเดียว (หนาย ไวมาตร 2550 : สัมภาษณ์)

ตอนที่ 3

การศึกษาการประกอบพิธีกรรม

1. เครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรม

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษ ของหมอลำผีฟ้าซึ่งมีหมอลำผีฟ้านายบุญหนา เทพทำ แห่งหมู่บ้านโนนทอง ตำบลหนองจิก อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ได้มีเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรม ประเภทขันธ์ 5 และเครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 8 ดัง ซึ่งมีการจัดเครื่องเซ่นไหว้ดังต่อไปนี้

เครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 5 ประกอบไปด้วย

- เทียนเล็ก	10	เล่ม (5 คู่)
- ดอกลีราวดี ดอกตูม	10	ดอก (5 คู่)
- ดอกลีราวดี ดอกบาน	10	ดอก (5 คู่)
- ขันหรือจาน	1	ใบ

โดยมีการจัดรูปแบบเครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 5 มีดังนี้คือ นำเทียนเล็ก 10 เล่มวางลงในขัน ข้างละ 5 เล่ม หลังจากนั้นก็นำเอาดอกลีราวดี ดอกตูม 10 ดอก วางลงในขัน ข้างละ 5 ดอก แล้วค่อยเอาดอกลีราวดี ดอกบาน 10 ดอก วางลงในขัน ข้างละ 5 ดอก ก็เป็นอันเสร็จ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากศึกษาความหมายการจัดรูปแบบ เครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 5 นั้น คำว่า เบญจขันธ์ หรือ ขันธ์ 5 หมายถึง กองแห่งรูปธรรมและนามธรรมห้าหมวดที่ประชุมกันเข้าเป็นชีวิต ซึ่งประกอบ ไปด้วย

1. รูปขันธ์ กองรูปก็คือ ส่วนที่เป็นรูป ร่างกาย พฤติกรรม และคุณสมบัติต่าง ๆ ของส่วนที่เป็นร่างกาย ส่วนประกอบฝ่ายรูปธรรมทั้งหมด

2. เวทนาขันธ์ กองเวทนาก็คือ ส่วนที่เป็นการเสวยรสอารมณ์ ความรู้สึก สุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ เมื่อรับรู้เกิดความพอใจ มนุษย์เรียกว่า สุข เมื่อรับรู้เกิดความไม่พอใจ มนุษย์เรียกว่า ทุกข์ เมื่อรับรู้แล้วไม่ทุกข์ไม่สุข เรียกว่า อุเบกขา

3. สัญญาขันธ์ กองสัญญาก็คือ ส่วนที่เป็นความกำหนดหมายให้จำอารมณ์นั้น ๆได้ ความกำหนดได้หมายรู้ในอารมณ์ 6 เช่น เสียงดัง รูปสวย กลิ่นหอม รสหวาน ร้อนและดีใจ

4. สังขารขันธ์ กองสังขารก็คือ ส่วนที่เป็นความปรุงแต่ง สภาพที่ปรุงแต่งจิตให้ดีหรือชั่วหรือเป็นกลาง ๆ คุณสมบัติต่าง ๆ ของจิต มีเจตนาเป็นตัวนำ ที่ปรุงแต่งคุณภาพของจิต ให้เป็นกุศล อกุศล อัพยากฤต

5. วิญญาณขันธ์ กองวิญญาณก็คือ ส่วนที่เป็นความรู้แจ้งอารมณ์ ความรู้อารมณ์ทางอายตนะทั้ง 6 อายตนะแปลว่า บ่อเกิดหรือสื่อสัมพันธ์ บ่อเกิดหรือสื่อสัมพันธ์ ของอายตนะทั้งสองแล้วเกิดอารมณ์ขึ้น อายตนะมีตาเป็นต้น เมื่อสัมผัสกับรูปแล้ว ก็ติดต่อสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องถึงประสาทเข้ามาหาใจ แล้วใจก็รับเอามาเป็นอารมณ์ ถ้าดีก็ชอบใจ สนุก เพลิดเพลิน ถ้าไม่ดีก็ไม่ชอบใจ ดับแค้นเป็นทุกข์ โทมนัสต่อไป อายตนะ ประกอบด้วย อายตนะภายใน 6 และอายตนะภายนอก 6 มีดังนี้

หู	ได้ยินเสียง	เรียกว่า โสตวิญญาณ
ตา	มองเห็นวัตถุ	เรียกว่า จักษุวิญญาณ
จมูก	ดมกลิ่น	เรียกว่า ฆานวิญญาณ
ลิ้น	รับรส	เรียกว่า ชิวหาวิญญาณ
กาย	ถูกสัมผัส	เรียกว่า กายวิญญาณ
ใจ	รับความรู้สึก	เรียกว่า มโนวิญญาณ

อาจกล่าวได้ว่าสรรพสิ่งทั้งหลายในอนันตจักรวาลนั้น แยกประเภทได้เป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คือส่วนเป็นวัตถุทั้งหลาย ได้แก่ สสารทั้งหลาย แสง สีทั้งหลาย เสียง กลิ่น รส ความเย็น ความร้อน ความอ่อน ความแข็ง ความหย่อน ความตึง อาการเคลื่อนไหวของสิ่งต่างๆ ช่องว่างต่างๆ อากาศ ดิน น้ำ ไฟ ลม สภาพแห่งความเป็นหญิง เป็นชาย เนื้อสมองและระบบของเส้นประสาททั้งหลาย อันเป็นฐานให้จิตเกิด รวมทั้งอาการแห่งความเกิดขึ้น ตั้งอยู่ เสื่อมไป ดับไปของวัตถุทั้งหลายด้วยซึ่งรวมเรียกว่า รูปขันธ์ (ขันธ์ = กอง หมวด หมู่)

ส่วนที่2 คือส่วนที่เป็นความรู้สึกนึกคิด และความคิดทั้งหลาย รวมเรียกว่านามขันธ์ แยกได้ 4 ชนิดคือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ วิญญาณขันธ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ส่วนที่ 3 คือส่วนที่เป็น นิพพาน อันหมายความว่า สภาวะที่พ้นจากรูปขันธ์และนามขันธ์ทั้งปวงหรือสภาวะจิตที่พ้นจากความยึดมั่น ผูกพันธุ์ในสิ่งทั้งปวง รวมไปถึงไม่ยึดมั่นในนิพพานด้วย นิพพาน = นิ + วาน ในภาษาบาลีนั้น ว. กับ พ. ใช้แทนกันได้ วาน จึงเท่ากับ พาน นิ หมายถึง การพ้นจากทุกสิ่ง และ วาน หมายถึง สิ่งที่เกี่ยวโยงไว้ ได้แก่ ตัณหาคือความทะยานอยากและอุปาทานคือความยึดมั่นถือมั่นนั่นเอง ฉะนั้นคำว่า นิวาน หรือนิพพาน แปลตามตัวจึงหมายถึงความพ้นจากเครื่องเกี่ยวโยงกับตัณหาและอุปาทาน นั่นเอง

โดยที่เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์รวมเรียกว่าเจตสิก ซึ่งแปลว่าเป็นสิ่งที่เกิดร่วมกับจิตเสมอ (ในภาษาบาลีนั้นสระ อิ กับสระ เอ ใช้แทนกันได้ เจต จึงเท่ากับ จิต นั่นเอง) คือจิตและเจตสิกจะเกิดและดับพร้อมกันเสมอ จะแยกกันเกิดไม่ได้ เพราะเป็นสิ่งที่เกี่ยวเนื่องกันอยู่ เพียงแต่ว่าตอนนั้นนามขันธ์ตัวไหนจะแสดงตัวเด่นกว่าตัวอื่นเท่านั้นเอง

แผนผังของรูปแบบขันธ์ 5 ดังสรรพสิ่งทั้งหลายในอนันตจักรวาล แยกได้เป็น 3 ส่วน

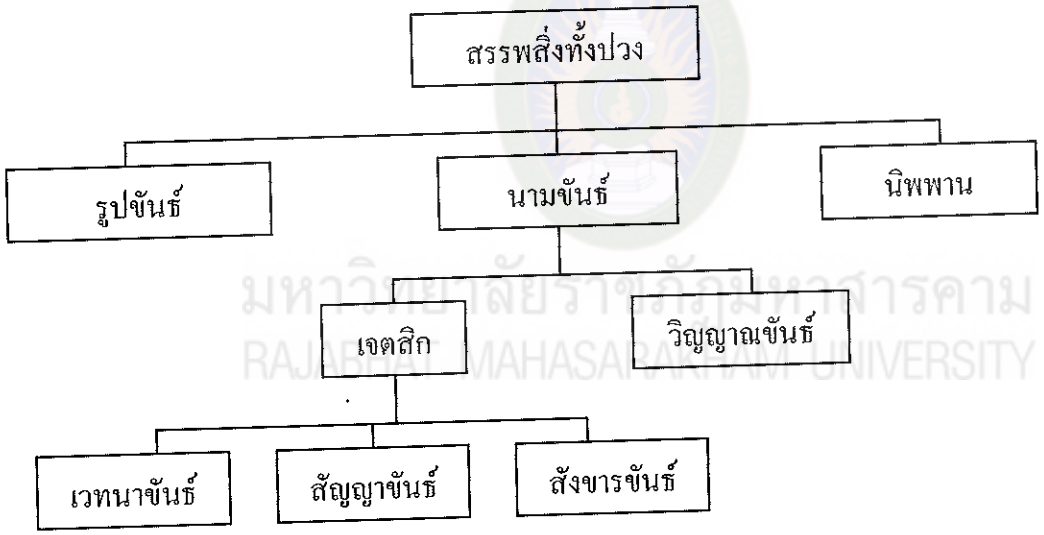

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนผังที่ 1รูปแบบของขันธ์ 5 ดังสรรพสิ่งทั้งหลายในอนันตจักรวาล

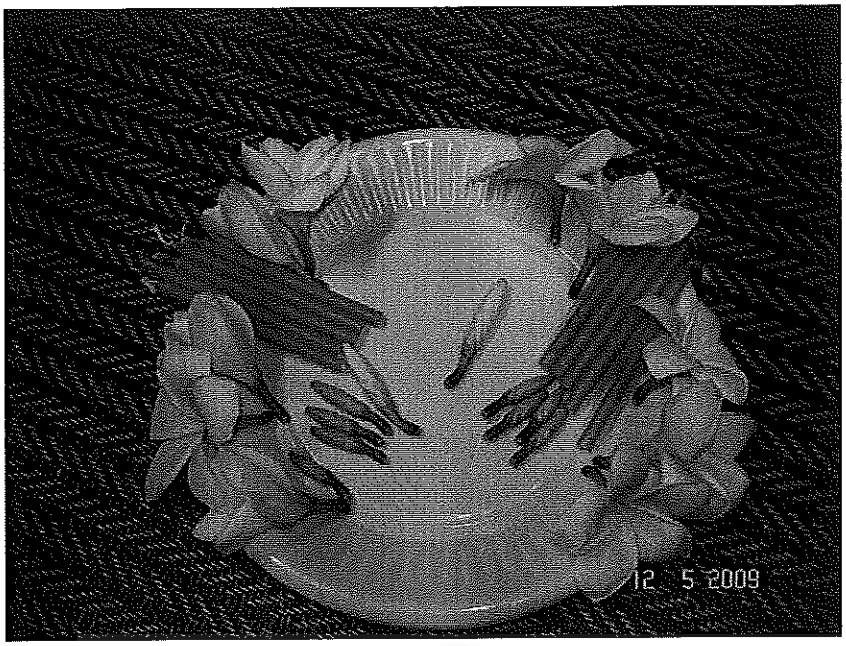

ภาพประกอบที่ 28 เครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 5

เครื่องเซ่นไหว้ประเภทขัน 8 ประกอบไปด้วย

- เทียนใหญ่	4	เล่ม (2 คู่)
- ดอกลีราวดี ดอกตูม	16	ดอก (8 คู่)
- ดอกลีราวดี ดอกบาน	16	ดอก (ร้อยเป็นพวง 4 พวง พวงละ4 ดอก)
- ขันหรือชาม	1	ใบ

การจัดรูปแบบเครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 8 มีดังนี้คือ นำเทียนเล็ก 4 เล่มวางลงในขัน ข้างละ 2 เล่ม หลังจากนั้นก็นำเอาดอกลีราวดี ดอกตูม 16 ดอก วางลงในขัน ข้างละ 8 ดอก แล้วนำเอาดอกลีราวดี ดอกบาน 16 ดอก ไปร้อยเป็นพวง 4 พวง พวงละ 4 ดอก วางลงในขัน ข้างละ 2 พวง ก็เป็นอันเสร็จ (บุญหนา เทพทำ 2551 : สัมภาษณ์)

เหตุผลที่นำเอาดอกลีราวดีมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้นั้น มีเหตุผลว่า ดอกลีราวดี หรือดอกลั่นทม ตามความเข้าใจเดิมของคนโบราณ ลั่นทมนั้น มีเสียงพ้องกับคำว่า “ระทม” ซึ่งหมายถึงความโศกเศร้าเสียใจ แต่มีผู้รู้หลักฐานในภาษาไทยได้อธิบายว่า ลั่นทม เป็นคำผสมของคำว่า ลั่น+ทม โดย“ลั่น” หมายถึง แตกหัก ละทิ้ง ส่วน“ทม” หมายถึง ความทุกข์โศก เมื่อรวมกันแล้วจึงหมายถึง การละทิ้งความระทมทุกข์ทั้งปวง ซึ่งความหมายที่ดี ทางภาคใต้ เรียกดอกลั่นทมว่า ดอกไม้ขอม เป็นดอกไม้บูชาครูและสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ชาวลาวและชาวอีสาน ได้เรียกดอกลีราวดี หรือดอกลั่นทม ว่า “ดอกจำปาลาว” ในสมัยก่อน

นั้นไม่นิยมปลูกไว้ในบริเวณบ้าน แต่มักปลูกไว้ในป่าหรือป่าช้า ซึ่งน่าจะเป็นความต้องการของลูกหลานปลูกไว้ให้ผู้ตายอันเป็นสิ่งที่เคารพรัก ได้ชื่นชมกับความสวยงาม จากเหตุผลดังกล่าว จึงมีการนำเอาดอกลีราวดี หรือ ดอกจำปาลาว มาเป็นเครื่องเซ่นไหว้ในการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า (พรชัย ศรีสารคาม 2551 : สัมภาษณ์)

ดอกลีราวดี ดอกตูม 16 ดอก ใช้บวงสรวง ผีบรรพบุรุษ และบริวารผีฟ้า

ดอกลีราวดี ดอกบาน 16 ดอก ร้อยเป็นพวง 4 พวง พวงละ4 ดอก ใช้บวงสรวง ผีแถน ซึ่งได้แก่ แม่นางมาตรฟ้า แม่นางสุธรรมมา แม่นางสุจิตรา แม่นางสุนันทา พ่อคำลือชา

เทียนใหญ่ 4 เล่ม ใช้บวงสรวง ผีแถน โดยชาวอีสานมีความเชื่อเกี่ยวกับธาตุทั้ง 4 ประกอบด้วยธาตุ ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งถือว่าเป็นจุดกำเนิดชีวิตมนุษย์ รวมทั้ง ยังมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม คือการเวียนว่ายตายเกิดของสรรพสัตว์และชีวิตมนุษย์ และชาวอีสานมองสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมและเชื่อว่าเหตุแห่งการเจ็บป่วยเกี่ยวข้องกับ “กรรม” ทั้งกรรมจากการกระทำในปัจจุบัน และกรรมจากการสั่งสมมาแต่อดีตชาติ ดังนั้นสุขภาพจึงไม่ใช่เรื่องเฉพาะหมอยา และโรงพยาบาล แต่เพียงอย่างเดียว แต่สุขภาพเป็นเรื่องของการดำเนินวิถีชีวิตให้เป็นสุข ทั้งในส่วนของบุคคล ซึ่งประกอบด้วยร่างกายกับจิตวิญญาณ รวมทั้งศักยภาพทางภูมิปัญญาในการดูแลรักษาสุขภาพ (พรชัย ศรีสารคาม 2551 : สัมภาษณ์)

ภาพประกอบที่ 29 ดอกลีราวดี 16 ดอก ร้อยเป็นพวง 4 พวง พวงละ 4 ดอก ใส่ในขันธ์ 8

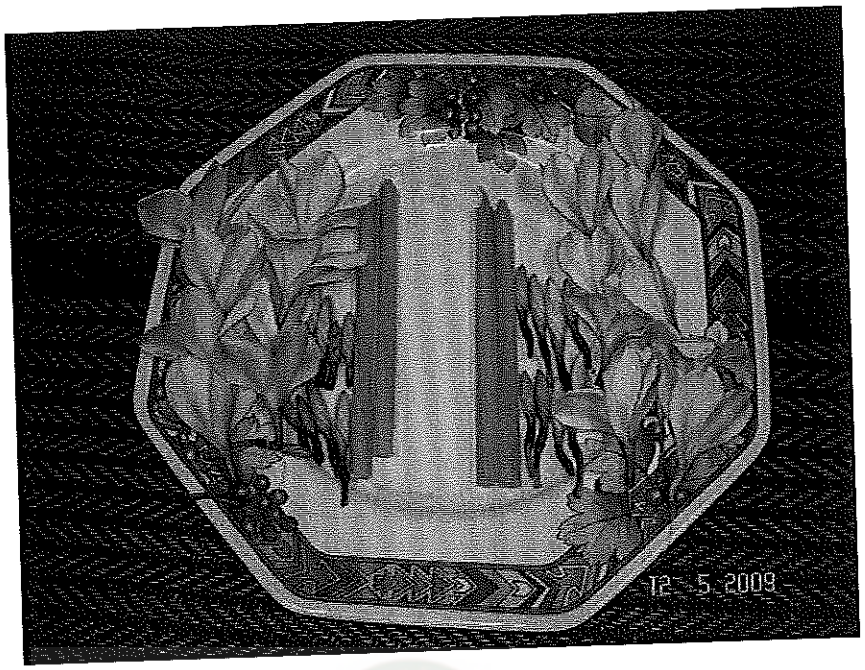

ภาพประกอบที่ 30 การจัดรูปแบบเครื่องเซ่นไหว้ประเภทขันธ์ 8

จากสัมภาษณ์ นายบุญหนา เทพทำ ได้ให้ถือ ศีล 8 ห้ามร่วมหลับนอนฉันท์สามีภรรยา งดเว้นอาหารมื้อเย็น สวดมนต์ไหว้พระ เจริญสมาธิภาวนา เหมือนการถือศีลบวชพราหมณ์นั่นเอง โดยต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ถ้าผิดศีล จะได้รับการลงโทษจาก ผีแถนและผีบรรพบุรุษได้ (นายบุญหนา เทพทำ 2551 : สัมภาษณ์)

2. ขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม

มีขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรมอยู่ 3 วัน ดังต่อไปนี้

2.1 วันปงพาคายใหญ่ เป็นวันแรก ตรงกับวันอาทิตย์ เป็นการประกอบพิธีกรรม "ปงพาคายใหญ่" จะเป็นพิธีกรรมอันดับแรกก่อนการประกอบพิธีกรรมอื่นๆ ซึ่งเป็นการเชิญเอาพาคายใหญ่ลงจากหิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมจะต้องเริ่มขึ้นก่อนเวลา 18.00 น. ในวันข้างขึ้นเดือน 6 ของทุกปี และต้องตรงกับวันอาทิตย์ และนายบุญหนา เรียกการประกอบพิธีกรรมนี้ ว่า "ปงพาคายใหญ่" ซึ่ง พาคายใหญ่นั้น ประกอบไปด้วย(นายบุญหนา เทพทำ 2551 : สัมภาษณ์)

- ถาดพาคาย
- ผ้าขาวรองถาดพาคาย
- ขี้ผึ้ง หรือ เทียนจากการบูชาทุกๆครั้ง แล้วเกิดการหลอมรวมกันเอง
- เงินฮาง มีอยู่ 3 เหรียญ มีลักษณะคล้ายกับรางใส่อาหารสำหรับเลี้ยงสัตว์
- เงินเหรียญบาทเก่าๆ 1 เหรียญ

- ดอกลีราวดีบาน 8 ดอก วางไว้ 2 ข้าง ข้างละ 2 ดอก
- เทียนใหญ่ 4 เล่ม วางไว้ 2 ข้าง ข้างละ 2 คู่
- เทียนเล็ก 5 คู่ วางรวมกัน

การปงพาคายใหญ่ ของนายบุญหนา เทพทำ นั้นได้ทำพิธี บอกกล่าวขอเชิญ ผีแถน ผีฟ้า ผีดีที่เป็นบริวารผีฟ้าทั้งหลาย ให้รับทราบไว้ด้วยว่า ในวันพรุ่งนี้จะมีการประกอบพิธีกรรม จึงขอให้ ผีแถน ผีฟ้า ผีดีทั้งหลาย พร้อมทั้งผีบรรพบุรุษ ให้ลงมาประทับรับการสักการบูชาจากข้าพเจ้าพร้อมทั้งบริวารผู้เข้าร่วมพิธีกรรมภายในวันพรุ่งนี้ด้วย หลังจากกล่าวเสร็จ ก็นำเอาพาคายใหญ่ ลงมาที่พื้นของบ้าน แล้วก้มลงกราบ 1 ครั้ง หลังจากนั้นก็ก้มลงกราบหิ้งพระ 3 ครั้ง เป็นอันเสร็จพิธีปงพาคายใหญ่

ภาพประกอบที่ 31 ผ้าขาวรองขี้ผึ้ง ในพาคายใหญ่

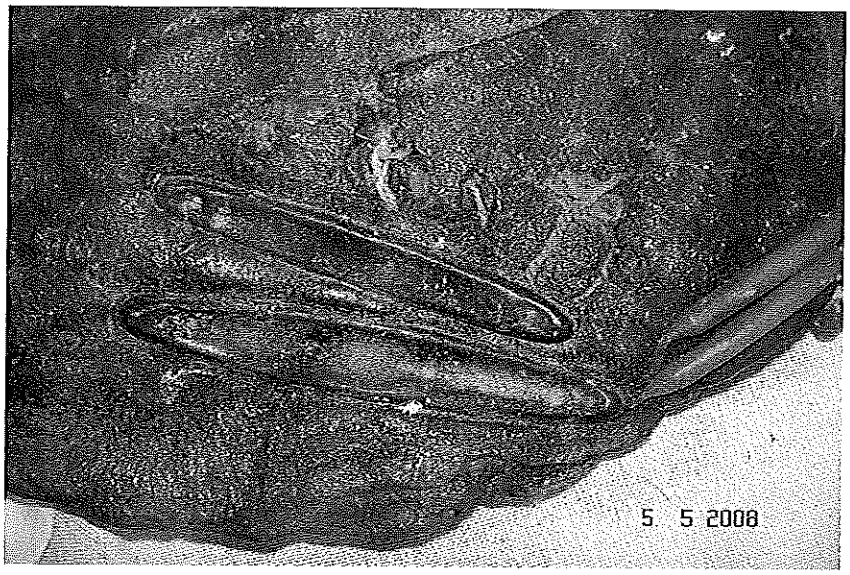

ประกอบที่ 32 เงินฮางในพาคายใหญ่

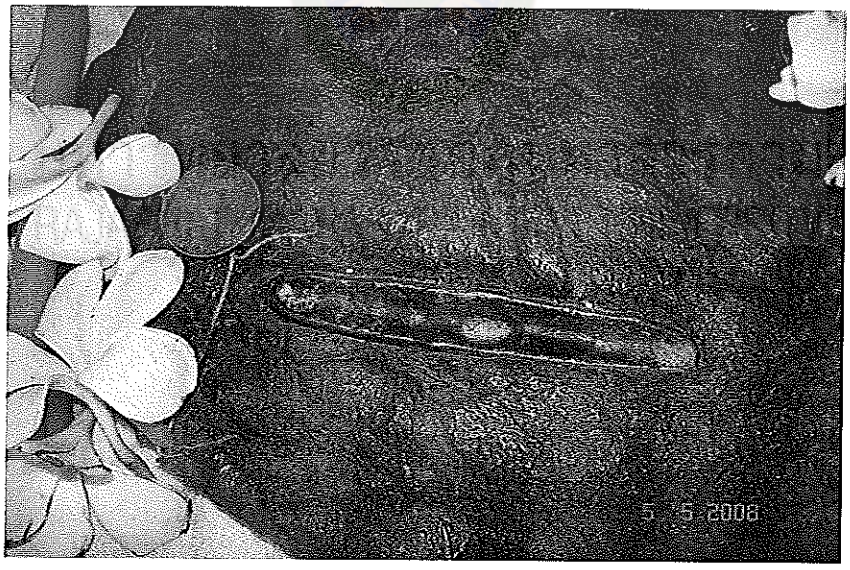

ภาพประกอบที่ 33 เงินเหรียญบาท และเงินฮางในพาคายใหญ่

2.2 วันประกอบพิธีกรรม เป็นวันที่สอง ตรงกับวันจันทร์ ซึ่งเป็นวันแห่งการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง เช้าตรู่ประมาณ 05.00 น. ในวันข้างขึ้นเดือน 6 ของทุกปี และต้องตรงกับวันจันทร์ ชาวหมู่บ้านโนนทองทั้งชาวหมู่บ้านอื่น ที่ศรัทธาในพิธีกรรรม พร้อมทั้งบริวารของผีฟ้าทั้งหลายที่จะเข้าร่วมพิธีกรรม ก็เริ่มทยอยเดินทางกันมา ที่บ้านของนายบุญหนา เทพทำ จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่แล้วจะมีแต่ผู้สูงอายุทั้งนั้น คืออายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป พร้อมทั้งมีเด็กๆตัวเล็กๆที่ติดสอยห้อยตามผู้สูงอายุมา และเท่าที่สังเกตเห็นทุกคนที่มานั้น จะนำเอา เส้นฝ้ายสีขาว ดอกลีราวดี และข้าวสารเหนียว ติดตัวมาด้วยนั้นเป็นเพราะสาเหตุดังนี้

1. สาเหตุของการนำเส้นฝ้ายสีขาวมาด้วยนั้น ก็เพื่อจะให้นายบุญหนา เทพทำได้ผูกแขนให้และช่วยบนบานให้ผีฟ้าคุ้มครอง ไม่เกิดการเจ็บป่วย พร้อมทั้งอวยพรให้มีความสุขปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ก่อนเข้าร่วมพิธีกรรม

2. สาเหตุที่ทุกคนนำดอกลีราวดี จำนวน 16 ดอก ติดตัวมาด้วยนั้น ก็เพื่อที่จะเป็นเครื่องเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษ ร่วมในการประกอบพิธีกรรมครั้งนี้

3. ส่วนของข้าวสารเหนียว ที่นำมาด้วยนั้น ทุกคนจะเอามาเทรวมกัน สาเหตุเพื่อที่จะนำมาทดแทนข้าวเหนียวของครอบครัวนายบุญหนา เทพทำ ซึ่งได้จัดการเตรียมหุงหาอาหารเลี้ยงทุกๆคนที่มา ก่อนที่จะมีการประกอบพิธีกรรม

ภาพประกอบที่ 34 เส้นฝ้ายสีขาวที่ชาวบ้านนำมาเพื่อจะให้นายบุญหนา ได้ผูกแขนให้

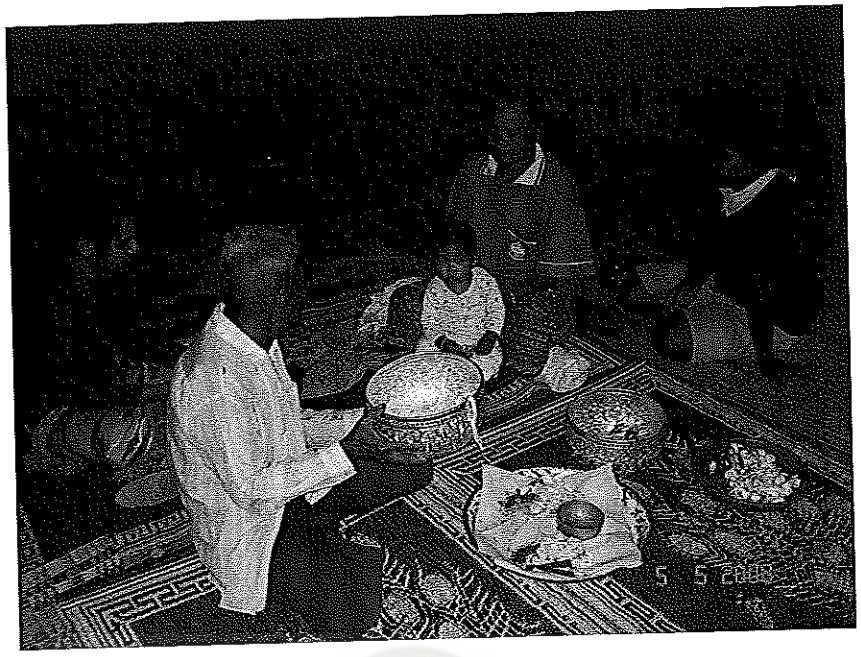

ภาพประกอบที่ 35 เด็กๆตัวเล็กๆที่ติดสอยห้อยตามผู้สูงอายุมาเพื่อจะให้นายบุญหนา ได้ผูกแขนให้

ภาพประกอบที่ 36 นายบุญหนา กำลังผูกแขนให้ชาวบ้านก่อนเข้าร่วมพิธีกรรม

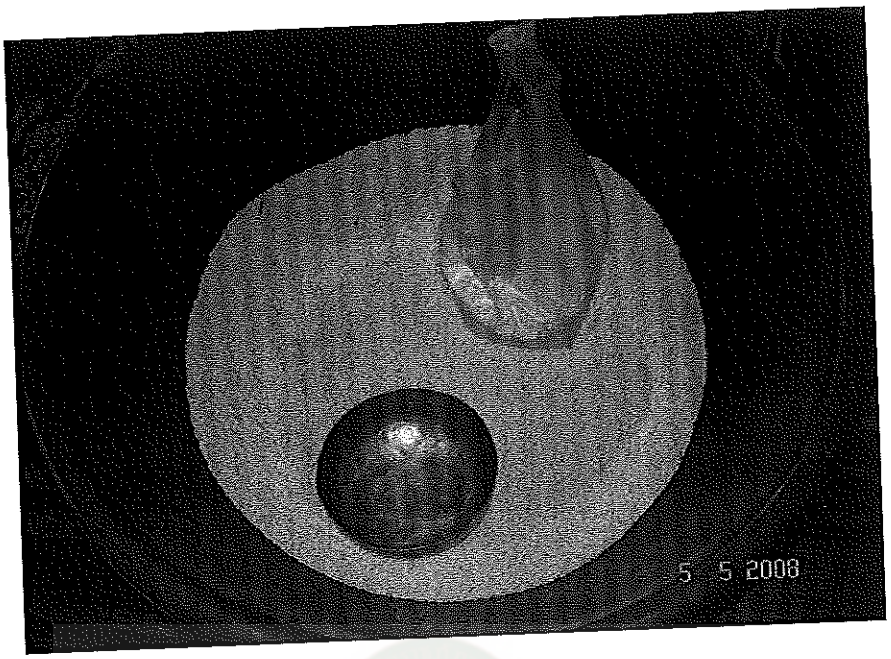

ภาพประกอบที่ 37 ข้าวสารเหนียว ที่ ชาวบ้านนำมารวมกัน

ภาพประกอบที่ 38 ดอกลีราวดีของบริวารผีฟ้า นำมาเป็นเครื่องเซ่นไหว้

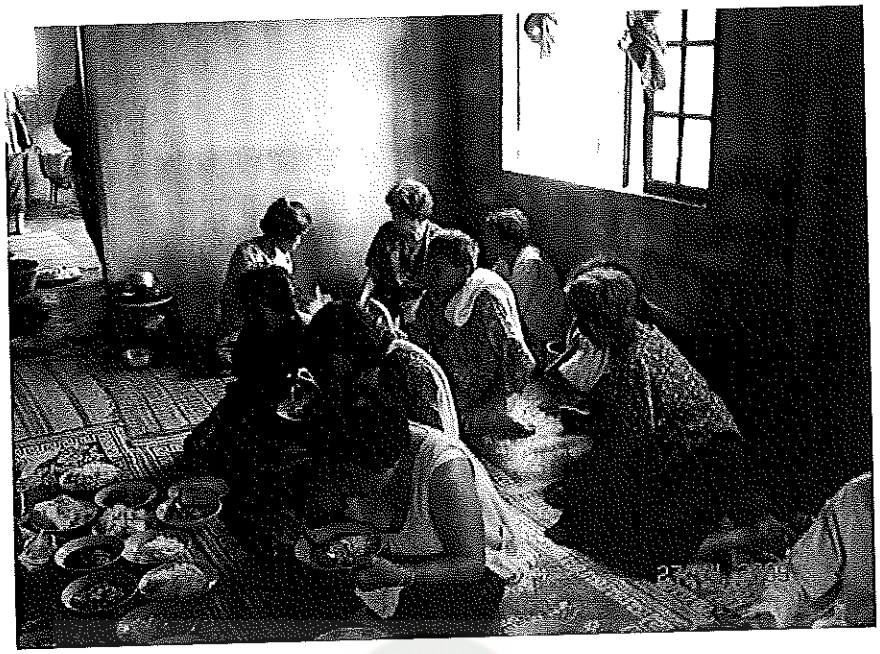

ภาพประกอบที่ 39 รับประทานอาหารร่วมกันก่อนจะเข้าร่วมพิธีกรรม

หลังจากเสร็จจากพิธีการผูกแขน และรับประทานอาหารร่วมกันแล้ว ก็ได้เวลาเริ่มการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้า โดยจะต้องเริ่มประกอบพิธีกรรมก่อนเวลา 09.00 น. จากการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้มีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรม ดั่งต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1. ขั้นจัดเตรียมเครื่องเซ่นไหว้(พาคายไหว้) และสถานที่ นายบุญหนา ได้นำขันธ์ 5 และขันธ์ 8 พร้อมทั้งนำดอกลีราวดีของบริวารผีฟ้าทั้งหมด มาวางรวมในพาคายไหว้ จากนั้นก็นำเอาขันน้ำและเงินบาทเก่า 1 เหรียญที่ได้จากพาคายใหญ่วางกลางพาคายไหว้ แล้วเอาดาบกับหวายวางบนริมพาคายไหว้

สถานที่ที่ใช้ประกอบพิธีกรรม คือลานหน้าบ้านของนายบุญหนา เทพทำ โดยจัดการปูเสื่อแล้วนำเอา หมอนประมาณ 10 ใบ มาวางเป็นวงกลม พร้อมทั้งนำเอา ผ้าสะโหร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าสะไบขาวโดยจัดวางรวมกันไว้บนหมอน และจากสอบถามนายบุญหนา ได้ให้คำอธิบายความหมายของส่วนประกอบของ "พาคายไหว้" ดังนี้

- ขันธ์ 5 และขันธ์ 8 เป็นเครื่องเซ่นไหว้ หลัก
- ดอกลีราวดีของบริวารผีฟ้าทั้งหมด เป็นเครื่องเซ่นไหว้ ของผู้เข้าร่วมพิธีกรรม
- ขันน้ำ จะใช้สำหรับทำน้ำมนต์ในตอนเสร็จพิธีกรรม
- เงินบาทเก่า 1 เหรียญที่ได้จากการปงพาคาย ซึ่งเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์จากหิ้งพาคาย
- ดาบกับหวายวางบนริมถาดพาคาย มีไว้สำหรับผีฟ้า ได้รำดาบ รำหวาย ปัดรังควาน

- หมอน 10 ใบ ที่วางเป็นวงกลม จัดไว้สำหรับบริวารผีฟ้าใช้รองกราบบวงสรวง
- ผ้าสะโหร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าสไบขาวโดยจัดวางรวมกันไว้บนหมอน จัดไว้สำหรับผีฟ้า

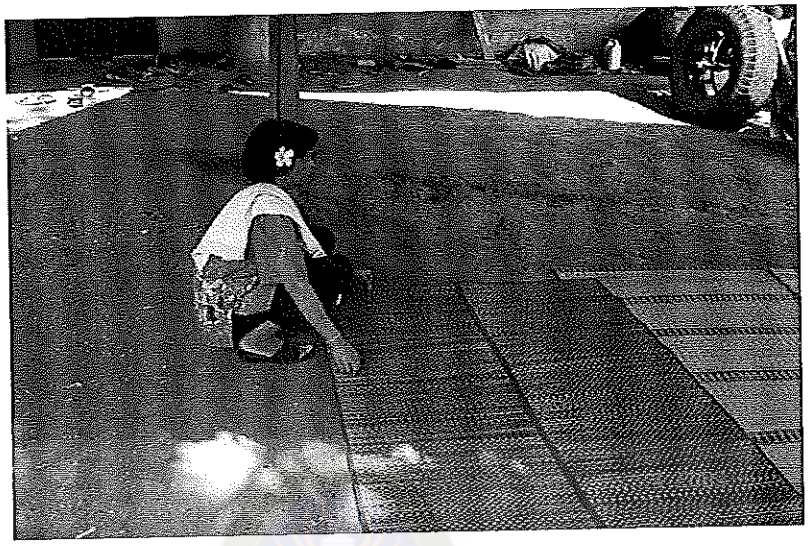

ภาพประกอบที่ 40 จัดเตรียมสถานที่ประกอบพิธีกรรม ณ.ที่หน้าลานบ้านของนายบุญหนา

ภาพประกอบที่ 41 ขันธ์ 5 และขันธ์ 8 เป็นเครื่องเซ่นไหว้ หลัก

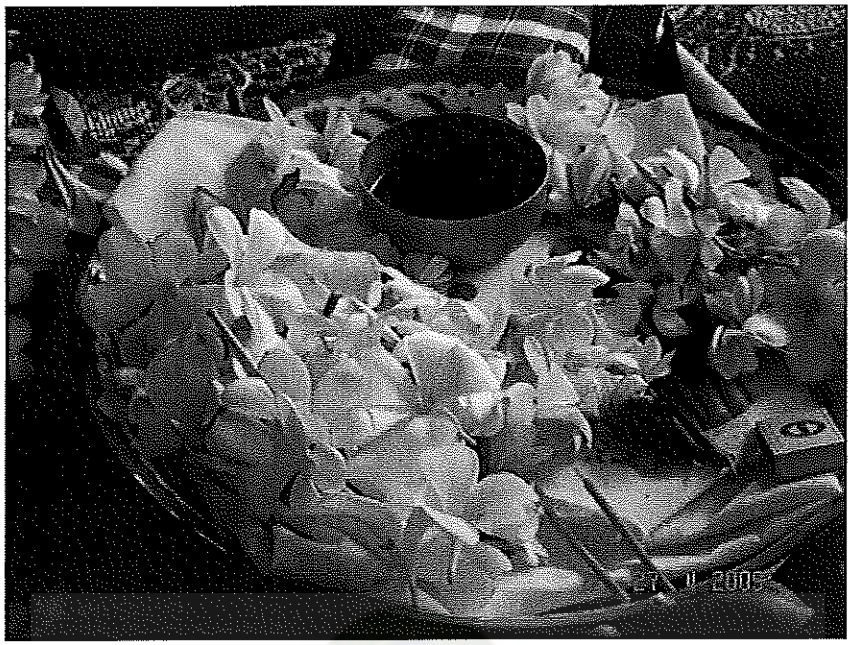

ภาพประกอบที่ 42 ถาดพาดายไหว้ที่รวมทั้งขันธ์ 5 และขันธ์ 8 เป็นเครื่องเซ่นไหว้

ภาพประกอบที่ 43 หมอน 10 ใบ ที่วางเป็นวงกลม และผ้าสะโหร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าสไบขาว ดาบ หวาย

ขั้นตอนที่ 2. ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมบวงสรวง

เริ่มจากนายบุญหนา เทพทำ นำรูปภาพของมารดาของตนคือ นางสุข เทพทำ ลงจากหิ้งบูชา แล้วนำมาวางไว้ข้าง พาคายไหว้ ท่างกลางการห้อมล้อมของบริวารผีฟ้า หลังจากนั้นได้จุดเทียนขาวเล่มใหญ่ 1 คู่ บริวารผีฟ้าทั้งหมดได้ก้มลงแล้วพนมมือ นายบุญหนา ได้ลำพร้อมกับเสียงแคนของนายหนายไวมาตร โดยมีเนื้อ กล่าวคำขอร้องให้ผีแถน ผีฟ้า ผีดี ผีบริวารผีฟ้าได้แก่ แม่นางมาตรฟ้า แม่นางสุธรรมมา แม่นางสุจิตรา แม่นางสุนันทา พร้อมทั้ง พ่อคำลือชา ให้ลงมาเข้าร่วมพิธีกรรมและรับการถวายการบูชาจากบริวารทั้งหลาย และเรียกร้องให้ดวงวิญญาณแม่ของตน ให้รับทราบด้วยว่าขณะนี้ลูกและบริวารทั้งหลายกำลังประกอบพิธีกรรมขอให้แม่มารับการบูชาจากลูกด้วยเถิด พอลำจบลง นายบุญหนา ได้เดินออกจากพิธีกรรมไป คงเหลือแต่บริวารผีฟ้าทั้งหลาย ที่ยังก้มพนมมืออยู่ท่ามกลางเสียงแคนที่ยังเป่าอย่างไม่หยุดยั้ง

เวลาอีกไม่นานนัก ผู้วิจัยได้สังเกตเห็น บริวารผู้หนึ่ง ได้รุกขึ้นฟ้อนรำรอบกองพิธีกรรม และบริวารบางคนก็กำลังนั่งก้มพนมมือชักกระตุกอยู่ก็มี บางคนทั้งฟ้อนรำไปด้วยทั้งร้องไห้ไปด้วย เวลาประมาณ 30 นาที บริวารทุกคนรุกขึ้นมาฟ้อนรำไปมา รอบกองพิธีกรรม เวลาต่อมามีบริวารท่านหนึ่งคือ นางไพวัลย์ จันทะเม่ ซึ่งลูกสาวของ นายบุญหนา ได้จับเอา ผ้าสะโหร่ง ผ้าขาวม้า ผ้าสไบขาว ขึ้นมาใส่แล้วก็บ่นพรึมพรำ อีกไม่นานนักก็ตระโกนออกมาว่า ตัวเองคือแม่สุข หลังจากนั้นก็จับเอาดาบชักออกมาจากฝัก ขึ้นมาร่ายรำ

การฟ้อนรำของบริวารผีฟ้าในพิธีกรรม ใช้เวลาอยู่ประมาณ 2 ชั่วโมง นายบุญหนา ก็กลับเข้าสู่พิธีกรรมอีกครั้ง บริวารผีฟ้าทุกคน นั่งลงแล้วก้มเอามือประคองที่พาคายไหว้ จากนั้นนายบุญหนา ได้เอ่ยคำขอขมาลาโทษ แก่ ผีแถน ผีฟ้า ผีดีที่เป็นบริวารผีฟ้าซึ่งได้แก่ แม่นางมาตรฟ้า แม่นางสุธรรมมา แม่นางสุจิตรา แม่นางสุนันทา พ่อคำลือชา พร้อมทั้งแม่สุข ที่ลงมาเข้าร่วมพิธีกรรมและรับการถวายการบูชาจากบริวารทั้งหลาย ในวันนี้ แล้วขออันเชิญ ผีแถน ผีฟ้า ผีดีที่เป็นบริวารผีฟ้าซึ่งได้แก่ แม่นางมาตรฟ้า แม่นางสุธรรมมา แม่นางสุจิตรา แม่นางสุนันทา พ่อคำลือชา พร้อมทั้งแม่สุข ออกจากพิธีกรรมและเชิญขึ้นประทับบนชั้นฟ้า หลังจากนั้นได้นำเอา ขันน้ำมนต์จากพาคายไหว้ มาประพรมให้กับบริวาร แล้วนำรูปภาพของแม่ พร้อมกับพาคายไหว้ ขึ้นกลับไปไว้บนบ้าน วางไว้ข้างถาดพาคายใหญ่ เป็นอันเสร็จพิธีกรรม

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 44 รูปภาพของนางสุข เทพทำ ที่นำมาวางไว้ข้างพาคายไหว้

ภาพประกอบที่ 45 นายบุญหนา จุดเทียนขาวเล่มใหญ่ 1 คู่ ท่ามกลางการห้อมล้อมของบริวารผีฟ้า

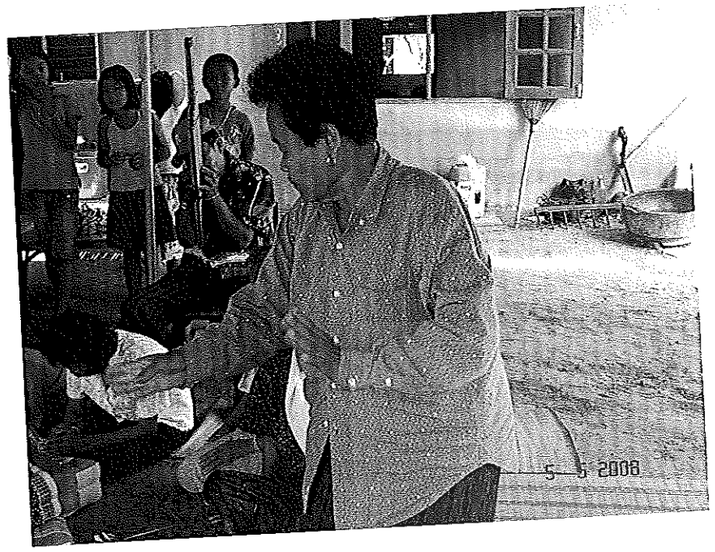

ภาพประกอบที่ 46 บริวารผู้หนึ่ง ได้รุกขึ้นฟ้อนรำ

ภาพประกอบที่ 47 บริวารทุกคนรุกขึ้นมาฟ้อนรำ รอบวงพิธีกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

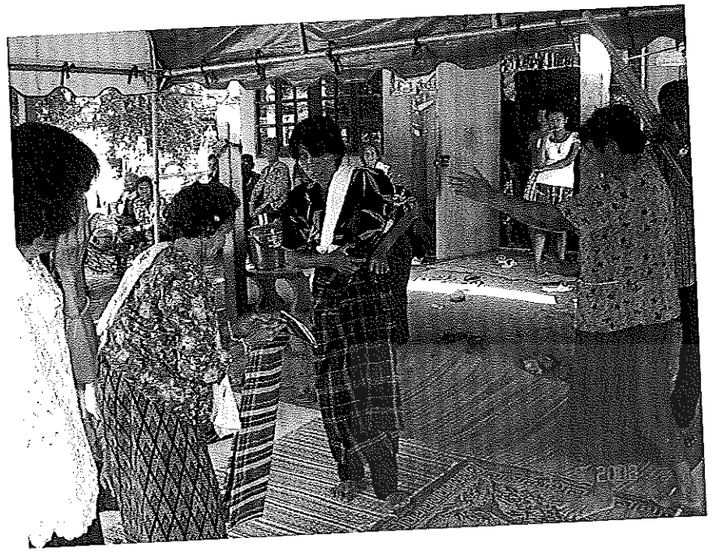

ภาพประกอบที่ 48 นางไพวัลย์ ที่เป็นบริวารได้นำเอา ผ้าสะโหร่ง ผ้าขาวม้า ขึ้นมาสวมใส่

ภาพประกอบที่ 49 นางไพวัลย์ จับเอาดาบชักออกมาจากฝัก ขึ้นมาร่ายรำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 50 นายบุญหนา ก็กลับเข้าสู่พิธีกรรมอีกครั้ง บริวารผีฟ้าทุกคน นั่งก้มมือจับที่พาดาย

ภาพประกอบที่ 51 นายบุญหนา ได้เอ่ยคำขอขมาลาโทษและอันเชิญ ผีฟ้า ขึ้นประทับบนชั้นฟ้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

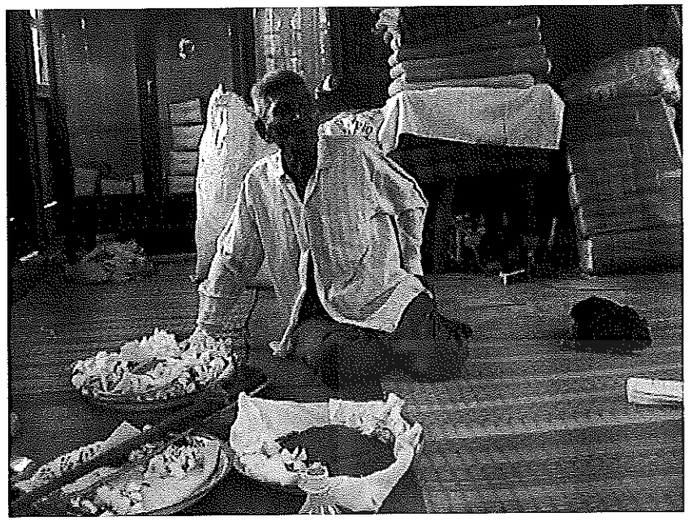

ภาพประกอบที่ 52 นายบุญหนา นำพาคายไหว้ ขึ้นกลับไปไว้บนบ้าน ข้างถาดพาคายใหญ่

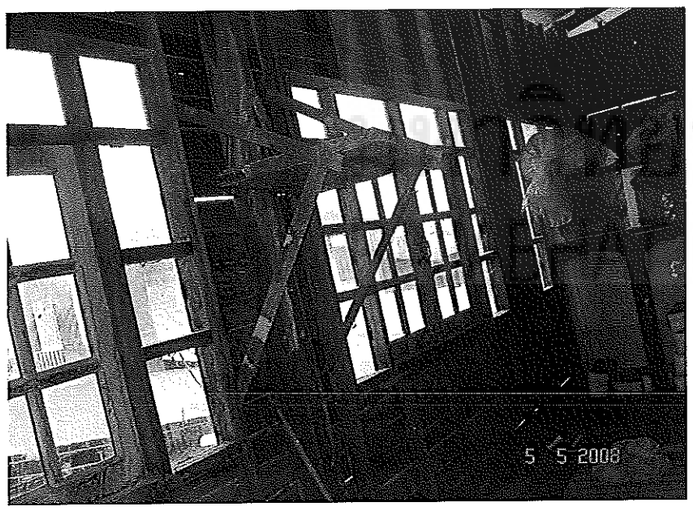

ภาพประกอบที่ 53 หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษของนายบุญหนา เทพทำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2.3 วันปงพาหวาน เป็นวันที่สาม ตรงกับวันอังคาร และเป็นการประกอบพิธีกรรม “ปงพาหวาน” หลังจากการประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษเสร็จลงในวันจันทร์ เช้าตรู่ประมาณ 06.00 น.ของวันอังคารต่อมา ก็จะเป็นการประกอบพิธีกรรมการนำเอาถาดพาคายใหญ่ ขึ้นสู่หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ ซึ่งก่อนที่จะนำเอาถาดพาคายใหญ่ ขึ้นสู่หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษนั้น นายบุญหนา ก็ได้มีประกอบพิธีกรรมเลี้ยงผีแถน ผีฟ้า ผีบรรพบุรุษ โดยจัดหาอาหารประเภทของหวาน ซึ่งประกอบไปด้วย น้ำตาล กล้วย จัดใส่ใบตอง 8 ใบ (8 พา) ในแต่ละจานจะมีน้ำตาล 8 กอง กล้วยหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ 8 ชิ้น จัดวางไว้หน้าถาดพาคายใหญ่ แล้วนายบุญหนา ก็กล่าวเชิญ ผีแถน ผีฟ้า ผีดี ผีบรรพบุรุษ มารับการเลี้ยงของหวาน (พาหวาน) ที่ตนได้จัดหาไว้ให้ พอกล่าวเสร็จ ก็ทิ้งพาหวานไว้ ประมาณ 1 ชั่วโมง หลังจากนั้นนายบุญหนา ได้นำเอาถาดพาคายใหญ่ ขึ้นสู่หิ้งบูชาผีบรรพบุรุษ ก็เป็นอันเสร็จการประกอบพิธีกรรมทั้งหมด

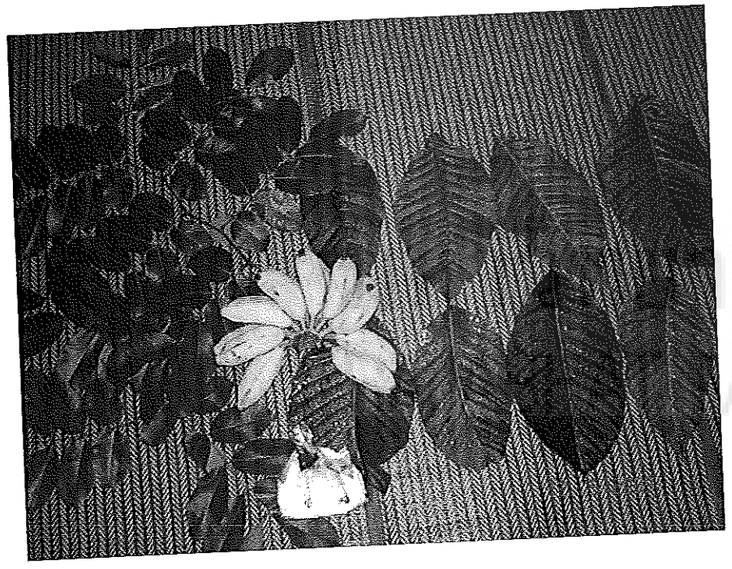

ภาพประกอบที่ 54 พาหวานซึ่งประกอบไปด้วย น้ำตาล กล้วย ใบไม้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพประกอบที่ 55 จัดพาหวานมี น้ำตาล 8 กอง กล้วยหั่นเป็นชิ้นเล็กๆ 8 ชิ้น ใส่ใบตอง

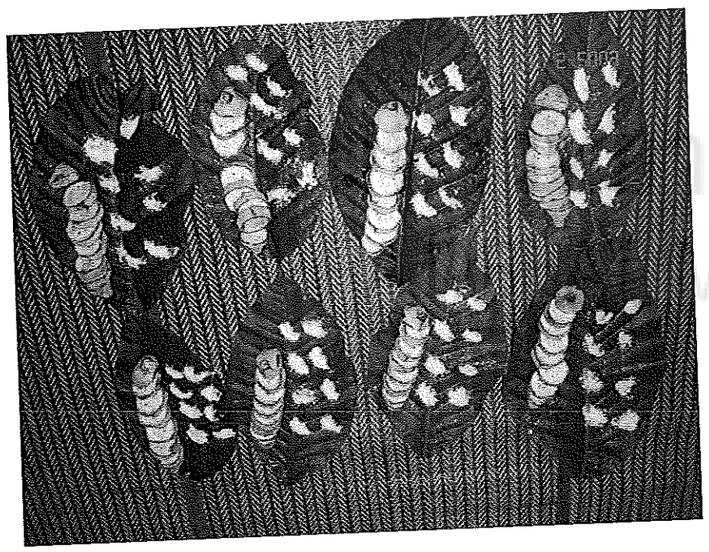

ภาพประกอบที่ 56 พาหวานจัดใส่ใบตอง 8 ใบ (8 พา)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตอนที่ 4

วิเคราะห์ทำนองลำและลายแคนประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้า

1. การศึกษาวิเคราะห์ทำนองลำ

การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างทำนองลำ มีองค์ประกอบทางดนตรีดังนี้

1. ลักษณะของเสียง
   - ความดัง-เบา
   - การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก
2. รูปพรรณหรือพื้นผิว
3. รูปแบบของการลำ
4. ทำนองของการลำ
   - จังหวะทำนอง
   - ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง
   - โน้ตตกแต่งในทำนอง
   - การขึ้นต้นและการจบ
   - ช่วงกว้างของเสียง
   - กระสวนจังหวะ
5. บันไดเสียง

การลำประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้านายบุญหนา เทพทำ นั้น เป็นบทกลอนลำที่ได้สืบต่อกันมาในสมัยโบราณ ซึ่งไม่ปรากฏผู้แต่ง ส่วนใหญ่การลำจะมีการด้นสด (Improvisation) ทั้งเนื้อหาและทำนอง เนื้อหาส่วนใหญ่เป็นการเชิญ ผีแถน ผีบรรพบุรุษ มารับการเคารพบูชา จากบริวารผีฟ้า

กลอนลำที่ใช้ประพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้านั้น มีเพียงกลอนลำ 1 กลอนเท่านั้น การวิเคราะห์ทำนองลำในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกโน้ตสากล เพื่อเป็นสื่อทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และเพื่อต้องการแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด แต่ไม่ใช่ความหมายว่า โน้ตสากลสามารถถ่ายทอดจิตวิญาณที่แท้จริงของทำนองลำหมอลำผีฟ้านายบุญหนา เทพทำ ได้อย่างครบถ้วนดังที่ปรากฏจากโน้ตของทำนองลำและเนื้อหาของกลอนลำดังต่อไปนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ทำนองลำประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้า
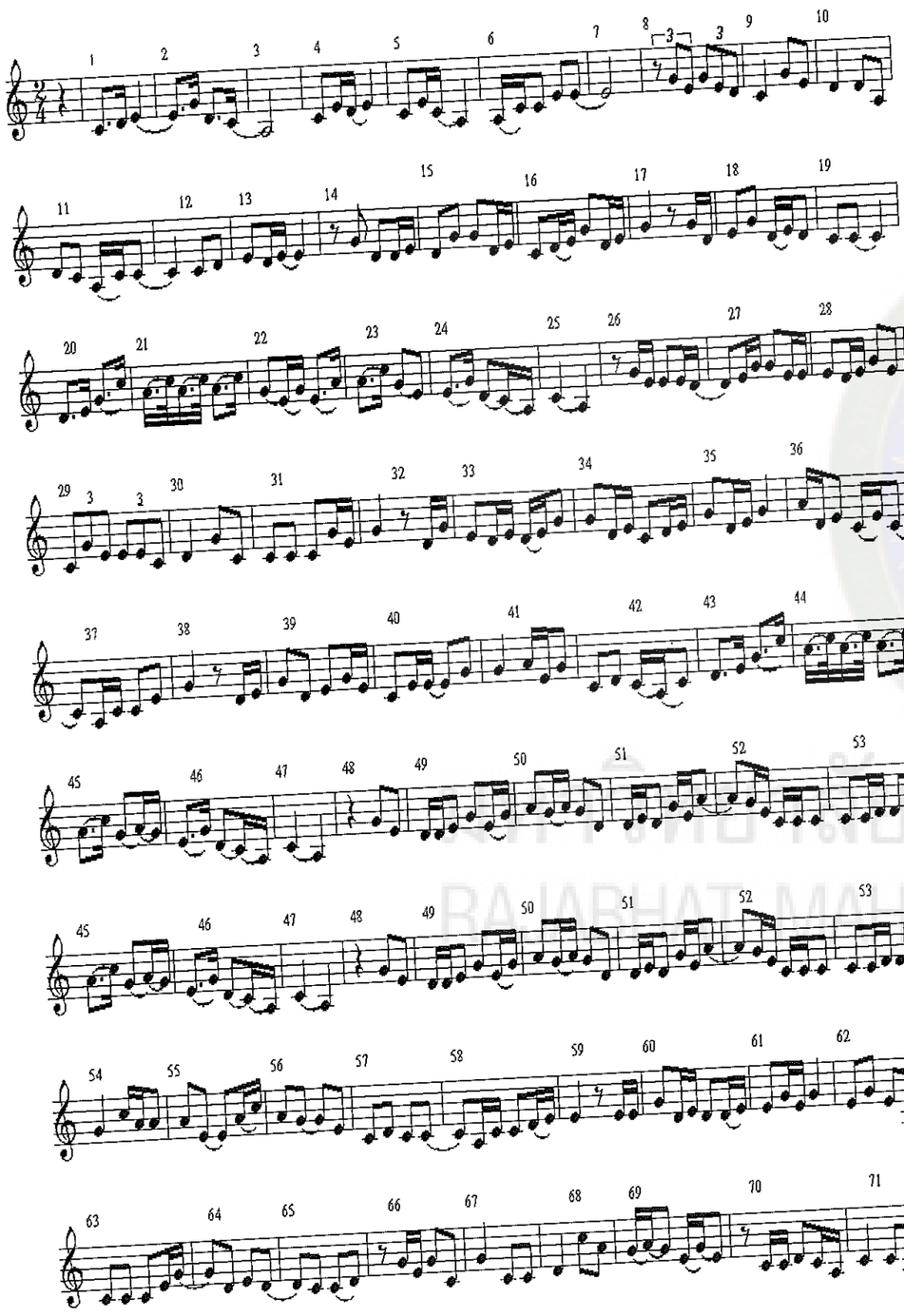
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
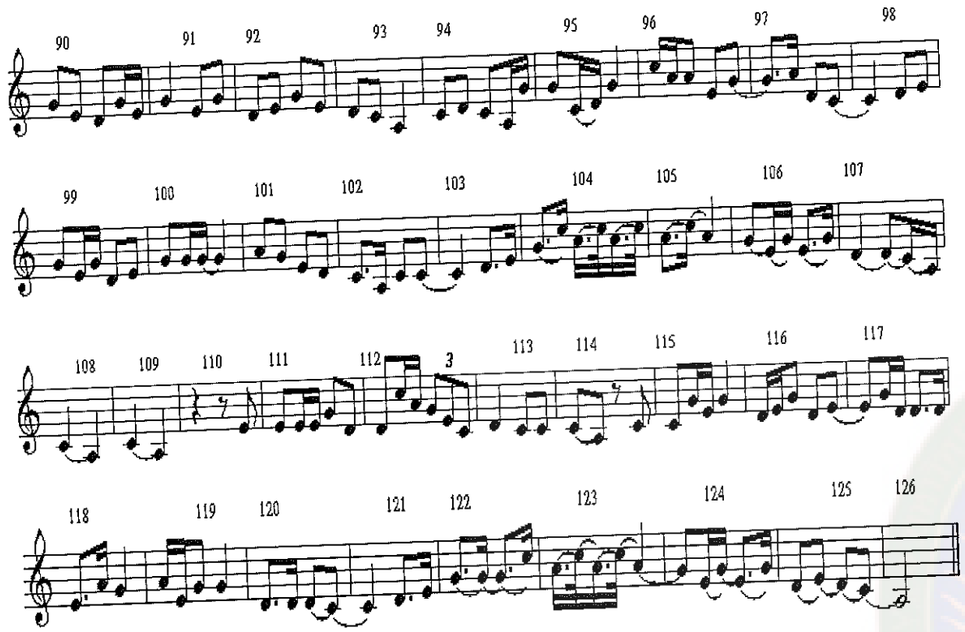
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เนื้อหาของกลอนลำประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้า

โอ.....โอย..ขอทานถ่อนขอพรอนุญาต
ปาบอย่าได้นำ กรรมอย่าให้ต้อง เวรน้องอย่าได้มี
ให้ลงเลียบห้อง หัวคายแพงบ่อนลูกแต่ง
เลาะแค่งๆ แค่งเข้า คู่ซุลาย
มีเวียกกะจั่งขาน มีงานกะจังเอิ้น สามทีให้วิ่งแล่น
ให้เจ้าม้างขี้ฟ้า กะมาได้แม่นดั่งลม โอ...โอย..
ขอเทิงอ้ามาตรฟ้า สุธรรมาผู้ใซ่ง่าย
ให้ลงเลียบห้อง หัวคายแพงบ่อนลูกแต่ง
เลาะแค่งๆ แค่งเข้า คู่ซุลาย
มีเวียกกะจั่งขาน มีงานกะจังเอิ้น สามทีให้วิ่งแล่น
ให้เจ้าม้างขี้ฟ้า กะมาได้แม่นดั่งลม
ให้เจ้าสิกขึ้นม้า สีจำปาโตเจ้าเคยขี่
สิกขึ้นม้าจำปาเจ้า แม่นขี่มา โอ.....โอย..
ขอนุ่งผ้ากะสองวาแพเบี่ยง ขอนุ่งผ้าสีหม้อนิลแม่เฮาตำ
บ่แม่นผ้าขี้ริ้ว กะเทิงซ้ำต่อเชิง
เชินเจ้าลงมาเล่นแถวงามๆ เว้าค่องๆ
มาได้ย่อง กะตางไซ่ หมายสาว
มักอันได้กะสิให้ ตามใจผู้ซุอย่าง
มักแพรลั่ว กะสิซื้อมาแหง
มักแพรแดง กะสิซื้อมาให้
แพรสไบ ค้องไหล่
ดอกเกดแก้วแถวงามๆ กะสิแต่ง
ซ้างกะเก้า ม้ากะเก้า ถวยเจ้าหน่อพุทโธ
สองจอ ให้เจ้าจับอยู่ยั้งจอมเกษ อาซะนัย
สองทอ ให้เจ้าธงทะยานไป ข่าวนางพอแจ้ง
สองหัวห้อย กะหางกวยกดแกว่ง
สองปอ ให้เจ้าปากกล่าวต้านถามน้องนาตร กะแพง โอ...โอย..
อาทิตย์ จับอยู่ยั้งจอมเกษ อาซะนัย
จันทร์ โทฉูม ฝาซี ด่วนไปมีซ้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

อังคาร เอ้ากะทรงอานโดยด่วน
พุธ คะเนาแทบเท่า กะถือแซ่ แม่นไล่ไป
พหัส ให้ระวังตัวม้ามิ่ง
ศุกร์เสาร์ สองพี่น้องให้หามม้าแม่นซ่อยกัน เด้อ..โอ...โอย..
ให้ลงเลียบห้อง หัวคายแพงบ่อนถูกแต่ง
เลาะแค่งๆ แค่งเข้า คู่ซุลาย
ให้เจ้าสิกขึ้นม้า สีจำปาโตเจ้าเคยขี่
สิกขึ้นม้าจำปาเจ้า แม่นขี่มา โอ.....โอย..

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ความดัง-เบา มีลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับความดัง จะอยู่คำแรกของทุกพยางค์ที่และจะอยู่คำสุดท้ายตอนจบของทุกพยางค์ ส่วนลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับความเบานั้นไม่พบในทำนองลำ

1.2 การถ่ายทอดความรู้สึก ลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการอ้อนวอน เชื้อเชิญ ให้ความรู้สึกถึงความเชื่อมั่น ความศรัทธาอย่างเป็นที่สุด

2. รูปพรรณหรือพื้นผิว เป็นลักษณะที่เป็นแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบของการลำ เป็นลักษณะทำนองเดียวแต่มีอยู่ 5 ท่อน คือ จะเป็นทำนองหลักโดยจะลำซ้ำทำนองไปมา ไม่มีกำหนดความยาวที่แน่นอนแล้วแต่ โดยเมื่อลำท่อนที่ 1 ไปพอสมควร แล้วก็จะมีลูกเอื้อนก่อนจบท่อน หลังจากนั้นถึงจะลำท่อนที่ 2, 3, 4, 5 และจะมีลูกเอื้อนก่อนจบท่อนเหมือนกันทุกๆท่อน

4. ทำนอง

4.1 จังหวะทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีระดับเสียงเดียวกัน (Tied note) เป็นลักษณะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของบทลำ ซึ่งปรากฏอยู่ในห้องที่ 1-2, 6-7, 11-12-13, 26-27, 36-37, 40, 51-52, 55-56, 57-58, 63-64-65, 71-72, 96-97-98, 100-102-103, 107, 116-117, 120-121-122

ตัวอย่าง ห้องที่ 1-2 1 2
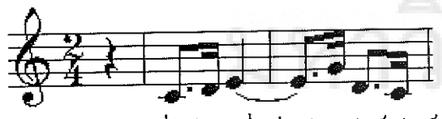
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 6-7 6 7

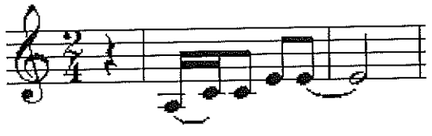

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคทร์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 11-13

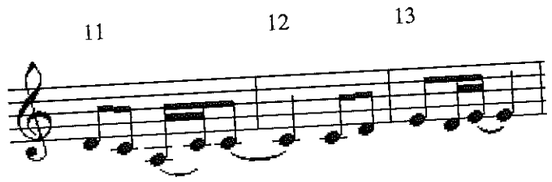

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) และโยงเสียงที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 26-27
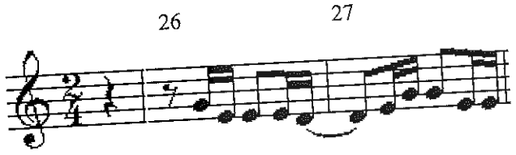
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 36-37

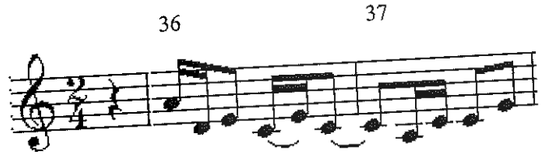

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 40
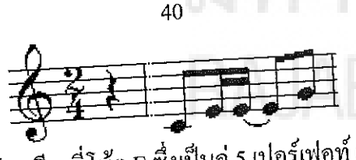
จากภาพแสดง โยงเสียงที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 51-52
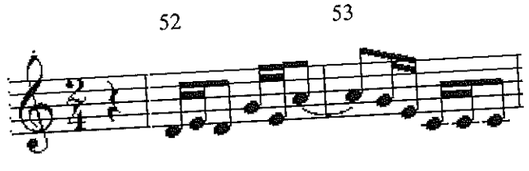
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต A เสียงหลักในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 55-56
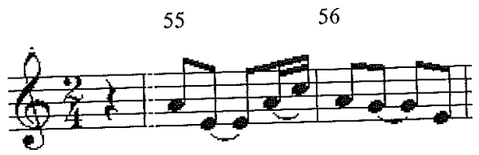
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) และโยงเสียงที่โน้ต G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 57-58

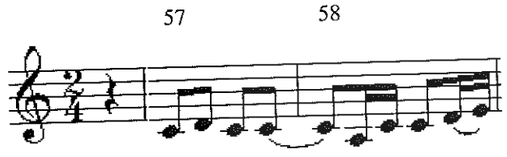

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 63-65

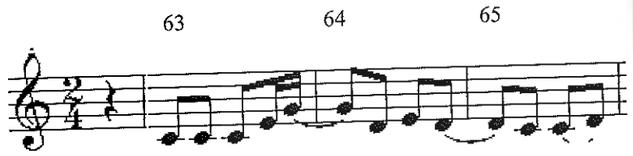

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) และโยงเสียงที่โน้ต D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 71-72

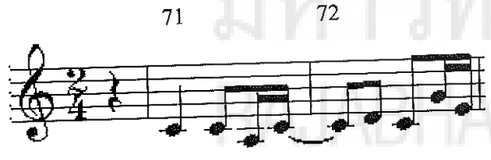

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 96-98

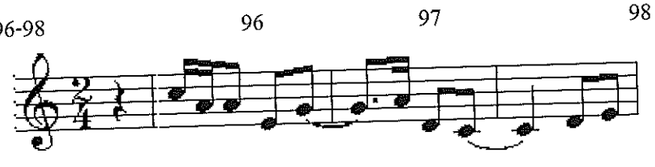

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) และโยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่100-103

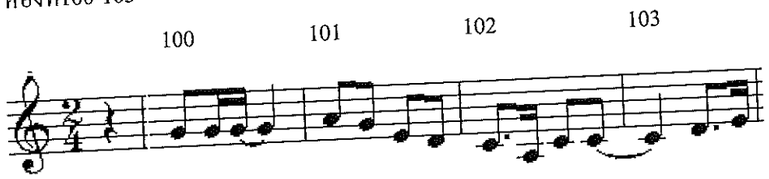

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) และโยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 107
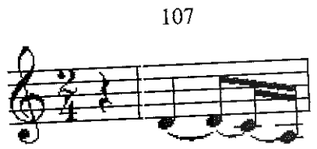
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 116-117

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 120-122
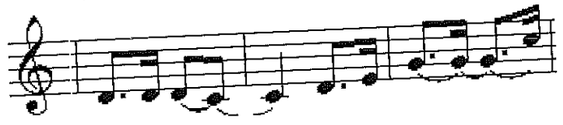
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) และโยงเสียงที่โน้ต G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ของเสียงหลัก A ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.12 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีเสียงต่างระดับเสียงกัน (Slur note) เป็นลักษณะของทำนองอย่างหนึ่งที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของบทลำ ซึ่งปรากฏอยู่ในห้องเพลงที่ 2-3 4-6, 11, 16-18, 20-25, 33, 36, 42, 43-44-45-46-47, 49-50, 55, 58-60, 65, 69, 75, 78, 81-83-84-85- 86-87-88, 95, 103-104, 105-106, 107-108-109, 114, 120-121-122, 123-124, 125-126

ตัวอย่าง ห้องที่ 2-3
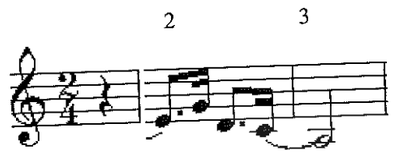
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ลงไปที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงหลักของบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 4-5-6

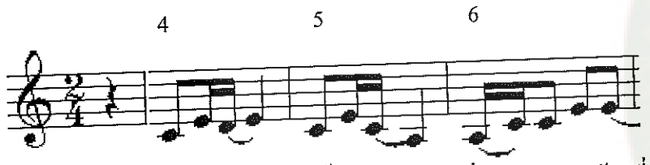

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 4โยงเสียงที่โน้ต D ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต E ส่วนห้องที่ 5 โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ลงไปที่โน้ต A และห้องที่ 6 โยงเสียงที่โน้ต A กลับขึ้นไประยะคู่ คู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd)

ตัวอย่าง ห้องที่ 11

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 16-18

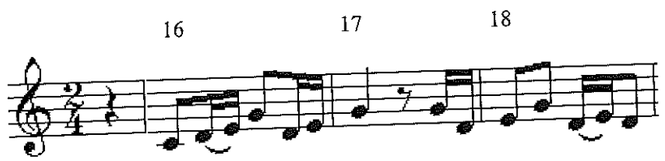

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 16 กับ 18 โยงเสียงที่โน้ต D ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 20-25
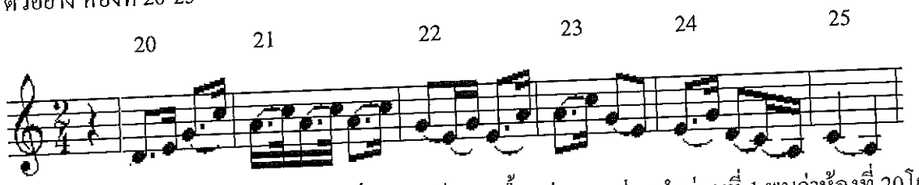
จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 20-25 เป็นลูกเอื้อนก่อนจบท่อนลำท่อนที่ 1 พบว่าห้องที่ 20 โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 4 ที่โน้ต C ส่วนห้องที่ 21 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C ห้องที่ 22 โยงเสียงที่โน้ต G ลงมาระยะคู่ 3 ที่โน้ต E ส่วนห้องที่ 23 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C โยงเสียงที่โน้ต G ลงมาระยะคู่ 3 ที่โน้ต E ห้องที่ 24 โยงเสียงที่โน้ต E ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต G และโยงเสียงที่โน้ต D ลงมาระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต A ห้องที่ 24 โยงเสียงที่โน้ต C ลงมาระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงหลักของบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 33
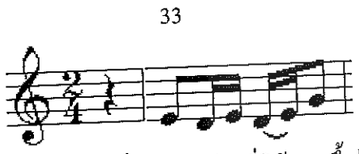
จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 33 โยงเสียงที่โน้ต D ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ของบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 33

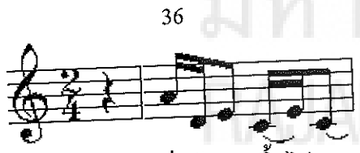

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ของบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 42
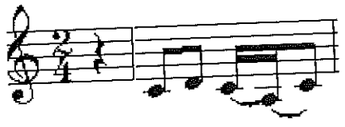
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ลงมาระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ของบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 43-48

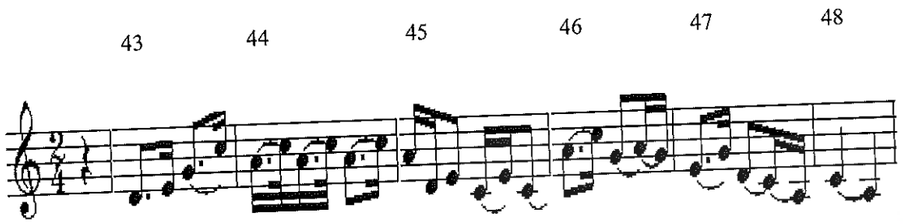

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 43-48 เป็นลูกเอื้อนก่อนจบท่อนลำท่อนที่ 2 พบว่าห้องที่ 43 โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 4 ที่โน้ต C ส่วนห้องที่ 44 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C และห้องที่ 44 โยงเสียงที่โน้ต C ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต E ลงมาระยะคู่ 3 ที่โน้ต C ส่วนห้องที่ 45 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C และโยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต A โยงเสียงที่โน้ต A ลงมาระยะคู่ 2 ที่โน้ต G ส่วนห้องที่ 46 โยงเสียงที่โน้ต E ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต G และโยงเสียงที่โน้ต D ลงมาระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต A ห้องที่ 47 โยงเสียงที่โน้ต C ลงมาระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 49-50
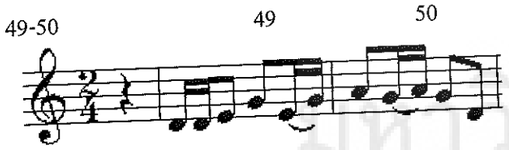
จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 49โยงเสียงที่โน้ต E ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต A ส่วนห้องที่ 50 โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 55

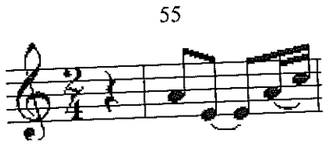

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ของบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 58-60
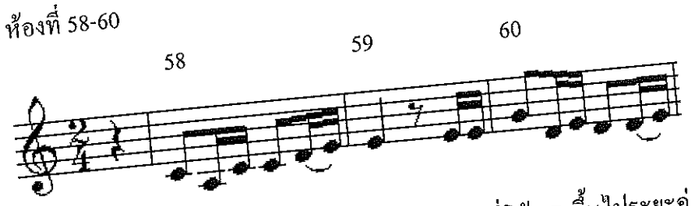
จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 58 และ 60 โยงเสียงที่โน้ต D ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 65
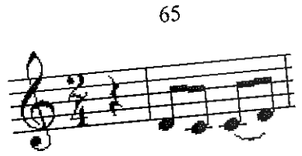
จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 65 โยงเสียงที่โน้ต C ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 69
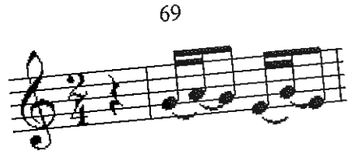
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต A แล้วกลับลงมาระยะคู่ 2 ที่โน้ต G และโยงเสียงที่โน้ต E ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต G แล้วกลับลงมาระยะคู่ 3 ที่โน้ต E

ตัวอย่าง ห้องที่ 75

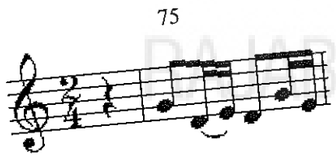

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต D ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 78

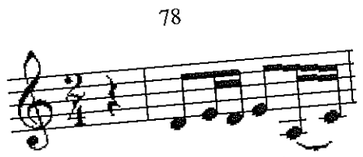

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 81-83

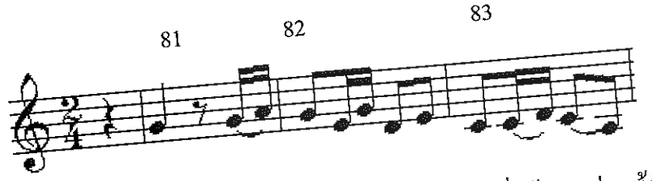

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 81โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต A ส่วนห้องที่ 83 โยงเสียงที่โน้ต C ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต E และโยงเสียงที่โน้ต C ลงมาระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 84-88
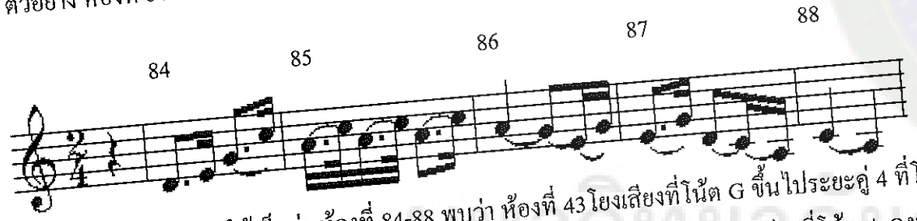
จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 84-88 พบว่า ห้องที่ 43โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 4 ที่โน้ต C ส่วนห้องที่ 85 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C และห้องที่ 86 โยงเสียงที่โน้ต A ลงมาที่โน้ต G E แล้วโยงกลับขึ้นไปที่โน้ต G ส่วนห้องที่ 87 โยงเสียงที่โน้ต E ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต G และโยงเสียงที่โน้ต D ลงมาระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต A ห้องที่ 47 โยงเสียงที่โน้ต C ลงมาระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 95
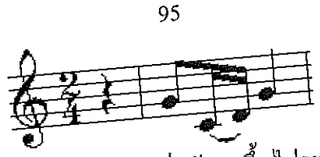
จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 104-109

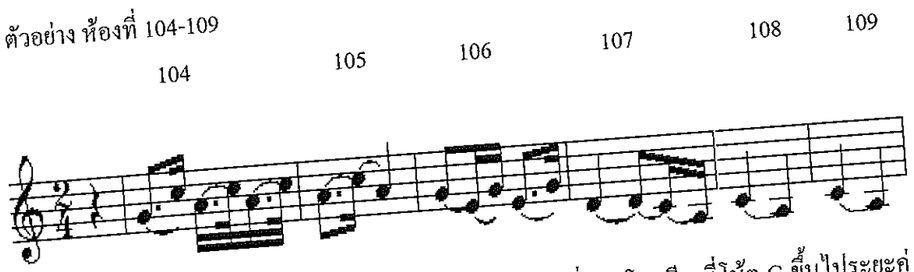

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 104-109 พบว่า ห้องที่ 104โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 4 ที่โน้ต C และโยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C และห้องที่ 105 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C และห้องที่ 106 โยงเสียงที่โน้ต G ลงมาที่โน้ต E แล้วโยงกลับขึ้นไปที่โน้ต G ส่วนห้องที่ 107 โยงเสียงที่โน้ต D ลงมาระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต A และห้องที่ 108 และ109โยงเสียงที่โน้ต C ลงมาระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 114

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ลงไปที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 120-121

จากภาพแสดงให้เห็นว่า โยงเสียงที่โน้ต D ลงมาระยะคู่ 2 ที่โน้ต C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd)ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 122-126

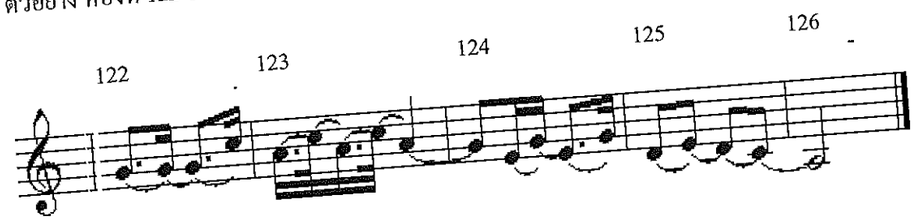

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพแสดงให้เห็นว่า ห้องที่ 122-126 พบว่า ห้องที่ 122 โยงเสียงที่โน้ต G ขึ้นไประยะคู่ 4 ที่โน้ต C และห้องที่ 1123 โยงเสียงที่โน้ต A ขึ้นไประยะคู่ 3 ที่โน้ต C โยงระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A และห้องที่ 124 โยงเสียงที่โน้ต G ลงมาที่โน้ต E แล้วโยงกลับขึ้นไปที่โน้ต G ส่วนห้องที่ 125 โยงเสียงที่โน้ต D ขึ้นไประยะคู่ 2 ที่โน้ต E โยงเสียงที่โน้ต D และC แล้วโยงเสียงระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A ซึ่งเป็นเสียงของหลักบันไดเสียง A Minor ห้องที่ 126

4.2 ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองลำ มีการวิเคราะห์ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอ ลำ 3 ประการ ดังนี้

4.2.1 การเคลื่อนที่แบบซ้ำของทำนอง การเคลื่อนที่แบบซ้ำของทำนอง คือ การเคลื่อนที่ของทำนองไปในระดับเสียงเดิม การเคลื่อนที่ชนิดนี้พบมากในทำนองลำ โดยปรากฏใน ห้องที่ 6-7,11-12, 14-15, 19, 26, 27, 29, 30-31, 33-34, 37, 49-52, 53-55, 57-59, 60, 62- 63, 65-67, 70-71,73-75, 79-81, 83, 89, 94-96, 100, 110-112, 117, 119-120 ดังนี้

ตัวอย่าง ห้องที่ 6-7

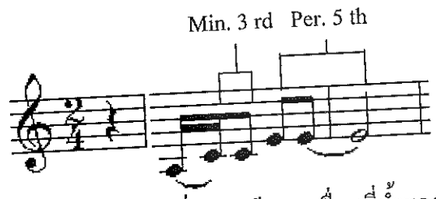

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า โน้ตตัวที่ 2- 3 มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor และโน้ตตัวที่ 4-5 มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่ง ที่โน้ต D ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 11-12

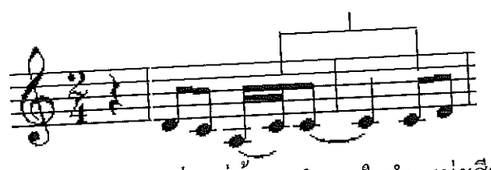

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 14-15

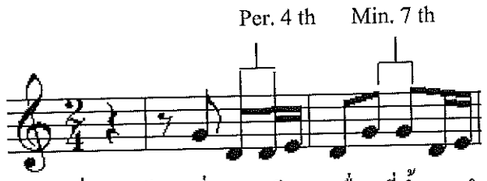

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ห้องที่ 14โน้ตตัวที่ 2-3 มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor ส่วนห้องที่ 15โน้ตตัวที่ 2-3 มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 19

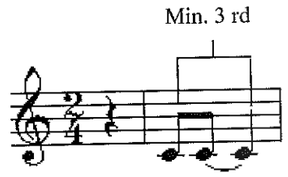

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่างห้องที่ 26-27

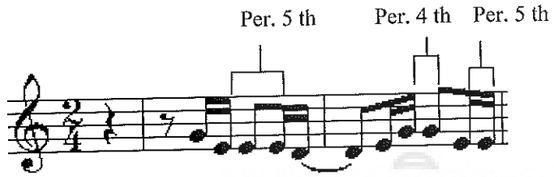

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor และมีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 29

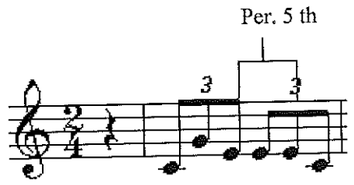

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 30-31

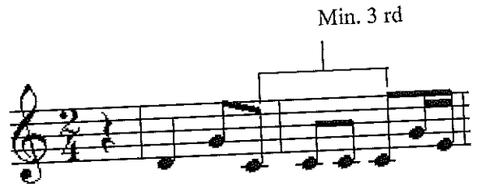

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 33-34

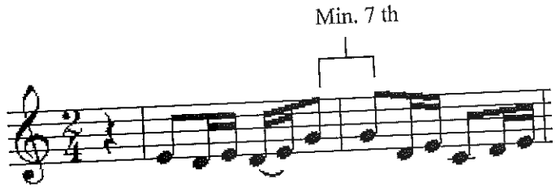

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 37

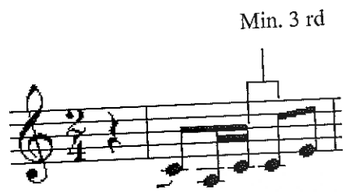

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 40

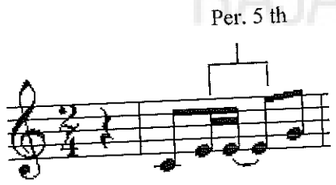

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่49-51

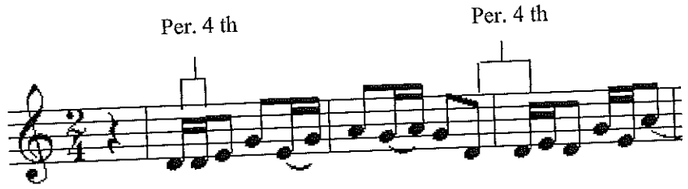

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 53-55

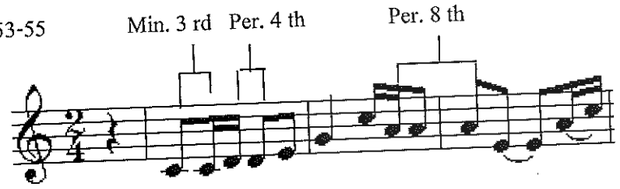

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) และเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th)ในบันไดเสียง A Minor คู่ 8 เปอร์เฟคท์ (Per. 8 th) คือเสียงหลัก (Tonic)

ตัวอย่างห้องที่ 57-59

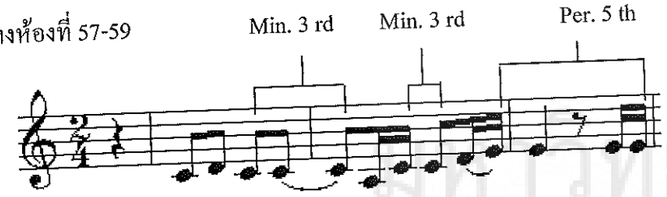

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) และ E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 60

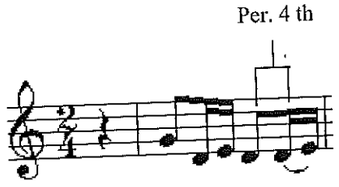

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th)ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 62-63

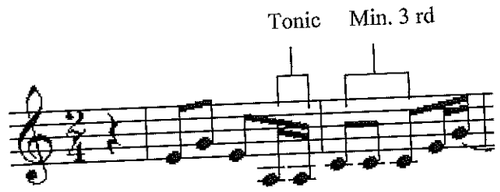

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียงหลัก (Tonic) และมีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่างห้องที่ 65-67

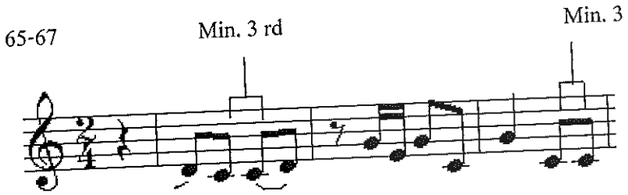

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่างห้องที่ 70-71

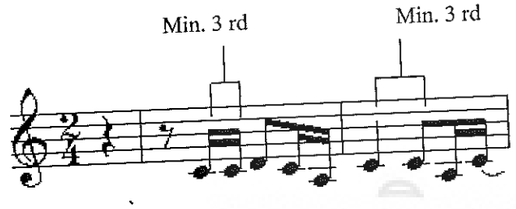

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่างห้องที่ 73-75

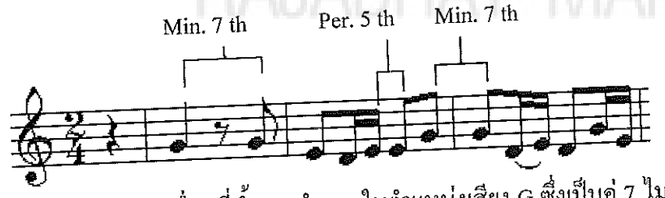

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) และ E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 79-81

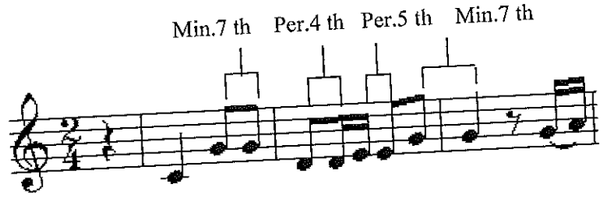

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) และเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th)ในบันได เสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 83

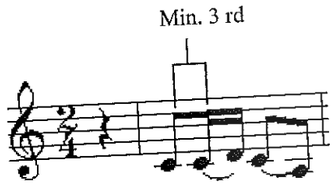

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 89

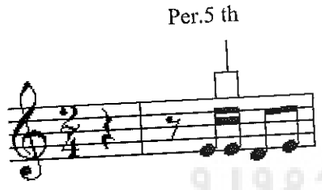

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th)ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 94-96

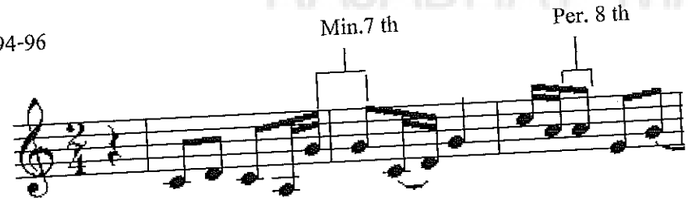

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในบันไดเสียง A Minor และคู่ 8 เปอร์เฟคท์ (Per. 8 th) คือเสียงหลัก (Tonic)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 100

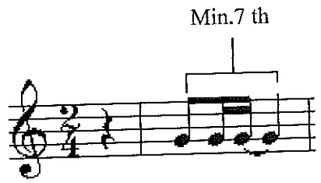

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 110-112

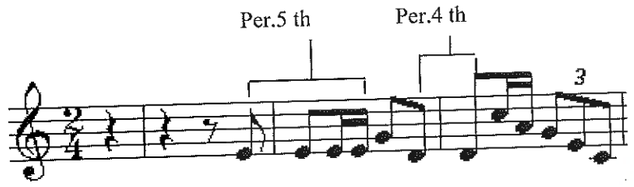

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง E ซึ่งเป็นคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) และเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th)ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 113-115

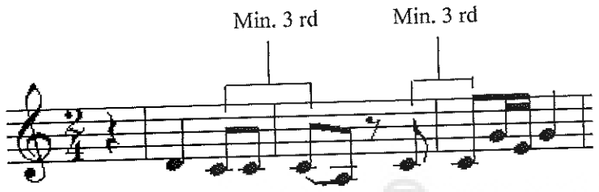

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง C ซึ่งเป็นคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ในบันไดเสียง A Minor

ตัวอย่าง ห้องที่ 117

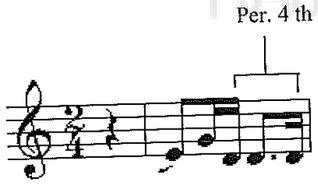

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th)ในบันไดเสียง A Minor

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง ห้องที่ 119-120

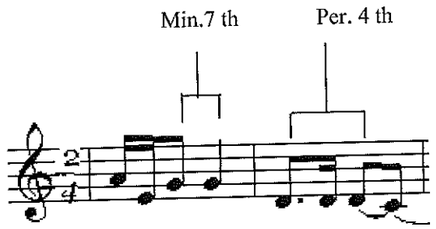

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในตำแหน่งเสียง G ซึ่งเป็นคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) และ D ซึ่งเป็นคู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th)ในบันไดเสียง A Minor

4.2.2 การเคลื่อนที่ตามลำดับขั้นบันไดเสียง การเคลื่อนที่ตามลำดับขั้นบันไดเสียง คือการเคลื่อนที่ของทำนองเรียงตามลำดับขั้นเสียงทีละขั้น การเคลื่อนที่ชนิดนี้ของทำนองเพลงมีอยู่ 2 ประเภท คือ

- การเคลื่อนที่ขึ้นตามลำดับขั้นบันไดเสียง การเคลื่อนที่ชนิดนี้ จะปรากฏอยู่ในห้องที่ 1, 12-13, 34, 53, 58-59, 98

ตัวอย่างห้องที่ 1-2
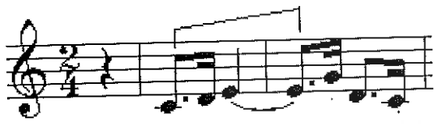
ตัวอย่างห้องที่ 12-13
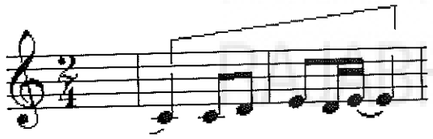
ตัวอย่างห้องที่ 34

ตัวอย่างห้องที่ 53

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

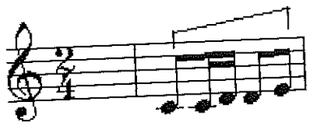

ตัวอย่างห้องที่ 58-59
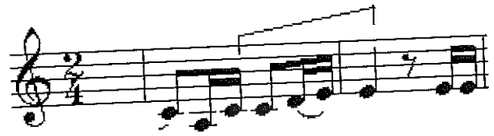
ตัวอย่างห้องที่ 98
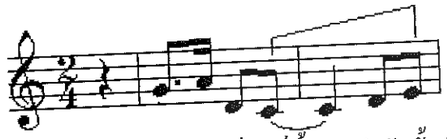
จากภาพที่แสดงจะเห็นได้ว่า โน้ตมีการเคลื่อนที่ขึ้นตามลำดับขั้นบันไดเสียง เรียงลำดับเสียง C D E จากเสียงขั้นที่ 3-4-5 ของบันไดเสียง A Minor

- การเคลื่อนที่ลงตามลำดับขั้นบันไดเสียง การเคลื่อนที่ชนิดนี้ จะปรากฏอยู่ในห้องที่ 18-19, 64-65, 92-93, 101-102,

ตัวอย่างห้องที่ 8-9

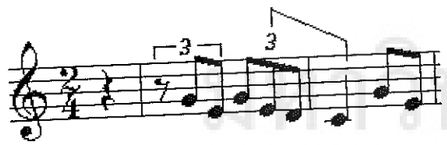

ตัวอย่างห้องที่ 18-19

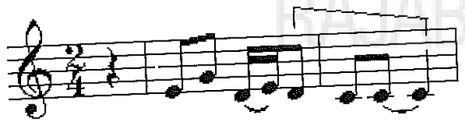

ตัวอย่างห้องที่ 64-65

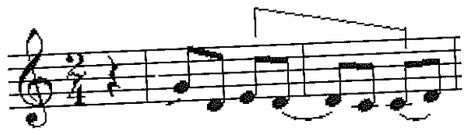

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 92-93
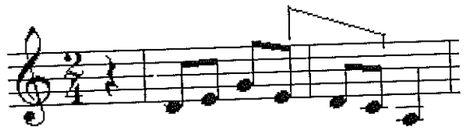
ตัวอย่างห้องที่ 101-102

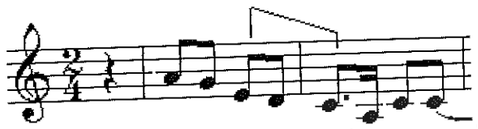

จากภาพที่แสดงจะเห็นได้ว่าโน้ตมีการเคลื่อนที่ลงตามลำดับขั้นบันไดเสียง เรียงลำดับเสียงE D C จากเสียงขั้นที่ 5-4-3 ของบันไดเสียง A Minor

4.2.3 การเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น ในทำนองลำจะพบการเคลื่อนที่ของทำนองชนิดนี้มากที่สุด แต่จะไม่พบการกระโดดข้ามขั้นของทำนองคู่ 8 ทั้งการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้นขึ้นและลง ดังนี้

ตัวอย่างท่อนที่ 1 ห้องที่ 1-25

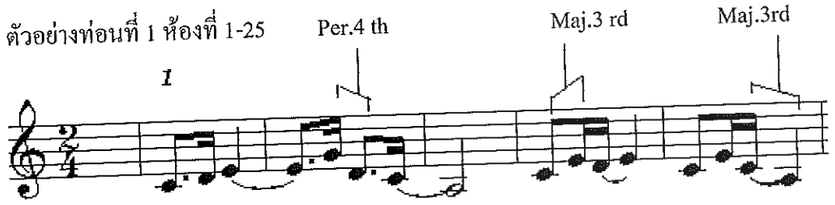

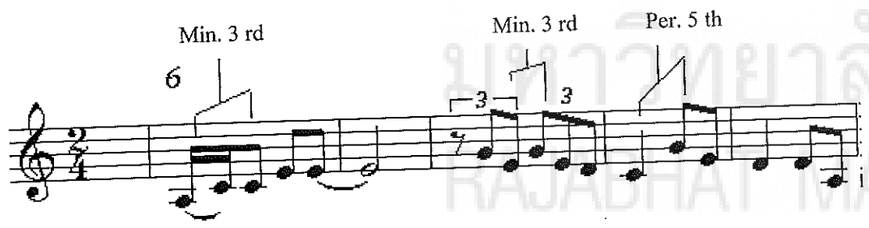

Maj.3 rd Min. 3 rd Per. 4 th

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

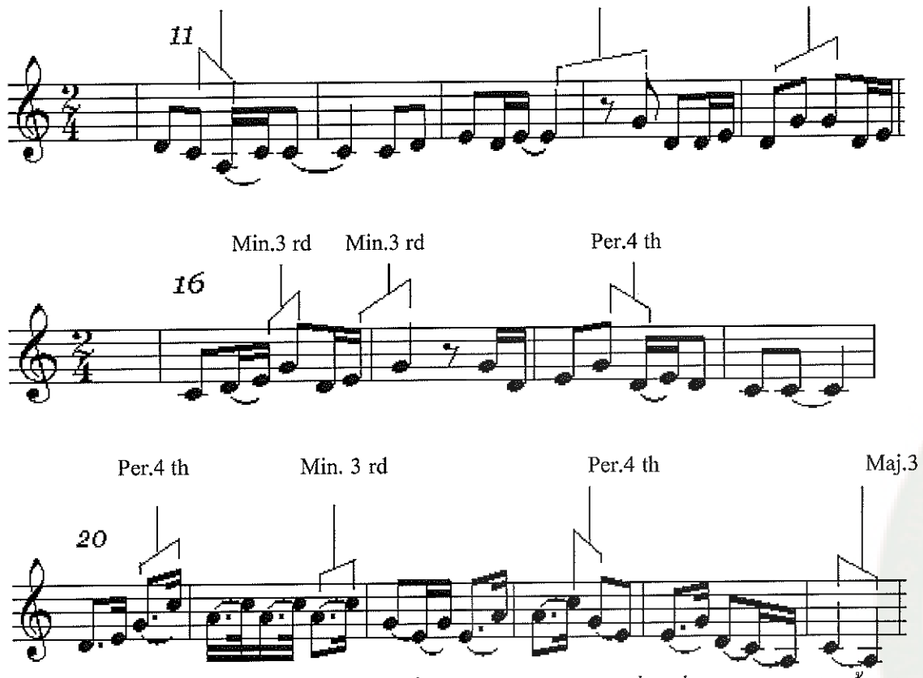

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 1 ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 เมเจอร์(Maj.3 th) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per.4 th) และคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th) โดยส่วนมากจะเป็นการเคลื่อนที่ของขั้นคู่ที่ก่อให้เกิดเสียงกลมกลืน (Consonance) ซึ่งทำให้ทำนองเพลงเรียบง่าย

ตัวอย่างท่อนที่ 2 ห้องที่ 26-47

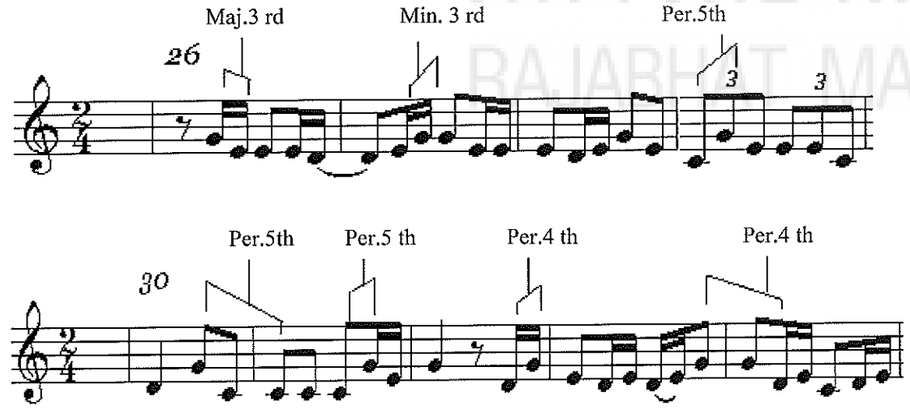

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

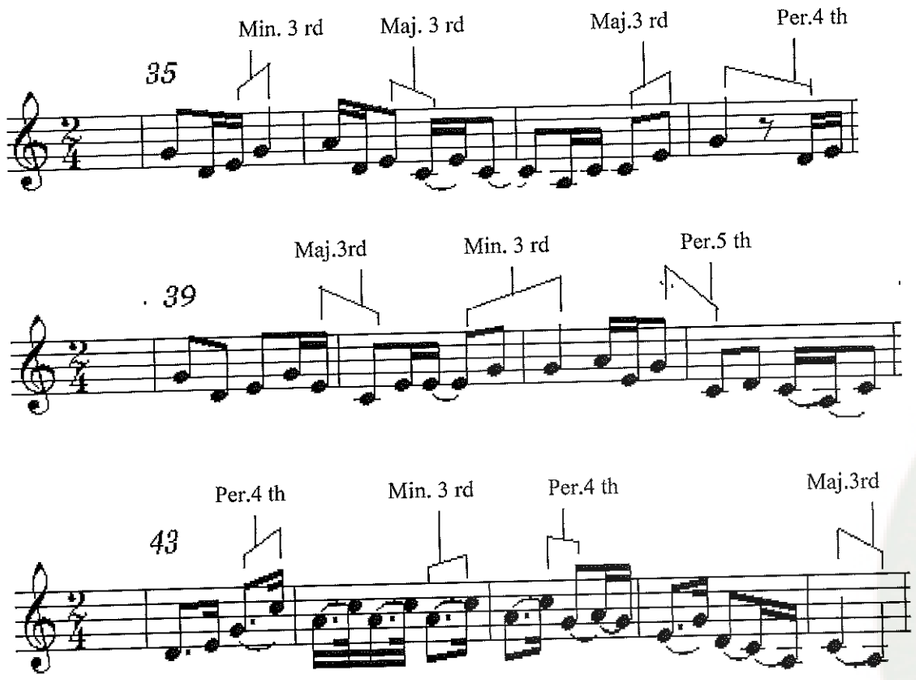

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 2 ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 เมเจอร์(Maj.3 rd) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per.4 th) และ คู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th) โดยส่วนมากจะเป็นการเคลื่อนที่ของขั้นคู่ที่ก่อให้เกิดเสียงกลมกลืน (Consonance) ซึ่งทำให้ทำนองเพลงเรียบง่าย

ตัวอย่างท่อนที่ 3 ห้องที่ 48-88

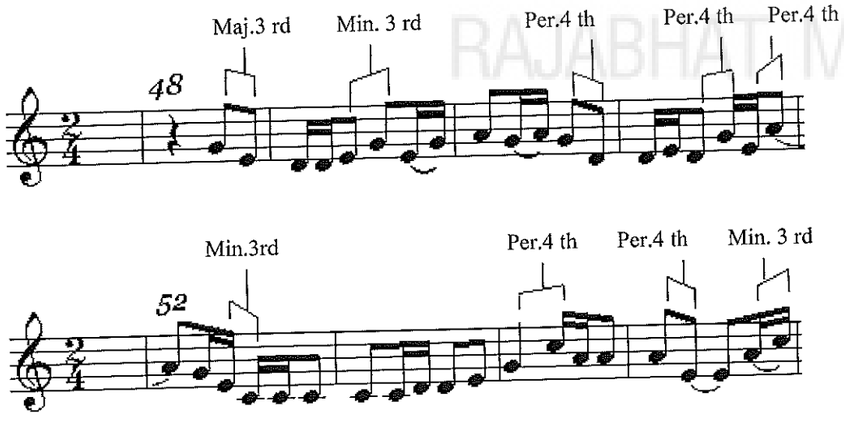

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

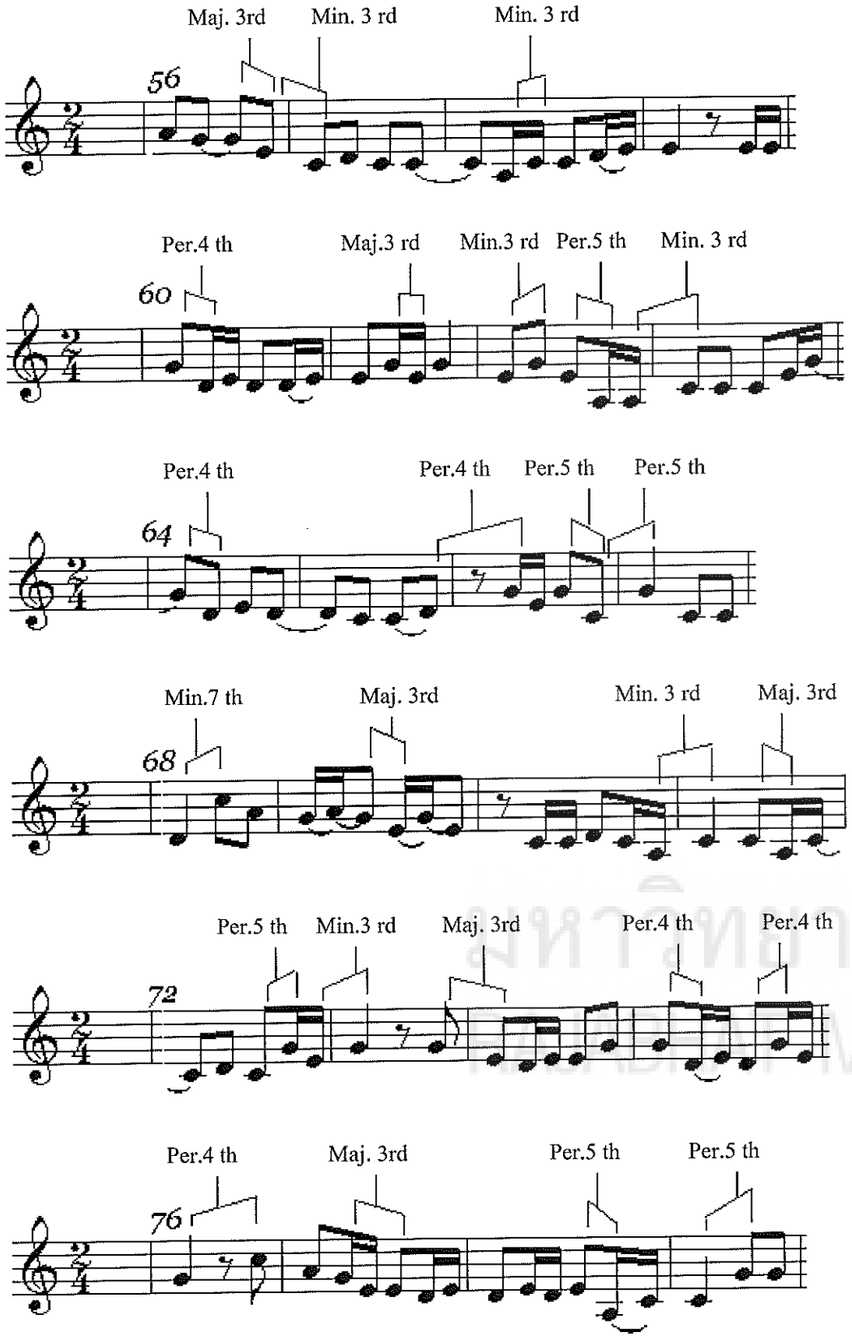

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

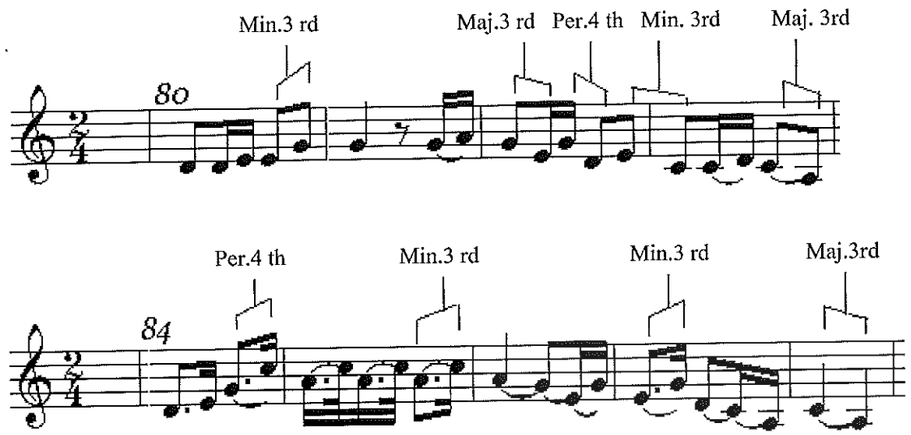

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 3 ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 ไมเนอร์(Min.3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per.4 th) คู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th) และมีคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในห้องที่ 68

ตัวอย่างท่อนที่ 4 ห้องที่ 89-109

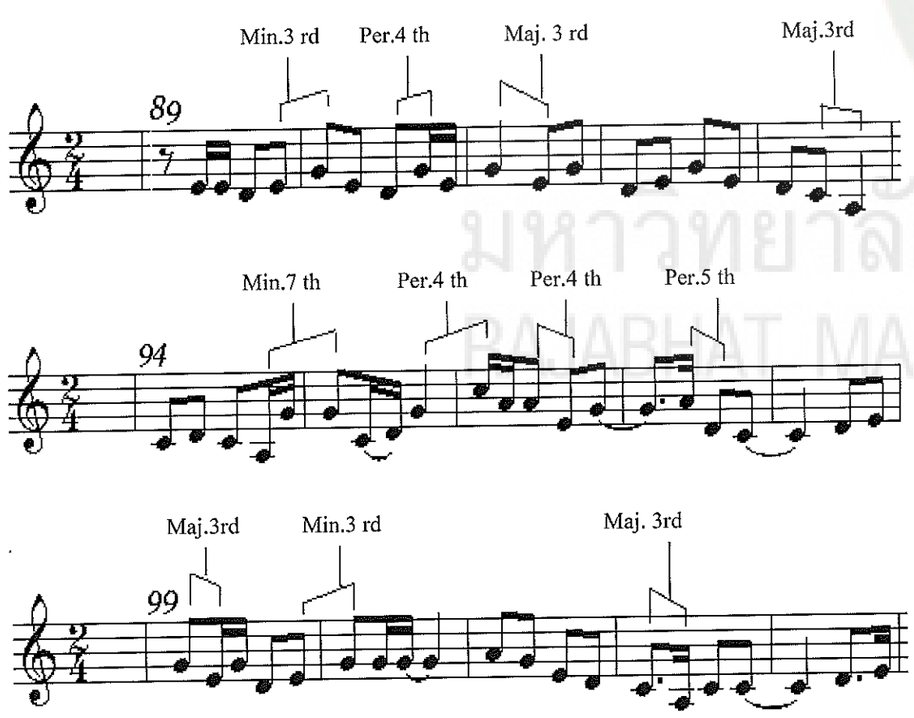

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

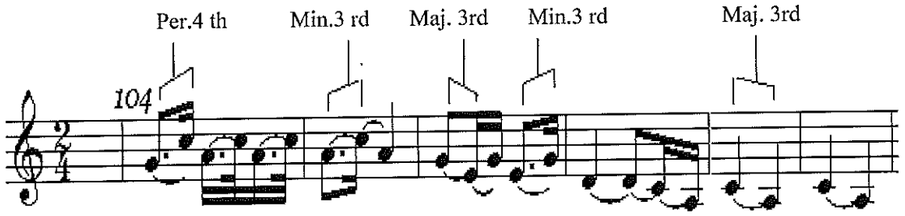

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 4 ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 ไมเนอร์(Min.3 rd) คู่ 4 เพอร์เฟค (Per.4 th) คู่ 5 เพอร์เฟค (Per.5 th) และมีคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในห้องที่ 94

ตัวอย่างท่อนที่ 5 ห้องที่ 110-126

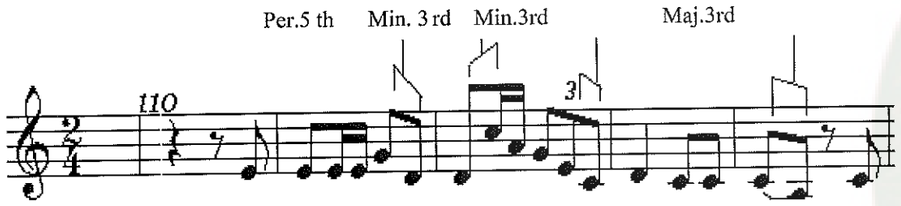

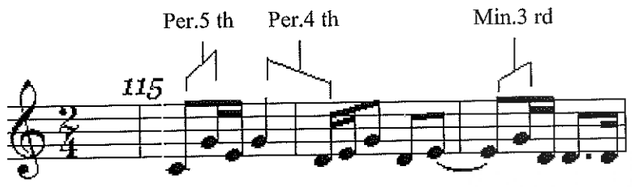

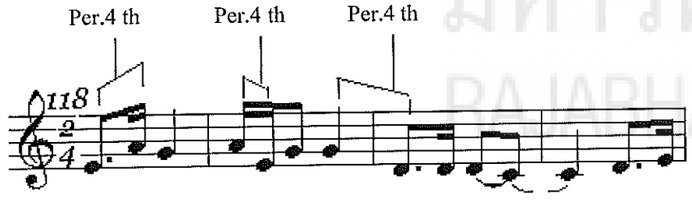

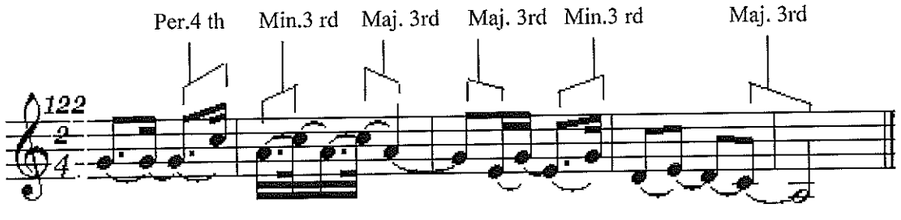

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 5 ทำนองเพลงมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 ไมเนอร์(Min.3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per.4 th) คู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th) และมีคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ในห้องที่ 112

4.2.4 ทิศทางของทำนอง มีทิศทางของทำนองลำ ดังนี้

ประโยคที่ 1 ห้องที่ 1-3

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ C E D A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนที่จากคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 จบลงมาที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบกลืนโดยมีทิศทางลาดลงในตอนท้ายของประโยค และจบลงด้วยโน้ตหลักของบันไดเสียง (Tonic)

ประโยคที่ 2 ห้องที่ 4-7

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ C E C A A E E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 กลับลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต A กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่เสียง E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบคลื่นโดยมีทิศทางลาดลงในตอนกลางของประโยคและสูงขึ้นในท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตคู่ 5 ของโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

ประโยคที่ 3 ห้องที่ 8-13
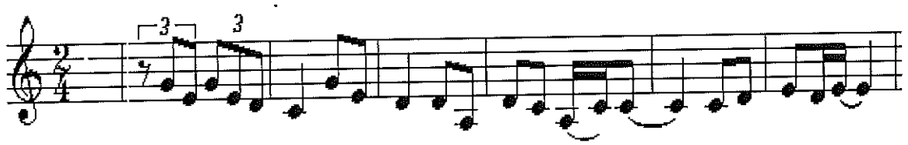
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ G C G D D D A C E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

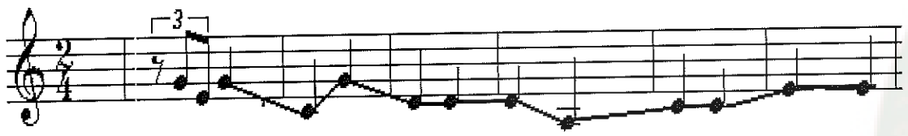

เริ่มด้วยโน้ต G กระโดดระยะคู่ 5 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 กลับขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ลงไปที่เสียง A กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตคู่ 5 โน้ตหลักของบันไดเสียง (Tonic)

ประโยคที่ 4 ห้องที่ 14-17

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ G D D G C G G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 กลับขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 5 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่เสียง G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 4 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง G กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 4 และคู่ 5

ประโยคที่ 5 ห้องที่ 18-25
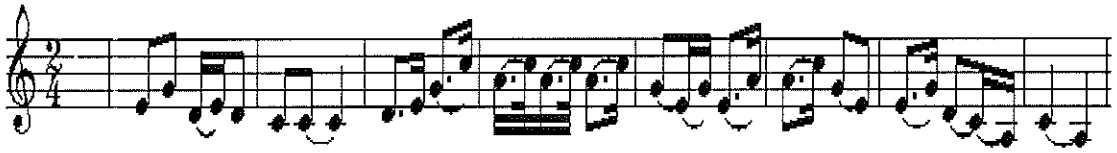
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ E D C C D G A A G E A G E D C A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

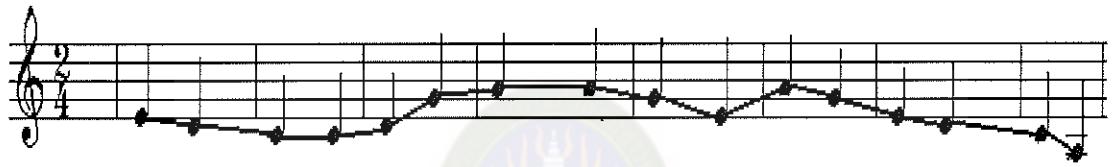

เริ่มด้วยโน้ต E ลงมาที่โน้ต D จาก D ลดลงมาที่โน้ต C จาก C เพิ่มขึ้นมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 จบลงที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางสูงขึ้นในตอนกลางของประโยคและลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประโยคที่ 6 ห้องที่ 26-32

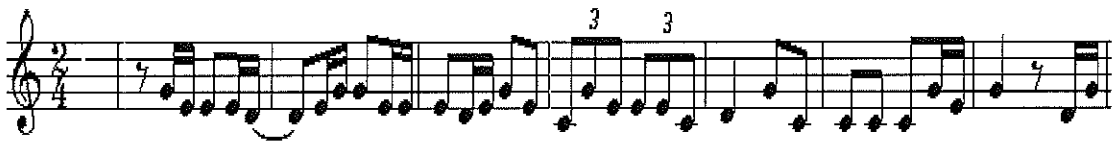

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ E D G E G C E D G C C G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

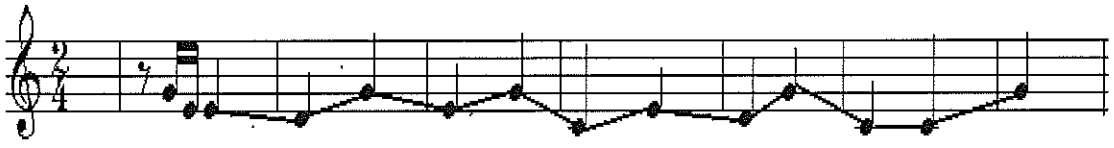

เริ่มด้วยโน้ต E ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 5 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E จาก E ลดลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 5 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 จบลงที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 6 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง G กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 และคู่ 5

ประโยคที่ 7 ห้องที่ 33-38
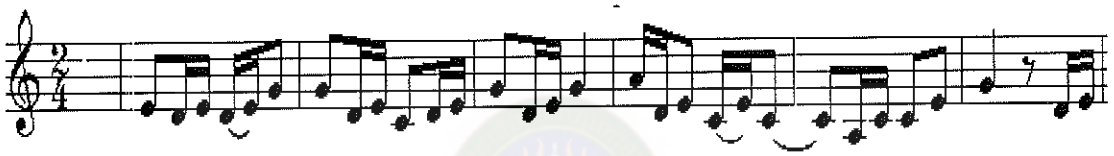
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ E D G C G G A C C C G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
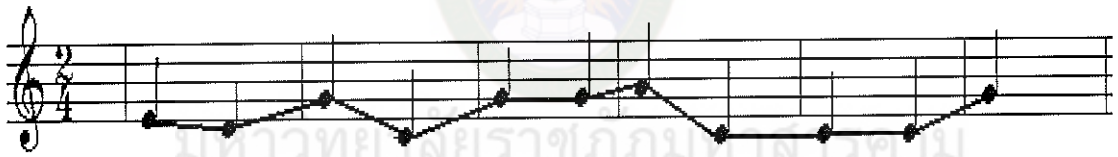
เริ่มด้วยโน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 5 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต A กระโดดระยะคู่ 6 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่โน้ต G ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 7 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง Gกลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 4 คู่ 5 และคู่ 6

ประโยคที่ 8 ห้องที่ 39-47

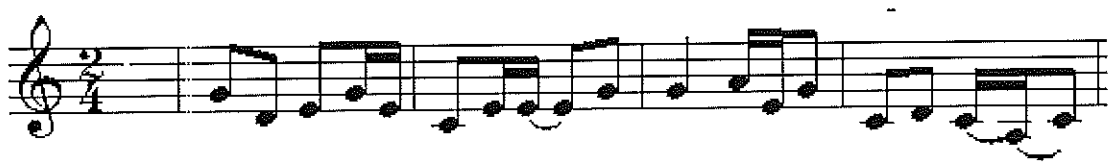

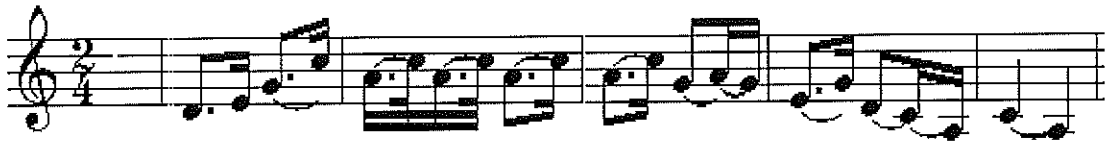

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ G E C E G A C C D G A A G E D C A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

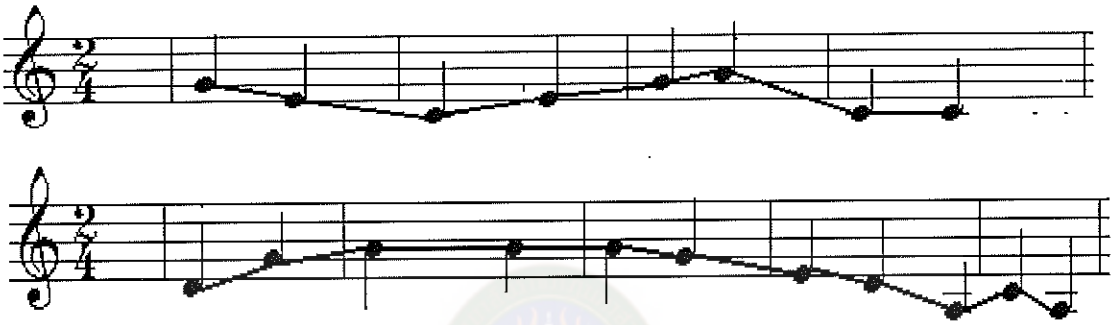

เริ่มด้วยโน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 จบลงที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางสูงขึ้นในตอนกลางของประโยคและลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประโยคที่ 9 ห้องที่ 48-54

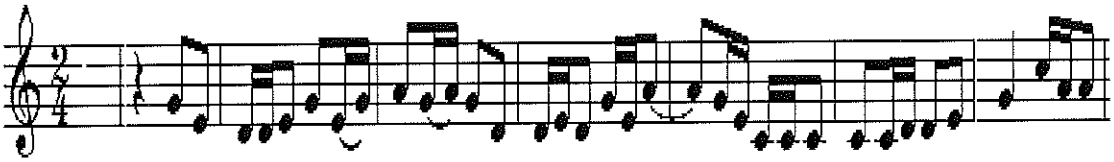

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ G D G A G D G A C C G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G ขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต A กระโดดระยะคู่ 6 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 9 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง G กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 4 คู่ 5 และคู่ 6

ประโยคที่ 10 ห้องที่ 55-59
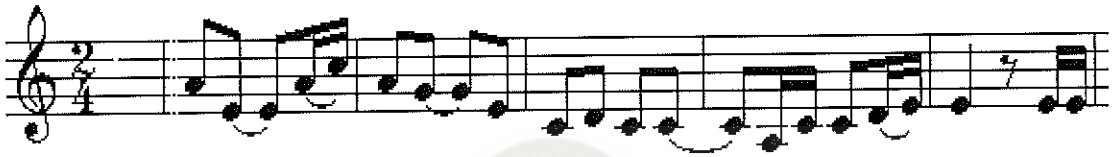
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ A E A G C C C C E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต A กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต A จากนั้นสูงขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 5 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางลาดลงในตอนกลาง ส่วนท้ายประโยคสูงขึ้น และจบลงด้วยโน้ตคู่ 5 โน้ตหลักของบันไดเสียง (Tonic)

ประโยคที่ 11 ห้องที่ 60-67
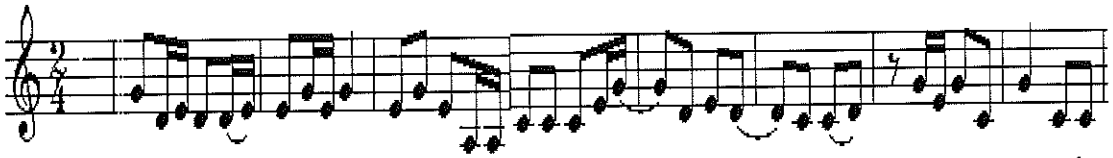
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ G D E G E E C C G E D C G G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

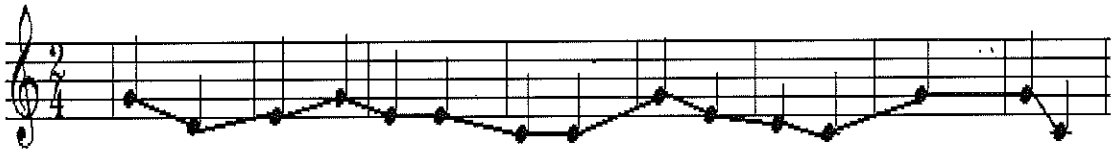

เริ่มด้วยโน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 11 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง G กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 และคู่ 5

ประโยคที่ 12 ห้องที่ 68-73

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ D C G E D C C C C C G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เริ่มด้วยโน้ต D กระโดดระยะคู่ 7 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 12 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 คู่ 5 และคู่ 7

ประโยคที่ 13 ห้องที่ 74-81

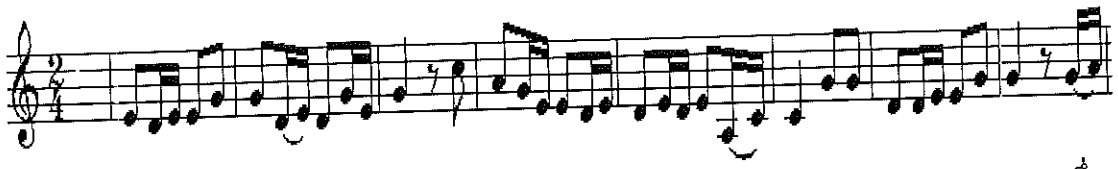

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ E E G D G A E D E C G D E G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต A กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต Dเคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปหา E กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปหา E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปจบที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 13 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง E กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 และคู่ 5

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประโยคที่ 14 ห้องที่ 82-88
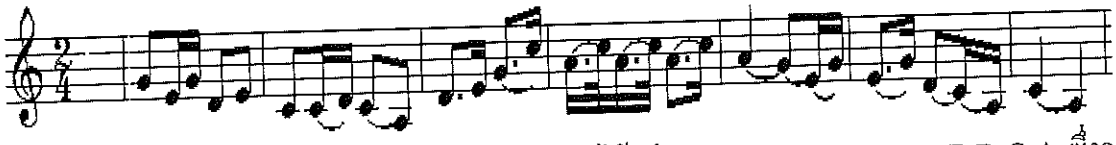
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ G D C C D G A A G E D C A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
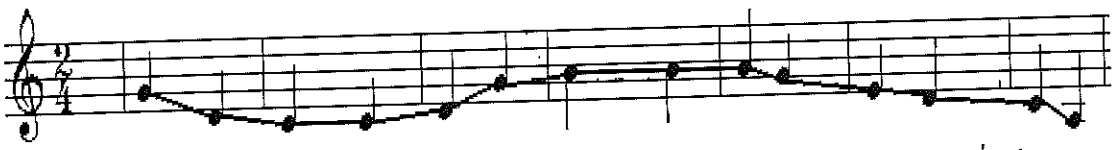
เริ่มด้วยโน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C จาก C สูงขึ้นไปหา D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2

ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 จบลงที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางสูงขึ้นในตอนกลางของประโยคและลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

ประโยคที่ 15 ห้องที่ 89-95

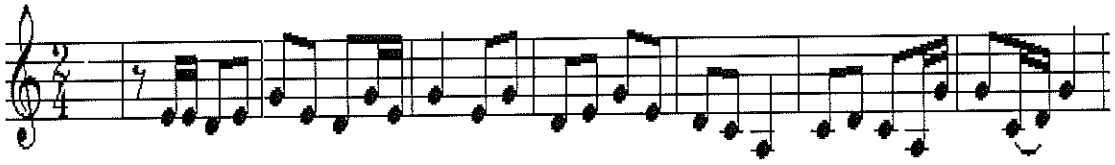

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ D G D G E D G D A C C G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาเป็นโน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปที่โน้ต A กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปจบที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 15 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง G กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 และคู่ 5

ประโยคที่ 16 ห้องที่ 96-100
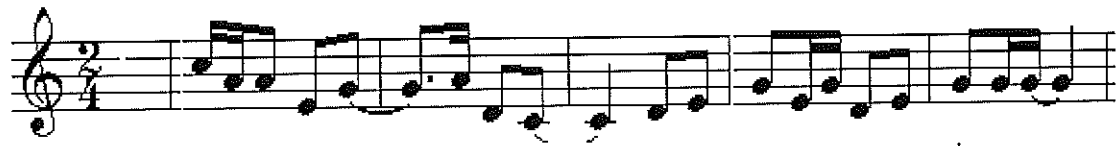
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ C E G D C D G D G ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
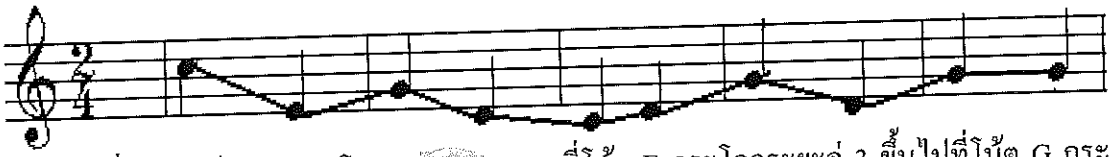
เริ่มด้วยโน้ต C กระโดดระยะคู่ 6 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปจบที่โน้ต G

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 16 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง G กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 คู่ 4 และคู่ 5

ประโยคที่ 17 ห้องที่ 101-109

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ A E C C C D G A A G E D C A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

เริ่มด้วยโน้ต A กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G สูงขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 จบลงที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางสูงขึ้นในตอนกลางของประโยคและลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

ประโยคที่ 18 ห้องที่ 110-114
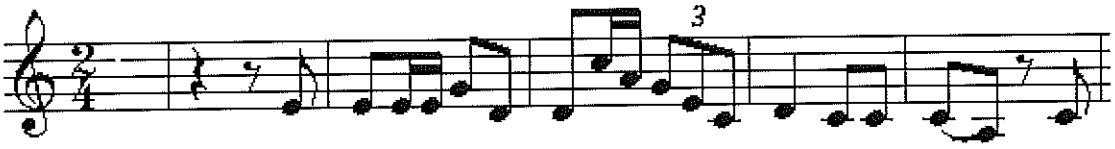
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ E G D G D C C ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

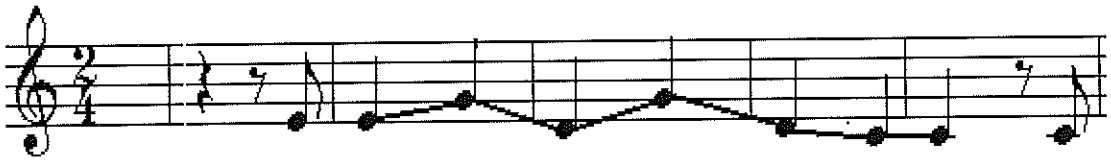

เริ่มด้วยโน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาจบที่โน้ต C

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 18 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 คู่ 3 และคู่ 4

ประโยคที่ 19 ห้องที่ 115-126

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
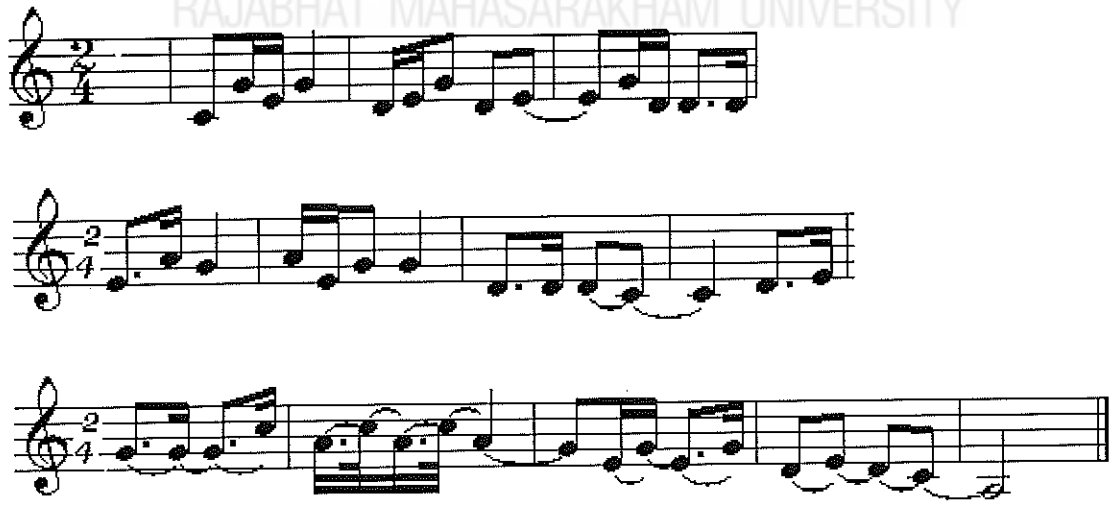
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของเพลง ได้แก่ C G D D E E G A G D C D G G A A G E D C A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
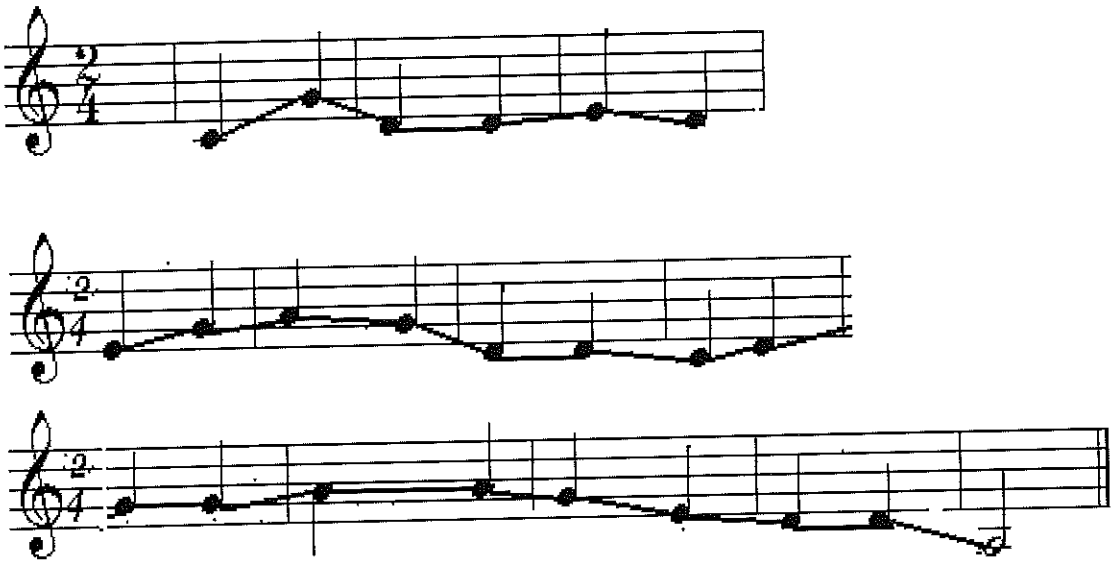
เริ่มด้วยโน้ต C กระโดดระยะคู่ 5 ขึ้นไปที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต G สูงขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 4 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต D กระโดดระยะคู่ 4 ขึ้นไปที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 สูงขึ้นไปที่โน้ต A เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต G กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลดลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 จบลงที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางสูงขึ้นในตอนกลางของประโยคและลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองลำ ลักษณะของทำนองลำ ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการใช้โน้ตตัวผ่าน (Passing Note) ไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic) ซึ่งปรากฏในห้องที่ 2-3, 9-10, 15-16, 24-25, 46-47, 87-88, 92-93, 107-108, 125-126

ตัวอย่างห้องที่ 2-3 Passing Note ไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

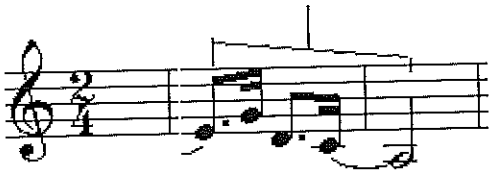

ตัวอย่างห้องที่ 9-10 Passing Noteไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

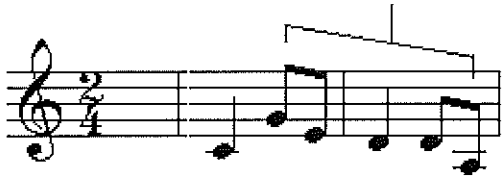

ตัวอย่างห้องที่ 24-25 Passing Noteไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

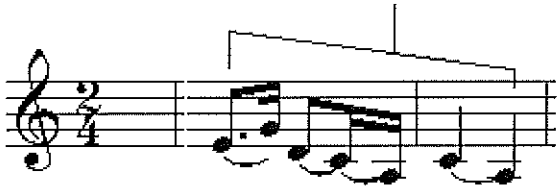

ตัวอย่างห้องที่ 46-47 Passing Noteไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

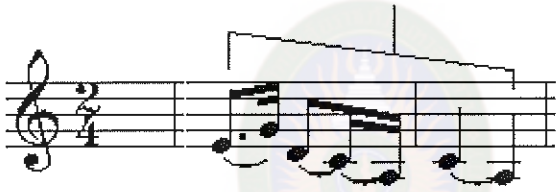

ตัวอย่างห้องที่ 87-88 Passing Noteไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)
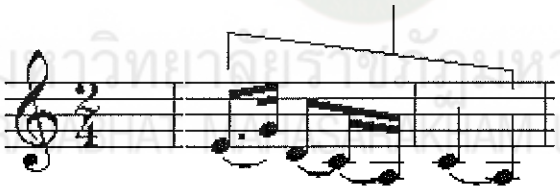
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 92-93 Passing Noteไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

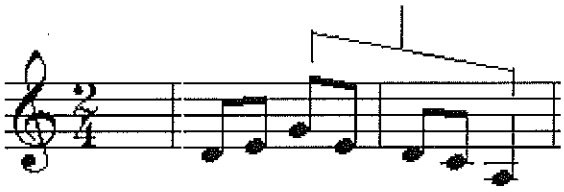

ตัวอย่างห้องที่ 107-108 Passing Noteไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

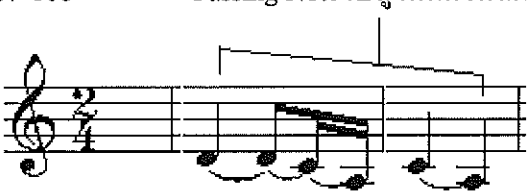

ตัวอย่างห้องที่ 125-126 Passing Note ไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

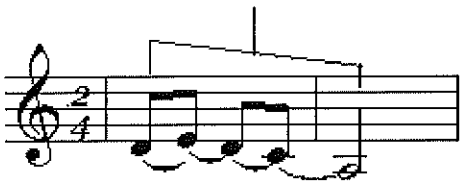

4.4 การขึ้นต้นและการจบ

การเริ่มต้นในท่อนที่ 1 ห้องที่ 1 โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของทำนอง ไม่เป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของท่อนบทลำ คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นในห้องที่ 1 คือโน้ต C และโน้ตตัวสุดท้ายของท่อน ห้องที่ 25 คือโน้ต A

ตัวอย่าง โน้ตขึ้นต้นท่อนที่ 1 ห้องที่ 1 โน้ต C

โน้ตตัวจบของท่อนที่ 1 ห้องที่ 25 โน้ต A

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพ จะขึ้นต้นด้วยโน้ตขั้นคู่ที่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) ของบันไดเสียง และจบลงด้วยโน้ตตัวหลัก (Tonic) ของบันไดเสียง

การเริ่มต้นในท่อนที่ 2 ห้องที่ 26 โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของทำนอง ไม่เป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของท่อนบทลำ คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นในห้องที่ 1 คือโน้ต G และโน้ตตัวสุดท้ายของท่อน ห้องที่ 47 คือโน้ต A

ตัวอย่าง โน้ตขึ้นต้นท่อนที่ 2 ห้องที่ 26 โน้ต G จังหวะยก

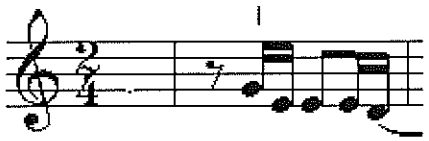

โน้ตตัวจบของท่อนที่ 2 ห้องที่ 47 โน้ต A

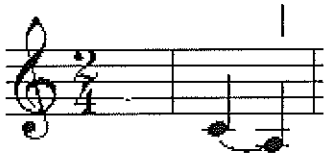

จากภาพ จะขึ้นต้นด้วยโน้ตขั้นคู่ที่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ของบันไดเสียง และจบลงด้วยโน้ตตัวหลัก (Tonic) ของบันไดเสียง

การเริ่มต้นในท่อนที่ 3 ห้องที่ 48 โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของทำนอง ไม่เป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของท่อนบทลำ คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นในห้องที่ 48 คือโน้ต G และโน้ตตัวสุดท้ายของท่อน ห้องที่ 88 คือโน้ต A

ตัวอย่าง โน้ตขึ้นต้นท่อนที่ 2 ห้องที่ 48 โน้ต G จังหวะที่ 2

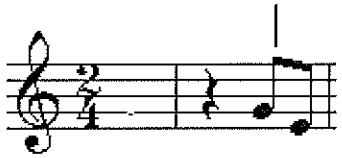

โน้ตตัวจบของท่อนที่ 3 ห้องที่ 88 โน้ต A

จากภาพ จะขึ้นต้นด้วยโน้ตขั้นคู่ที่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th) ของบันไดเสียง และจบลงด้วยโน้ตตัวหลัก (Tonic) ของบันไดเสียง

การเริ่มต้นในท่อนที่ 4 ห้องที่ 89 โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของทำนอง ไม่เป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของท่อนบทลำ คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นในห้องที่ 89 คือโน้ต E และโน้ตตัวสุดท้ายของท่อน ห้องที่ 109 คือโน้ต A

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่าง โน้ตขึ้นต้นท่อนที่ 4 ห้องที่ 89 โน้ต E จังหวะยก

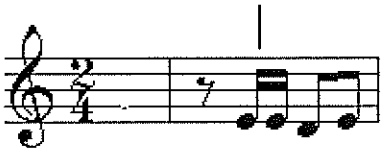

โน้ตตัวจบของท่อนที่ 4 ห้องที่ 109 โน้ต A
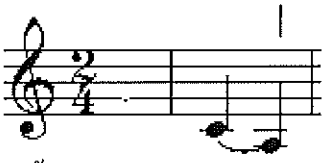
จากภาพ จะขึ้นต้นด้วยโน้ตขั้นคู่ที่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ของบันไดเสียงจบลงด้วยโน้ตตัวหลัก (Tonic) ของบันไดเสียง

การเริ่มต้นในท่อนที่ 5 ห้องที่ 110 โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของทำนอง ไม่เป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของท่อนบทลำ คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นในห้องที่ 110 คือโน้ต E และโน้ตตัวสุดท้ายของท่อน ห้องที่ 126 คือโน้ต A

ตัวอย่าง โน้ตขึ้นต้นท่อนที่ 5 ห้องที่ 110 โน้ต E จังหวะที่ 2 ยก

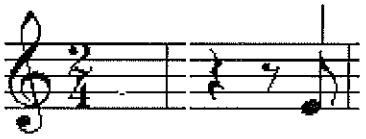

โน้ตตัวจบของท่อนที่ 5 ห้องที่ 126 โน้ต A

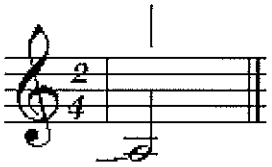

จากภาพ จะขึ้นต้นด้วยโน้ตขั้นคู่ที่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per. 5 th) ของบันไดเสียง และจบลงด้วยโน้ตตัวหลัก (Tonic) ของบันไดเสียง

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ทำนองลำ พบว่า เสียงต่ำสุดและเสียงสูงสุดมีความห่างเท่ากับคู่ 10 โดยเสียงต่ำสุดคือ เสียงลาต่ำ A ในตำแหน่งโน้ต ของกุญแจซอล และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงโดสูง C ในตำแหน่งระหว่างบรรทัดเส้นที่ 3-4 ของกุญแจเสียงซอล ซึ่งมีช่วงเสียง ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โน้ต A เสียงต่ำสุด ช่วงกว้างของเสียงเท่ากับคู่ 10 ไมเนอร์ โน้ต C เสียงสูงสุด

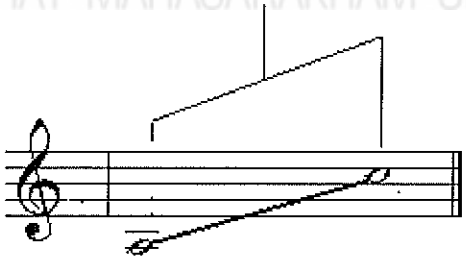

4.6 กระสวนจังหวะ ทำนองลำมีรูปแบบของกระสวนจังหวะในทำนองลำมีดังนี้

รูปแบบที่ 1. ห้องที่ 1, 118, 120

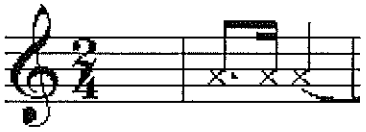

รูปแบบที่ 2. ห้องที่ 2,

รูปแบบที่ 3. ห้องที่ 4, 5, 13, 100,

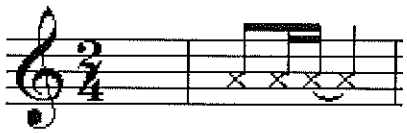

รูปแบบที่ 4. ห้องที่ 6, 36, 116

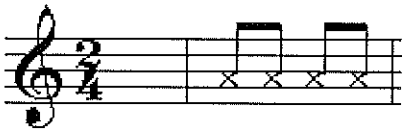

รูปแบบที่ 5. ห้องที่ 8,
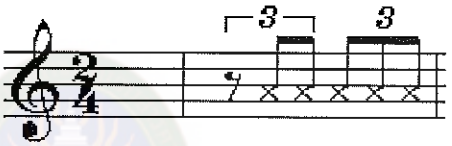
รูปแบบที่ 6. ห้องที่ 9, 10, 12, 30, 67, 68, 79, 91, 98, 113,
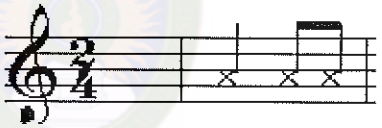
รูปแบบที่ 7. ห้องที่ 11, 18, 42, 50, 57, 92

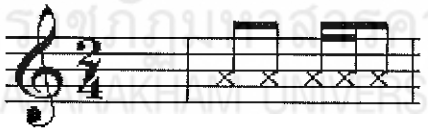

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครสวรรค์
RAJABHAT MAHA NAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบที่ 8. ห้องที่ 12, 98
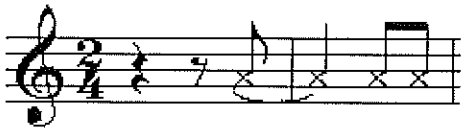
รูปแบบที่ 9. ห้องที่ 14,
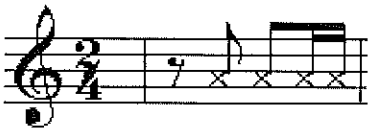
รูปแบบที่ 10. ห้องที่ 15, 16, 31, 39, 42, 62, 63, 75, 90, 94,

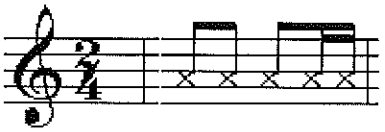

รูปแบบที่ 11. ห้องที่ 17, 32, 38, 55, 59, 81,
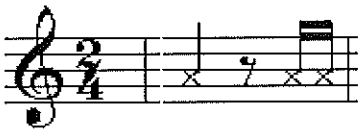
รูปแบบที่ 12. ห้องที่ 19

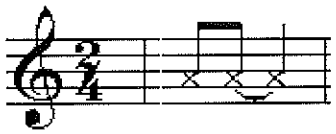

รูปแบบที่ 13. ห้องที่ 20, 43, 44, 84, 122
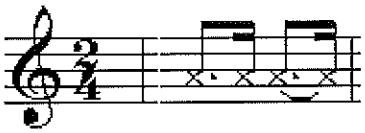
รูปแบบที่ 14. ห้องที่ 21, 85,

รูปแบบที่ 15. ห้องที่ 22, 106, 124

รูปแบบที่ 16. ห้องที่ 23, 24, 46, 87,
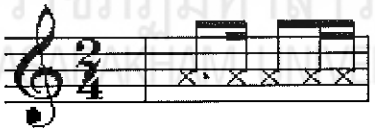
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHA SARAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบที่ 17. ห้องที่ 25, 47, 86, 87, 88, 105, 106, 107,108, 109,124, 125
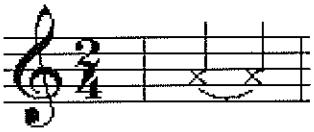
รูปแบบที่ 18. ห้องที่ 26, 27, 58, 70,

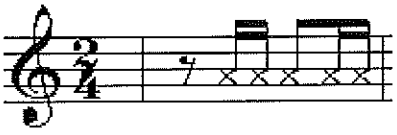

รูปแบบที่ 19. ห้องที่ 28, 33, 34, 53, 60, 74, 78, 80 82, 99, 111

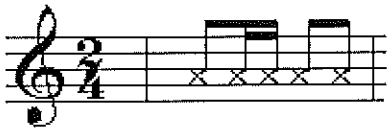

รูปแบบที่ 20. ห้องที่ 29

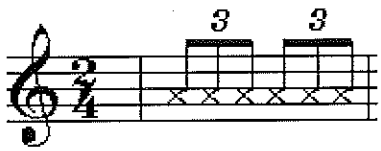

รูปแบบที่ 21. ห้องที่ 35, 61, 115

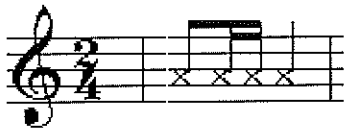

รูปแบบที่ 22. ห้องที่ 36, 49, 96, 116

รูปแบบที่ 23. ห้องที่ 37, 58, 66, 89
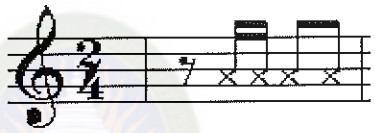
รูปแบบที่ 24. ห้องที่ 40

รูปแบบที่ 25 ห้องที่ 41, 54
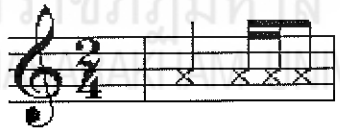
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบที่ 26. ห้องที่ 48

รูปแบบที่ 27. ห้องที่ 52, 69,

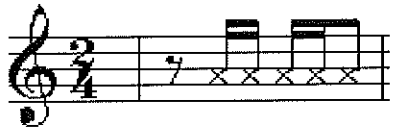

รูปแบบที่ 28. ห้องที่ 56

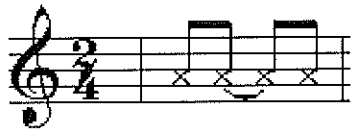

รูปแบบที่ 29. ห้องที่ 64
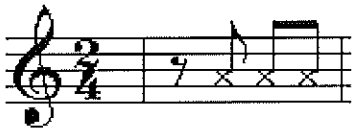
รูปแบบที่ 30. ห้องที่ 65
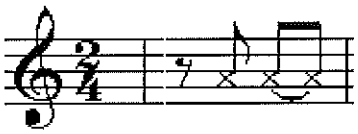
รูปแบบที่ 31. ห้องที่ 71

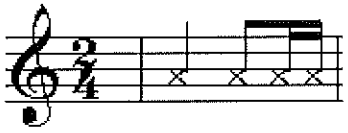

รูปแบบที่ 32. ห้องที่ 73, 76, 114

รูปแบบที่ 33. ห้องที่ 77

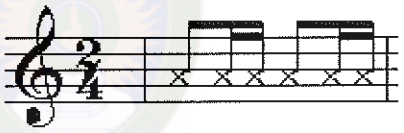

รูปแบบที่ 34. ห้องที่ 83, 93, 95,
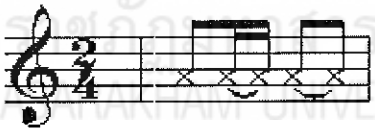
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJABHAT MAHANAKHON UNIVERSITY

รูปแบบที่ 35 ห้องที่ 97
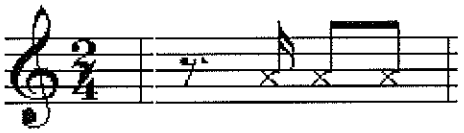
รูปแบบที่ 36. ห้องที่ 102

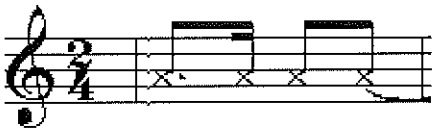

รูปแบบที่ 38. ห้องที่ 103

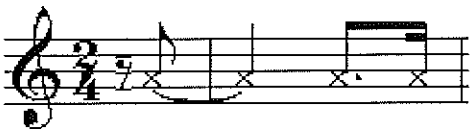

รูปแบบที่ 39. ห้องที่ 112

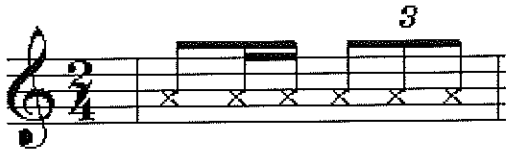

รูปแบบที่ 40. ห้องที่ 117

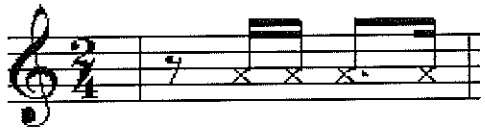

รูปแบบที่ 41. ห้องที่ 119

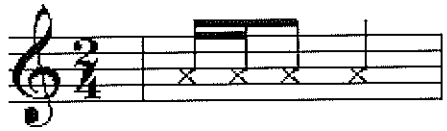

รูปแบบที่ 42. ห้องที่ 121
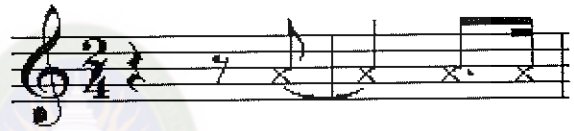
รูปแบบที่ 43. ห้องที่ 126

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

5. บันไดเสียง

ลักษณะโครงสร้างทางกลุ่มเสียงของทำนองลำ จะเป็นแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ของบันไดเสียง A Minor โดยมีเสียง A C D E G ซึ่งปรากฏโน้ตเสียงอื่นในทำนองลำ

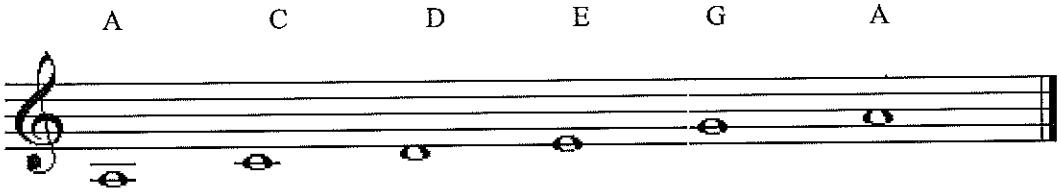

สรุปการวิเคราะห์ทำนองลำ

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ความดัง-เบา ความดัง จะอยู่ที่จังหวะตกของทุกพยางค์ ส่วนลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับความเบานั้นไม่พบในทำนองลำ

1.2 การถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการอ้อนวอน เชื้อเชิญ ให้ความรู้สึกถึงความเชื่อมั่น ความศรัทธา การเคารพบูชาอย่างเป็นที่สุด

2. รูปพรรณหรือพื้นผิว เป็นลักษณะที่เป็นแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture)

3. รูปแบบของการลำ เป็นลักษณะทำนองเดียวแต่มีอยู่ 5 ท่อน คือ จะเป็นทำนองหลักโดยจะลำซ้ำทำนองไปมา ไม่มีกำหนดความยาวที่แน่นอนแล้วแต่ จะมีลูกเอื้อนก่อนจบท่อนเหมือนกันทุกๆท่อน

4. ทำนอง

4.1 จังหวะทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีระดับเสียงเดียวกัน (Tied note) พบว่ามีโน้ต C E G ซึ่งโน้ตที่อยู่ในบันไดเสียง A Minor

4.1.2 การโยงเสียงโน้ตที่ต่างระดับกัน (Slur note) พบว่า การโยงโน้ตที่ต่างระดับส่วนมาก จะโยงจากคู่ 1 ไปยังคู่ 2 และคู่3 ซึ่งเป็นลูกเอื้อนในการลำ

4.2 ทิศทางและการเคลื่อนที่ของทำนอง

4.2.1 การเคลื่อนที่แบบซ้ำทำนอง เสียงซ้ำกันที่พบมากที่สุดคือโน้ต C รองลงมาคือโน้ต E และโน้ต G

4.2.2 การเคลื่อนที่แบบเรียงตามขั้นบันได มีอยู่ 2 ประเภท

- ประเภทเคลื่อนขึ้น พบว่ามี 3 เสียงเรียงกันขึ้นไปคือ C D E
- ประเภทเคลื่อนลง พบว่ามี 3 เสียงเรียงกันลงมาคือ E D C

4.2.3 การเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น พบว่า ขั้นคู่ที่ไม่ปรากฏในการกระโดดข้ามขั้นคือ คู่ 8 โดยจะพบเพียงขั้นคู่ที่ กลมกลืน (Consonance) คือคู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) คู่ 3 เมอร์เจอร์ (Maj. 3 rd)คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) เปอร์เฟคท์ 5 (Per. 5 th)และคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th)

4.2.4 ทิศทางของทำนอง มีทิศทางของทำนองลำ พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางลาดลงในตอนท้ายของประโยค และจบลงด้วยโน้ตหลักของบันไดเสียง (Tonic)

4.3 โน้ตตกแต่งในทำนองลำ ลักษณะของทำนองลำ ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการใช้โน้ตตัวผ่าน (Passing Note) ไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

4.4 การขึ้นต้นและการจบ พบว่า ทำนองลำมี 5 ท่อน โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของแต่ละท่อนไม่ใช่โน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของแต่ละท่อนของบทลำ โน้ตตัวสุดท้ายจะจบลงด้วยโน้ตเสียงหลักของบันไดเสียง (Tonic) คือโน้ต A

4.5 ช่วงกว้างของเสียง พบว่า เสียงต่ำสุดและเสียงสูงสุดมีความห่างเท่ากับคู่ 10โดยเสียงต่ำสุดคือ เสียงลา A ในตำแหน่งคาบบรรทัดเส้นน้อยต่ำที่ 2 โน้ตของกุญแจซอล และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงโดสูง C ในระหว่างบรรทัดเส้นที่ 3-4 ของกุญแจเสียงซอล

4.6 กระสวนจังหวะ ลายแคน มีรูปแบบของกระสวนจังหวะ แตกต่างกันออกไปแต่ที่พบรูปแบบกระสวนจังหวะมากที่สุดคือ รูปแบบที่ 19. ห้องที่ ที่ 28, 33, 34, 53, 60, 74, 78, 80 82, 99, 111 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นกระสวนจังหวะหลัก

5. บันไดเสียง ลักษณะโครงสร้างทางกลุ่มเสียงของทำนองลำ จะเป็นแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ของบันไดเสียง A Minor โดยมีเสียง A C D E G ซึ่งปรากฏโน้ตเสียงอื่นในทำนองลำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

2. การศึกษาวิเคราะห์การบรรเลงดนตรี(ลายแคน)ประกอบพิธีกรรม

การศึกษาวิเคราะห์รูปแบบโครงสร้างลายแคน มีองค์ประกอบทางดนตรีดังนี้

1. ลักษณะของเสียง
    - ความดัง-เบา
    - การถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก
2. รูปพรรณหรือพื้นผิว
3. รูปแบบของลายแคน
4. ทำนองของลาย
    - จังหวะทำนอง
    - ทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนอง
    - โน้ตตกแต่งในทำนอง
    - การขึ้นต้นและการจบ
    - ช่วงกว้างของเสียง
    - กระสวนจังหวะ
5. บันไดเสียง

การเป่าแคนประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษของหมอลำผีฟ้านายบุญหนา เทพทำ นั้น เป็นลายแคนที่ชื่อว่า "ลายใหญ่" และได้บรรเลงสืบต่อกันมาในสมัยโบราณ ซึ่งไม่ปรากฏผู้แต่ง ส่วนใหญ่จะเป็นการด้นสด (Improvisation)

การเป่าแคนประพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้านั้น มีเพียง ลายใหญ่ เท่านั้น การวิเคราะห์การเป่าแคนลายใหญ่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกโน้ตสากล เพื่อเป็นสื่อทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน และเพื่อต้องการแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด แต่ไม่ใช่ความหมายว่า โน้ตสากลสามารถถ่ายทอดจิตวิญาณที่แท้จริงของลายแคนที่หมอแคนหนาย ไวมาตร เป่าไว้ ได้อย่างครบถ้วน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ลายแคนประกอบพิธีกรรมบวงสรวงผีบรรพบุรุษหมอลำผีฟ้า
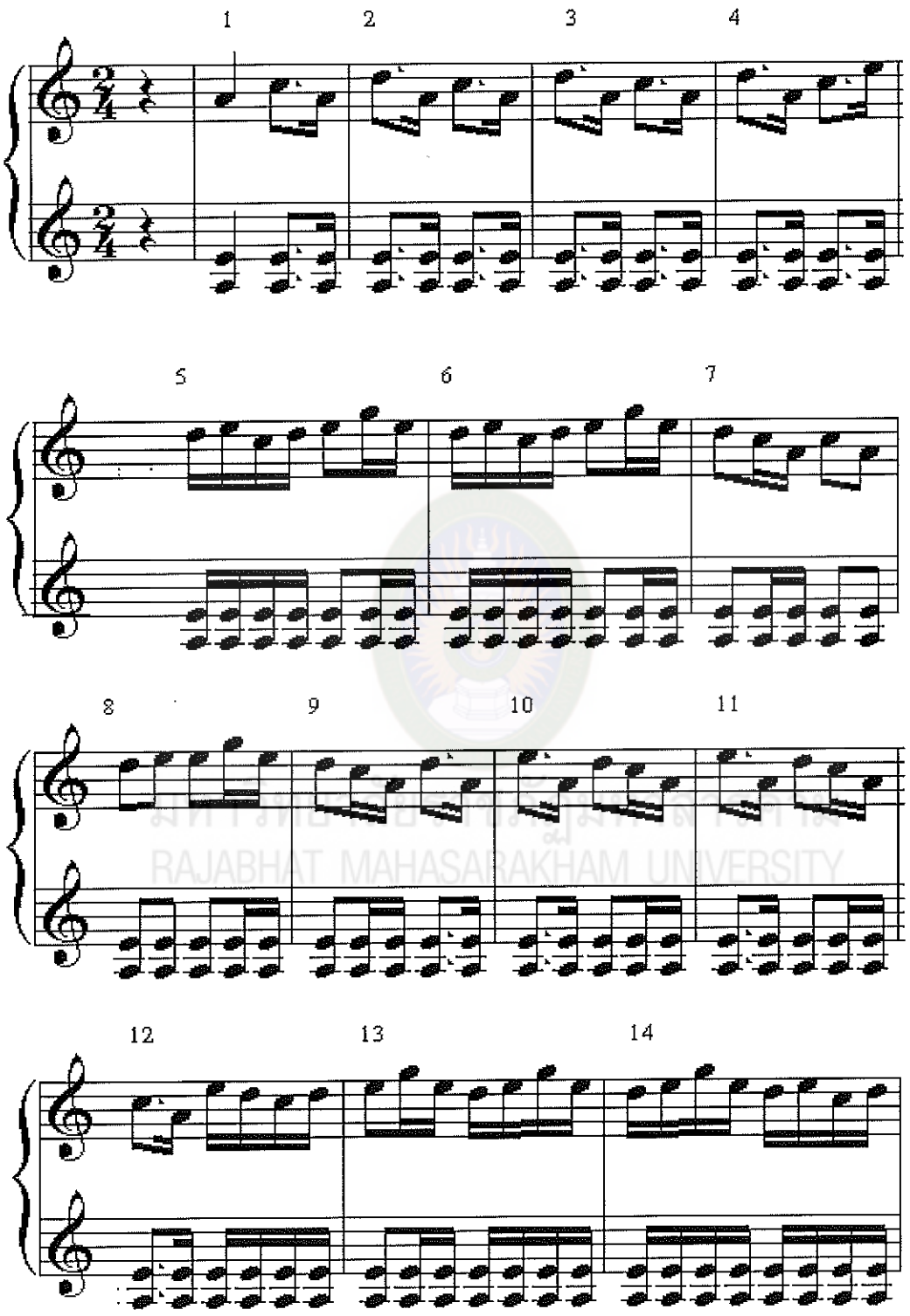
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
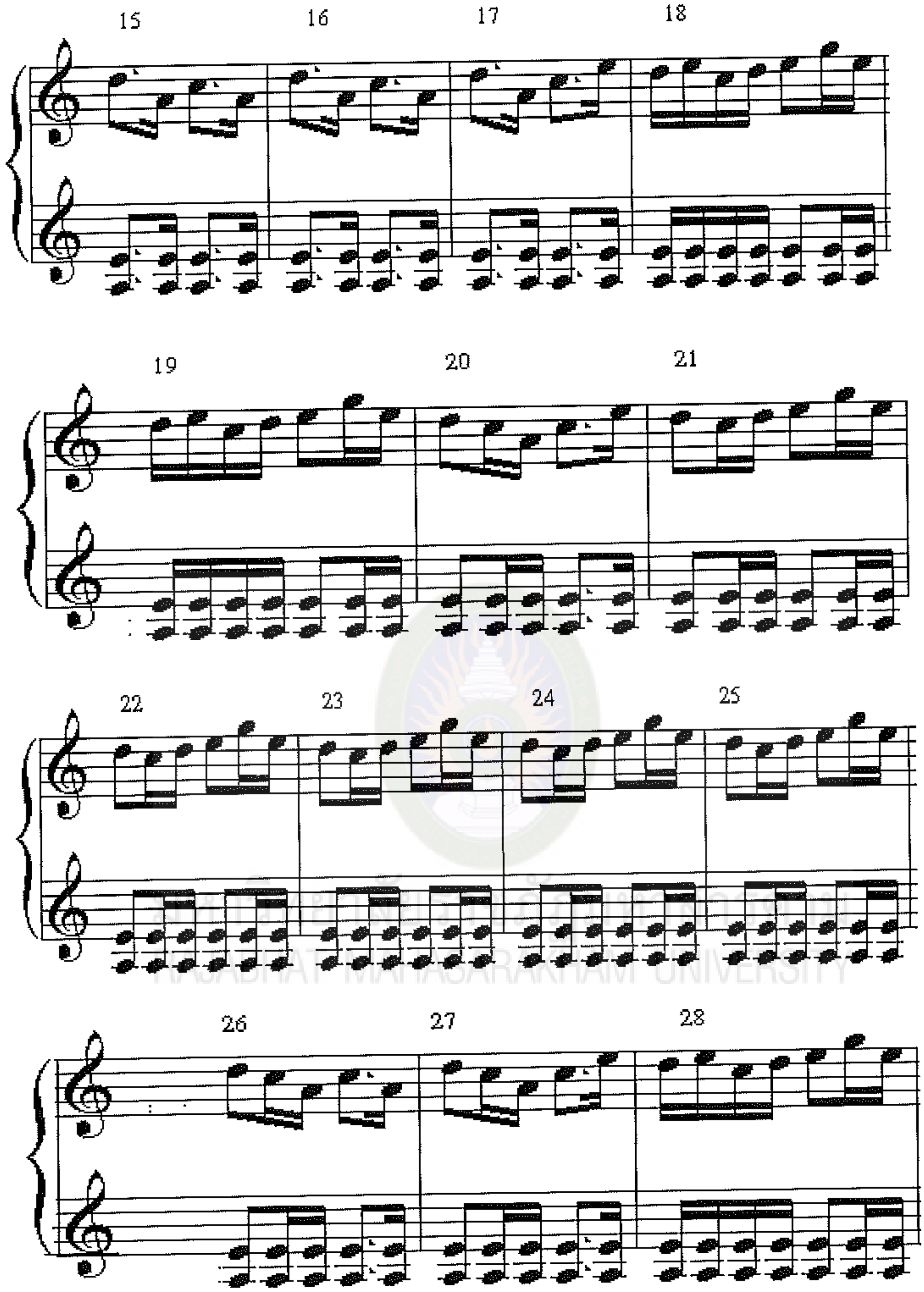
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
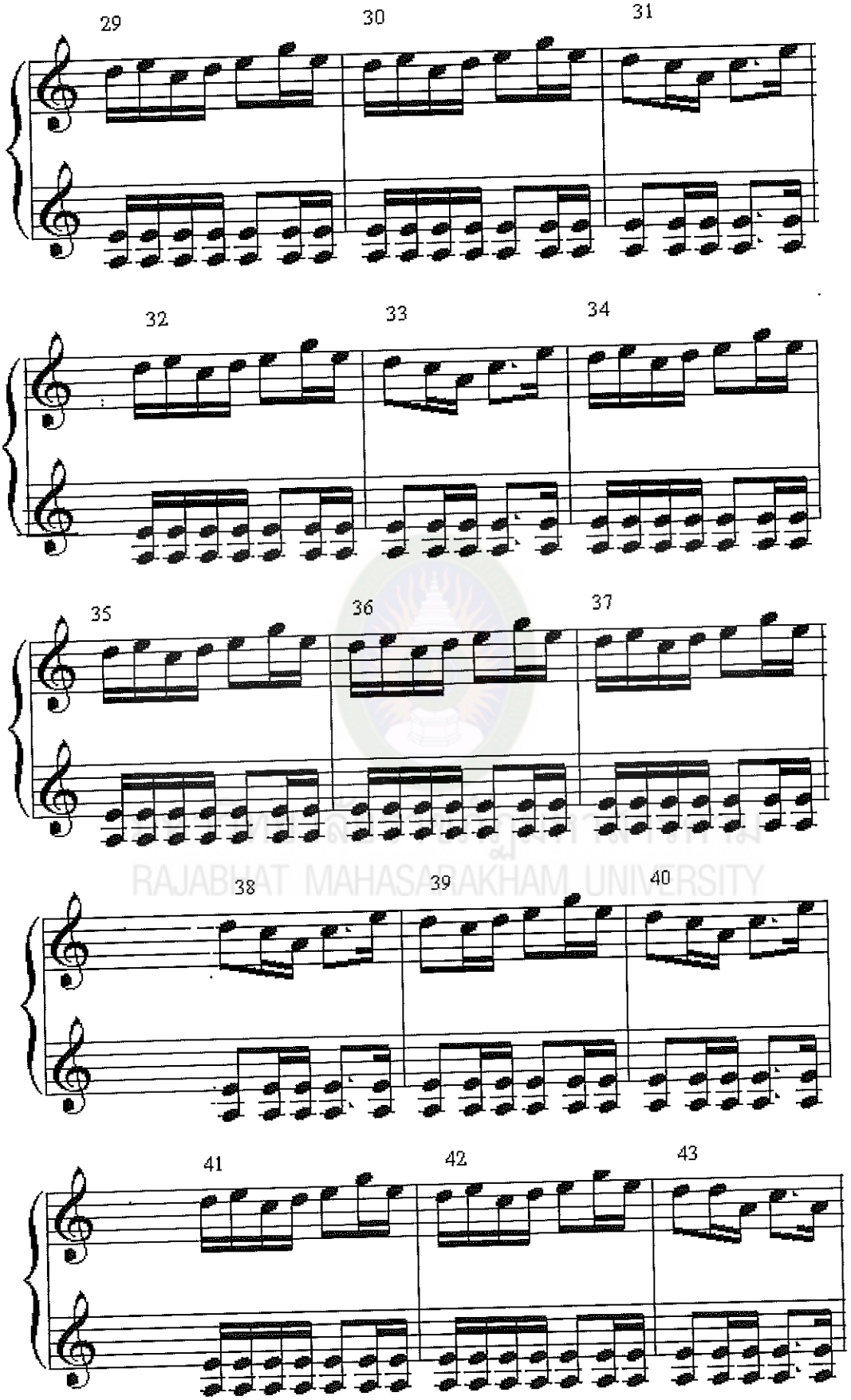
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
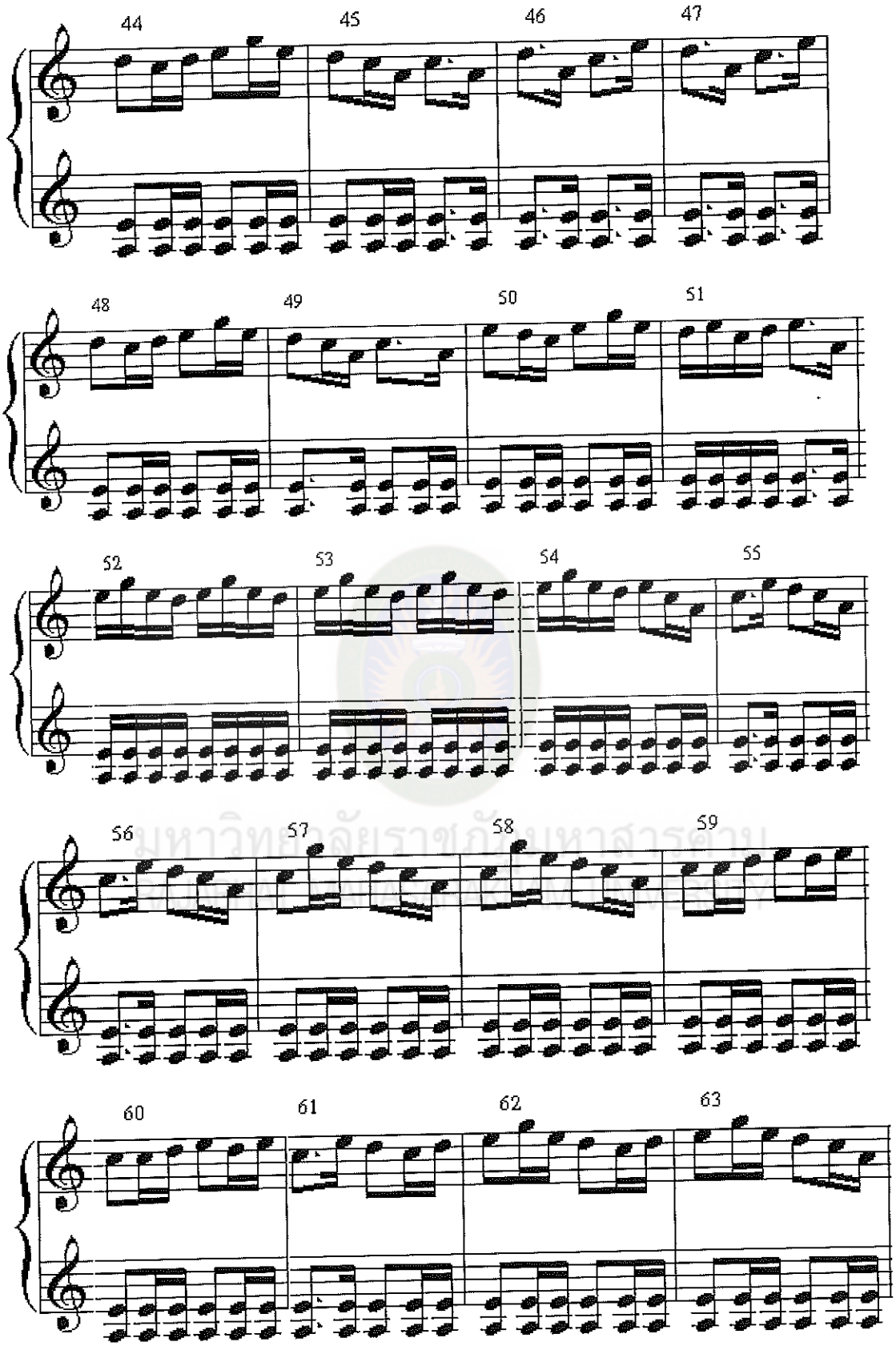
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
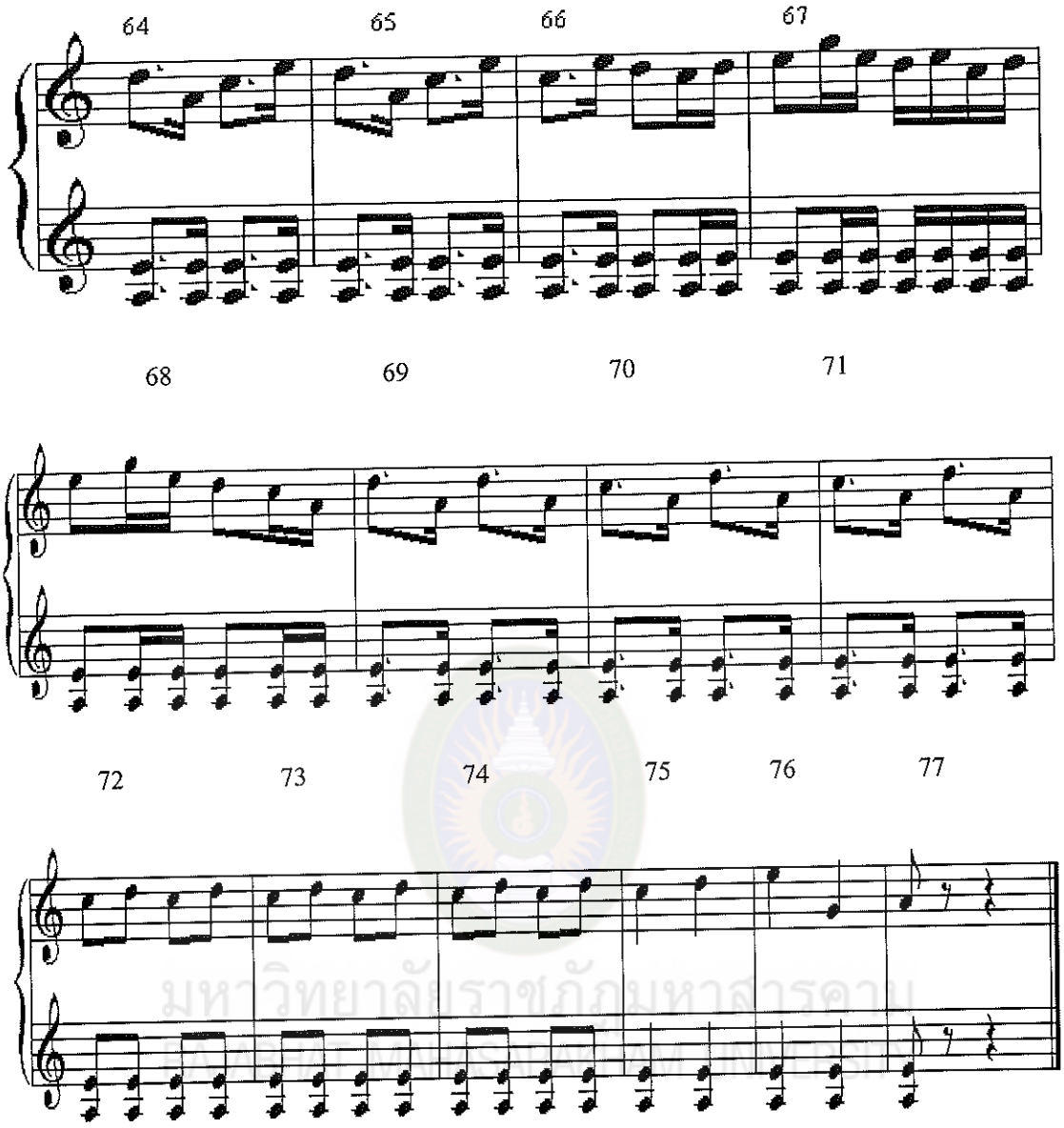
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ความดัง-เบา มีลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับความดัง จังหวะตกแรกของทุกพยางค์ที่และจังหวะตกสุดท้ายของทุกพยางค์ ส่วนลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับความเบานั้นไม่พบในลายแคน

1.2 การถ่ายทอดความรู้สึก ลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับการถ่ายทอดความรู้สึก เป็นการถ่ายทอดถึง ความกระฉับกระเฉง สร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา การเคารพบูชาอย่างเป็นที่สุด

2. รูปพรรณหรือพื้นผิว เป็นลักษณะที่เป็นแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture) และมีเสียงประสาน (Drone) จะใช้เสียง ลาต่ำ และเสียง มี ทุกห้องเพลง ตั้งแต่ต้นจนจบ

3. รูปแบบของลายแคน ลักษณะแนวทำนองเดียว คือ จะมีทำนองหลักโดยจะเป่า ซ้ำทำนองไปมา ไม่มีกำหนดความยาวที่แน่นอนแล้วแต่

4. ทำนองของลายแคน

4.1 จังหวะทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีระดับเสียงเดียวกัน (Tied note) ไม่ปรากฏอยู่ในห้องเพลง

4.12 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีเสียงต่างระดับเสียงกัน (Slur note) ไม่ปรากฏอยู่ในห้องเพลง

4.2 ทิศทางการเคลื่อนที่ของลายแคน มีการวิเคราะห์ทิศทางการเคลื่อนที่ลายแคน 3 ประการ ดังนี้

4.2.1 การเคลื่อนที่แบบซ้ำทำนอง การเคลื่อนที่แบบซ้ำทำนอง คือการเคลื่อนที่ของทำนองไปในระดับเสียงเดิม การเคลื่อนที่ชนิดนี้ในทำนองหลักไม่ปรากฏในห้องเพลง แต่จะปรากฏในเสียงประสาน (Drone) ของทุกห้องเพลง ดังนี้

ตัวอย่าง ห้องที่ 1-2
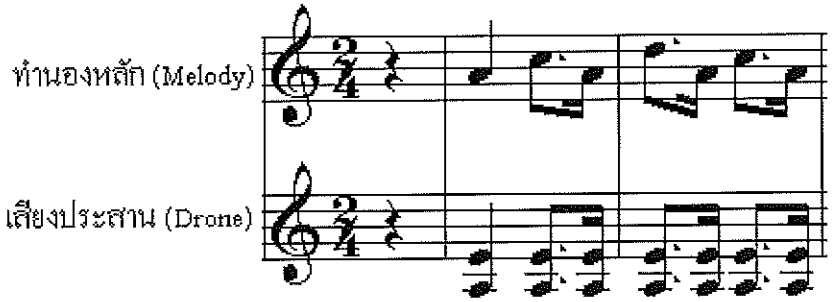
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า โน้ตในทำนองหลัก ไม่มีการเคลื่อนที่แบบซ้ำทำนอง แต่มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในเสียงประสาน (Drone) ของทุกห้องเพลง คือเสียงคู่ 1 (A) กับเสียงคู่ 5 (E) ของคอร์ด A Minor

4.2.2 การเคลื่อนที่ตามลำดับขั้นบันไดเสียง คือการเคลื่อนที่ของทำนองหลักเรียงตามลำดับขั้นเสียงทีละขั้น การเคลื่อนที่ชนิดนี้ของลายแคนมีอยู่ 2 ประเภท คือ

- การเคลื่อนที่ขึ้นตามลำดับขั้นบันไดเสียง การเคลื่อนที่ชนิดนี้ จะปรากฏอยู่ในห้องที่ 5-6, 12 -13, 18-19, 21-22, 23-24-25, 28-29-30, 32, 34-35, 36-37, 39, 41-42, 44, 48, 51, 59-60, 61-62-63, 66-67-68, 74-75

ตัวอย่างห้องที่ 5-6

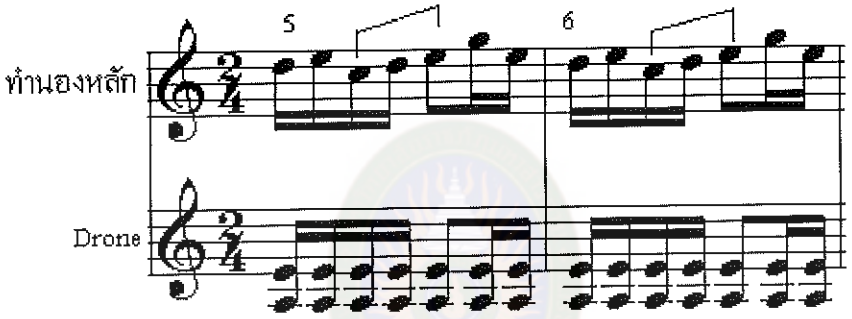

ตัวอย่างห้องที่ 12-13

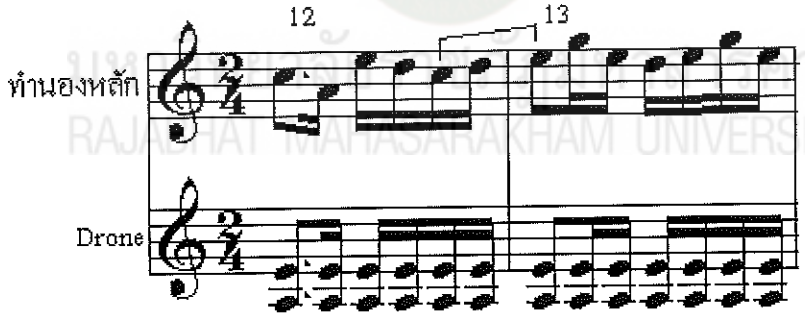

ตัวอย่างห้องที่ 18-19

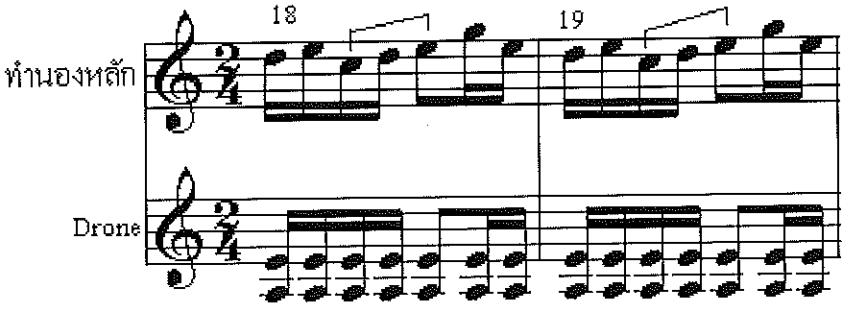

ตัวอย่างห้องที่ 21-22

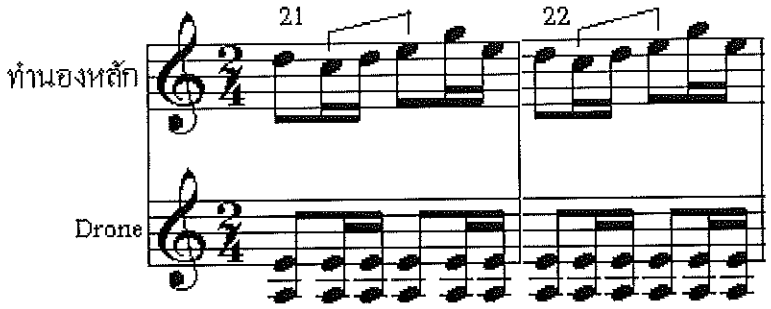

ตัวอย่างห้องที่ 23-24-25

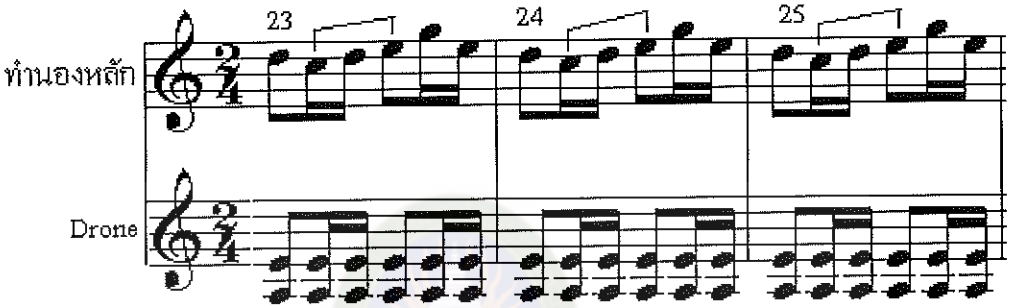

ตัวอย่างห้องที่ 28-30

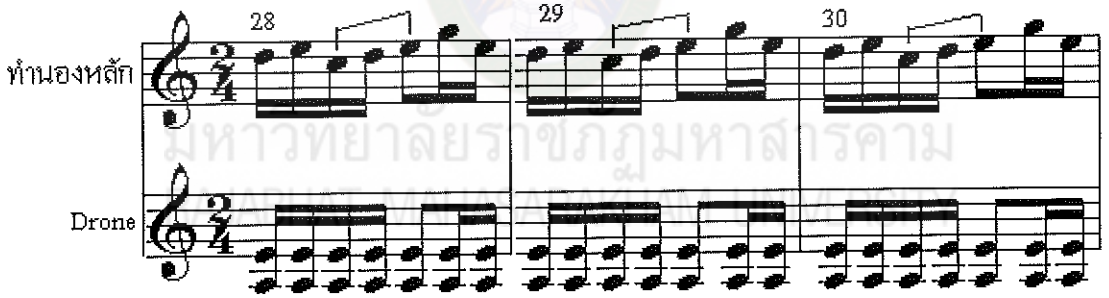

ตัวอย่างห้องที่ 32

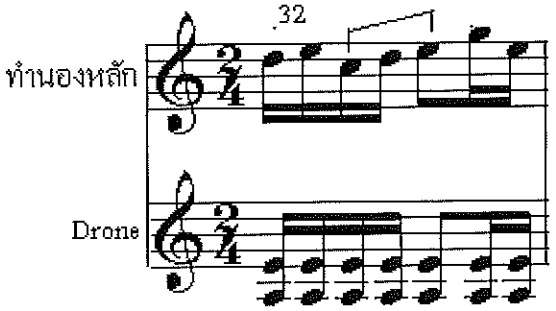

ตัวอย่างห้องที่ 34-35

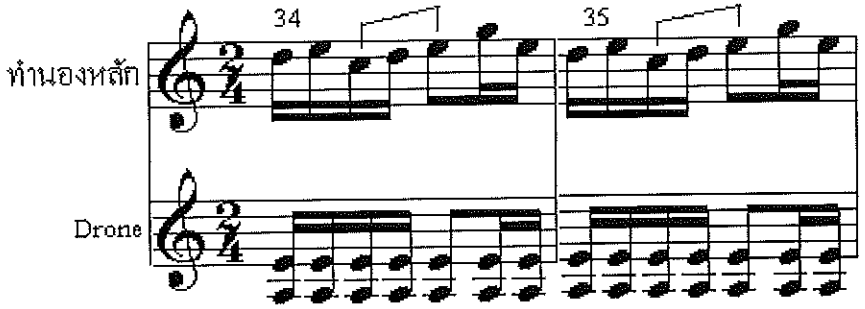

ตัวอย่างห้องที่ 36-37

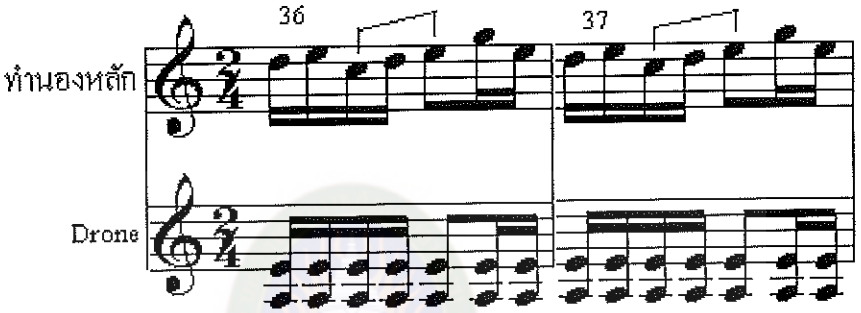

ตัวอย่างห้องที่ 39

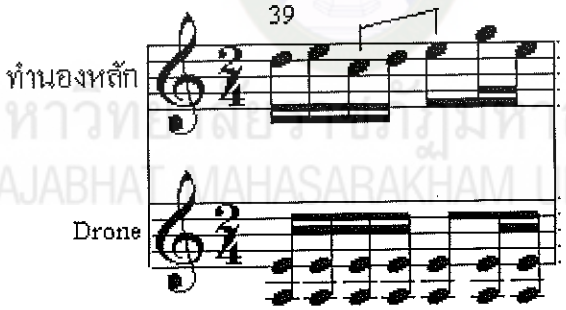

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 41-42

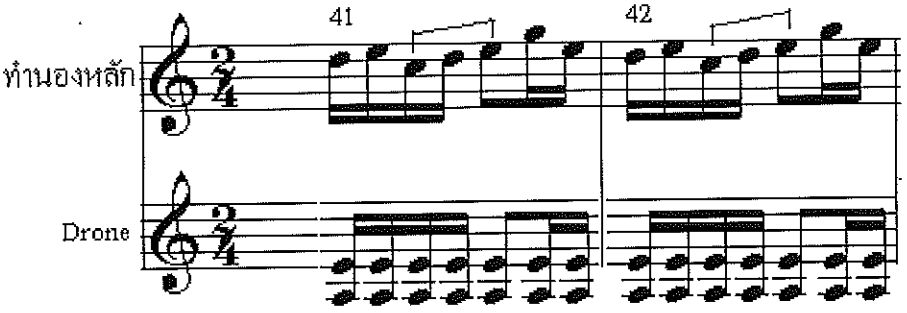

ตัวอย่างห้องที่ 44

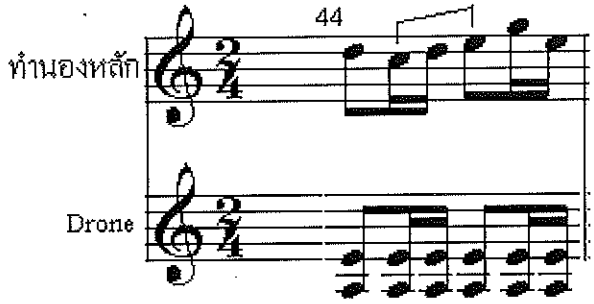

ตัวอย่างห้องที่ 48

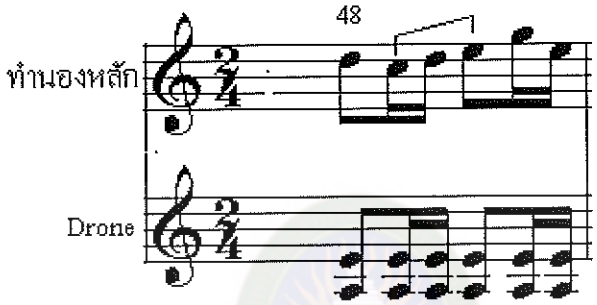

ตัวอย่างห้องที่ 51
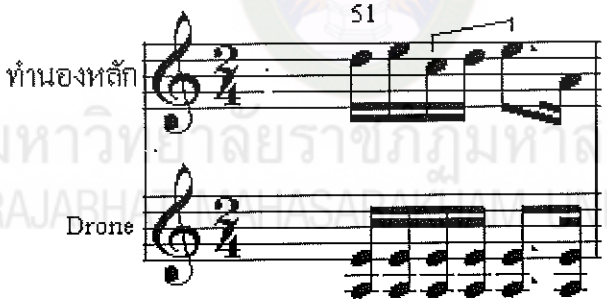
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 59-60

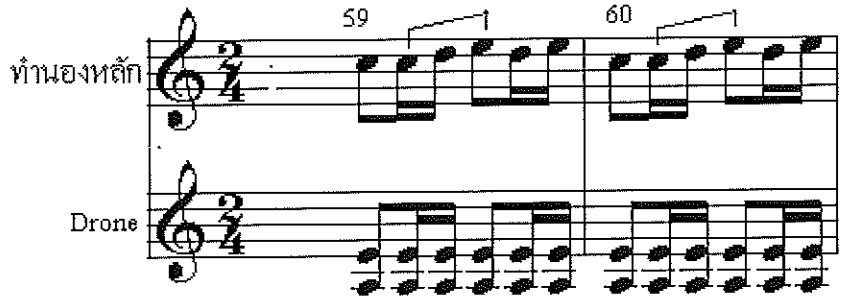

ตัวอย่างห้องที่ 61-63

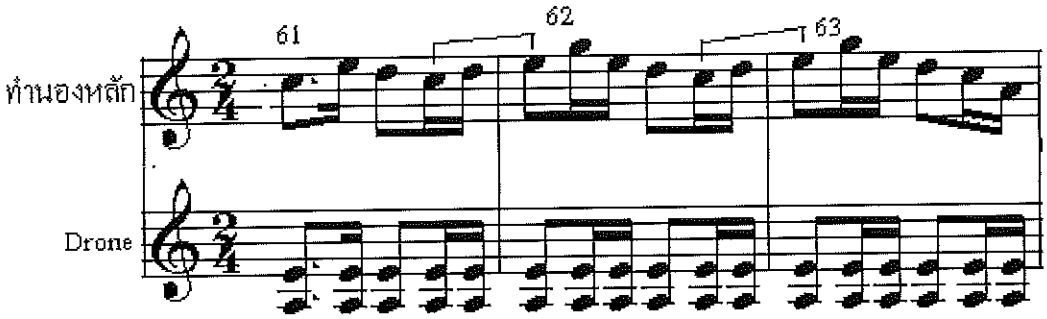

ตัวอย่างห้องที่ 66-68

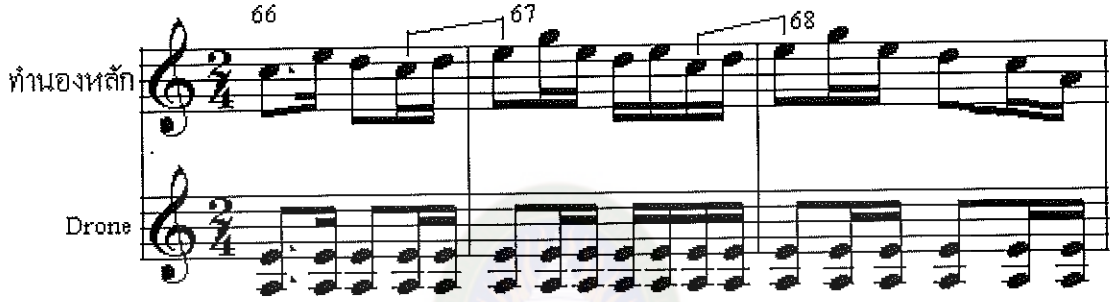

ตัวอย่างห้องที่ 74-75

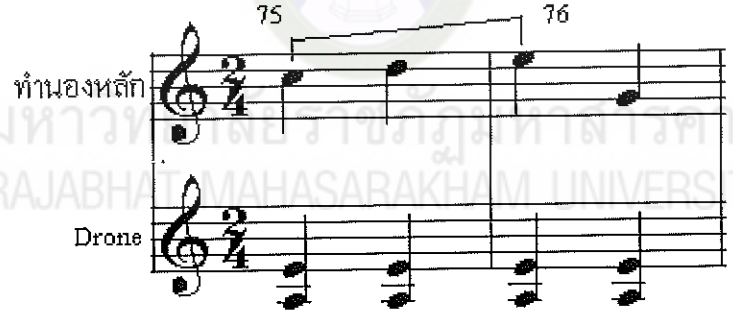

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

จากภาพที่แสดงจะเห็นได้ว่าโน้ตมีการเคลื่อนที่ขึ้นตามลำดับขั้นบันไดเสียง เรียงลำดับเสียง C D E จากเสียงขั้นที่ 3-4-5 ของบันไดเสียง A Minor

- การเคลื่อนที่ลงตามลำดับขั้นบันไดเสียง การเคลื่อนที่ชนิดนี้ จะปรากฏอยู่ในห้องที่ 6-7, 8-9, 12, 19-20, 21-22, 23-24, 25-26, 30-31, 32-33, 37-38, 39-40, 44-45, 48-49-50, 55-56-57-58, 62-63, 68

ตัวอย่างห้องที่ 6-7

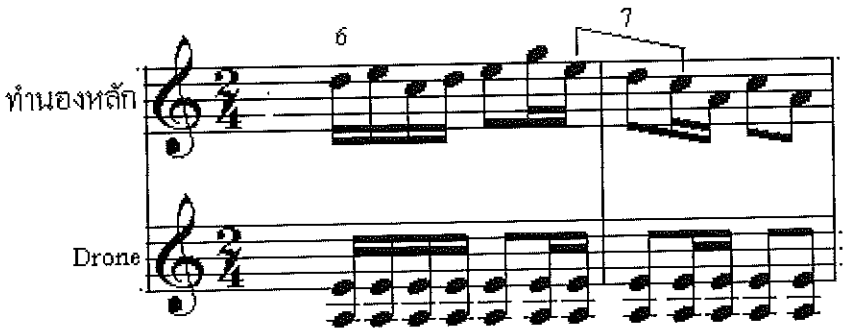

ตัวอย่างห้องที่ 8-9

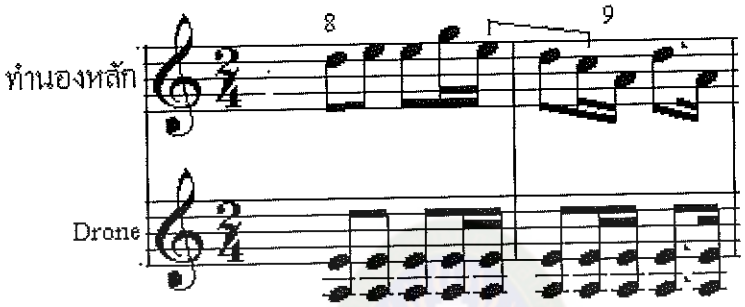

ตัวอย่างห้องที่ 12
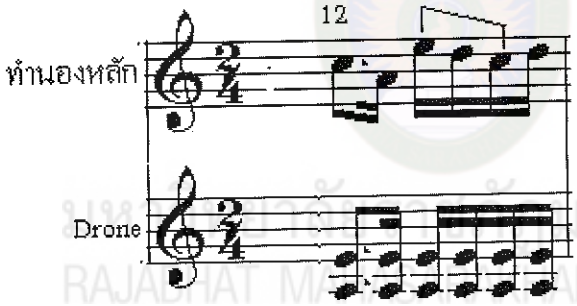
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 19-20

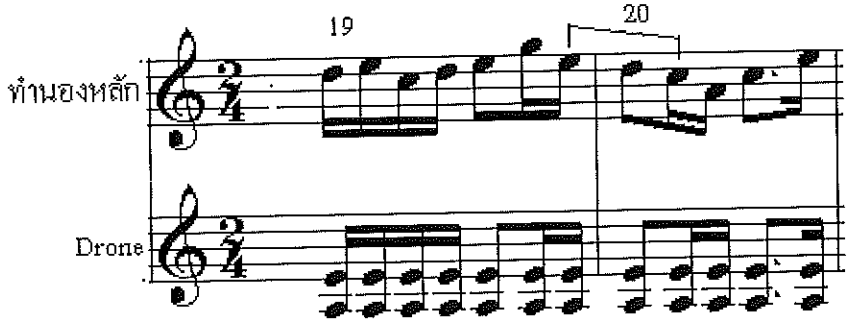

ตัวอย่างห้องที่ 21-22

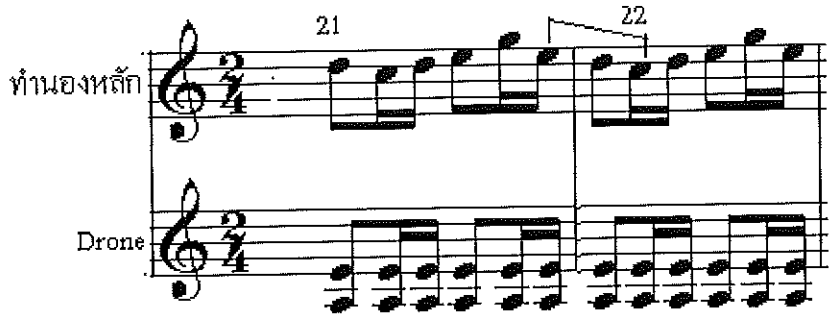

ตัวอย่างห้องที่ 23-24
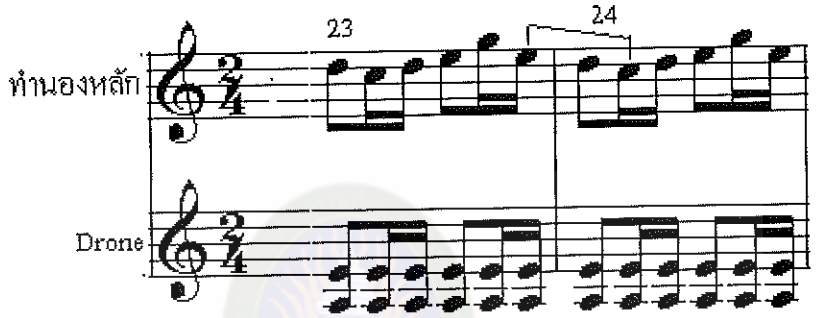
ตัวอย่างห้องที่ 25-26

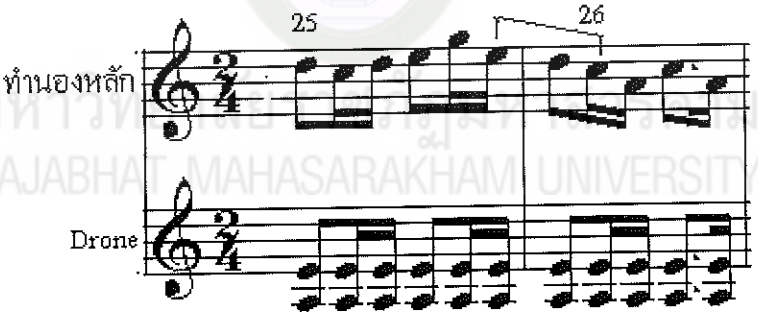

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 30-31

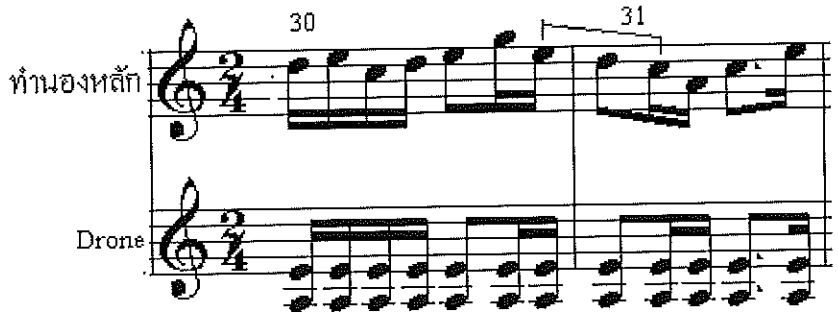

ตัวอย่างห้องที่ 32-33

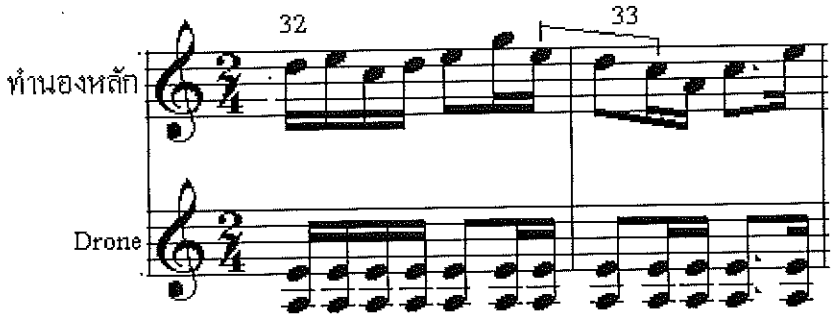

ตัวอย่างห้องที่ 37-38

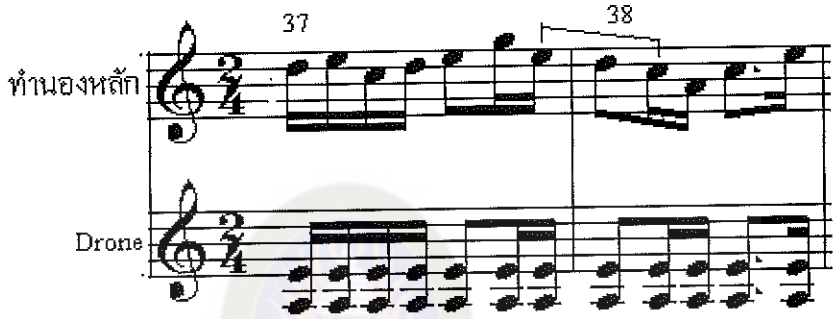

ตัวอย่างห้องที่ 39-40

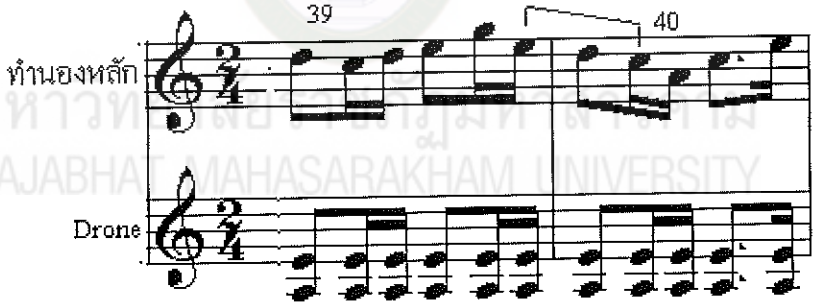

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 44-45

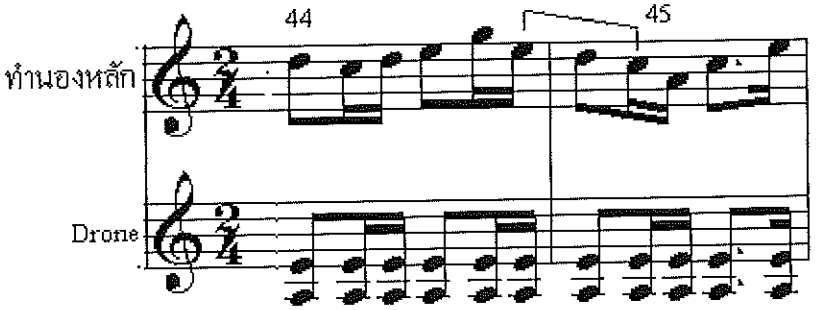

ตัวอย่างห้องที่ 48-49-50

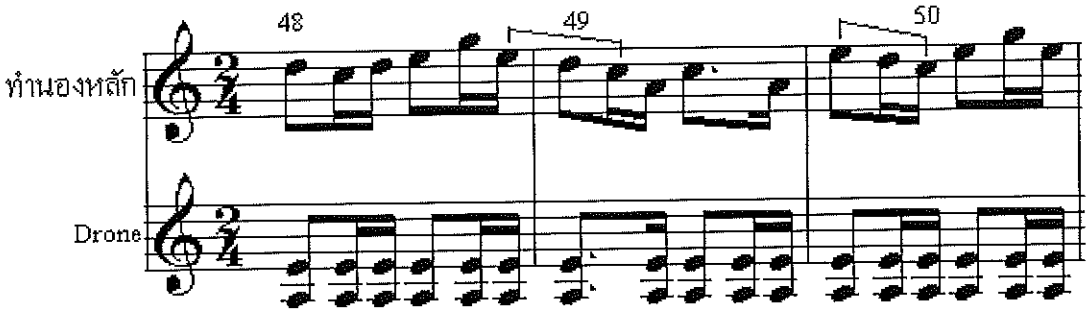

ตัวอย่างห้องที่ 55-58
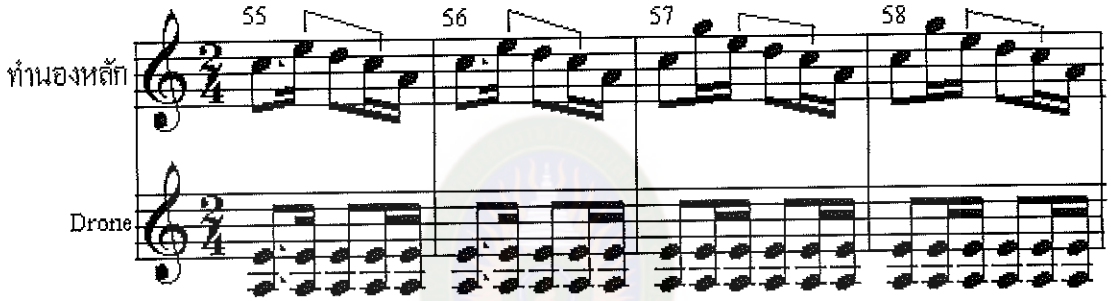
ตัวอย่างห้องที่ 62-63,

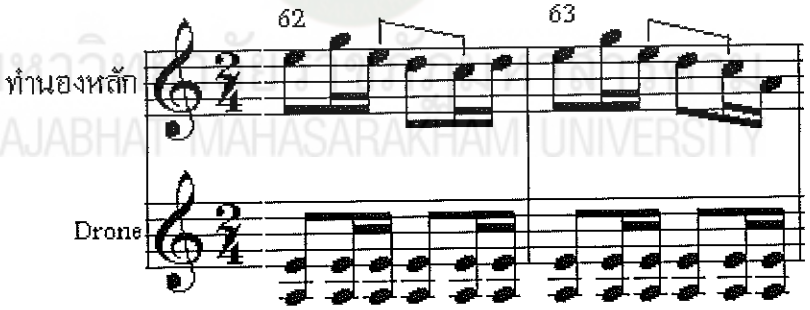

ตัวอย่างห้องที่ 68
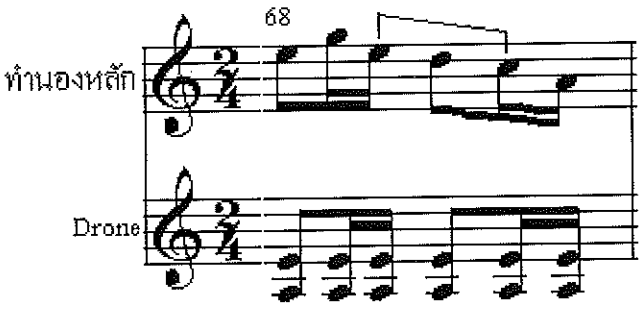
จากภาพที่แสดงจะเห็นได้ว่าโน้ตมีการเคลื่อนที่ลงตามลำดับขั้นบันไดเสียง เรียงลำดับเสียงE D C จากเสียงขั้นที่ 5-4-3 ของบันไดเสียง A Minor

4.2.3 การเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น ในลายแคนจะพบการเคลื่อนที่ของทำนองชนิดนี้มากที่สุด แต่จะไม่พบการกระโดดข้ามขั้นของทำนองคู่ 8 ทั้งการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้นขึ้นและลง ดังนี้

ตัวอย่าง ห้องที่ 1-17
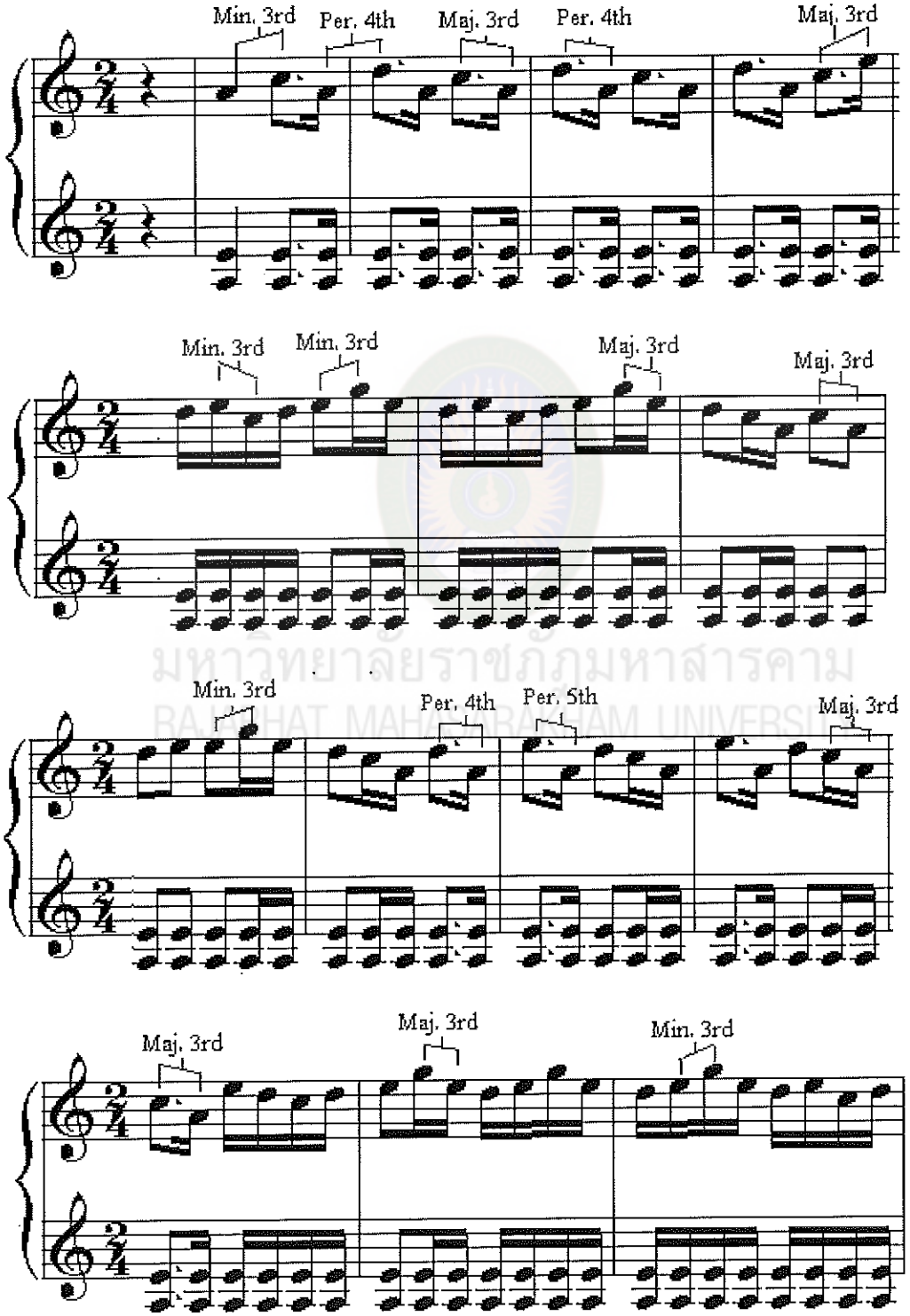
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

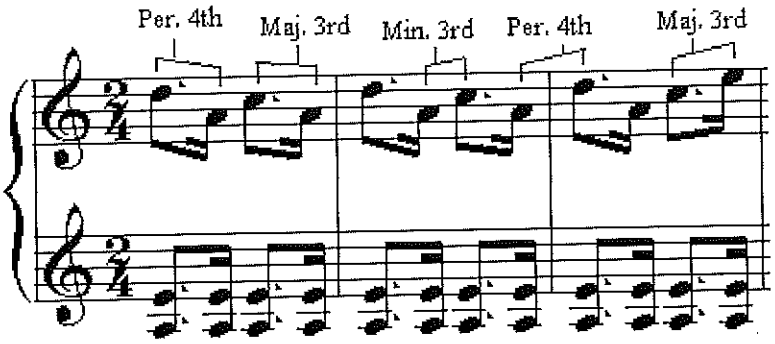

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 1 ทำนองมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 เมเจอร์ (Maj.3 rd) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min.3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟค (Per.4 th)และคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th) โดยส่วนมากจะเป็นการเคลื่อนที่ของขั้นคู่ที่ก่อให้เกิดเสียงกลมกลืน (Consonance) ซึ่งทำให้ทำนองเรียบง่าย

ตัวอย่าง ห้องที่ 18-32

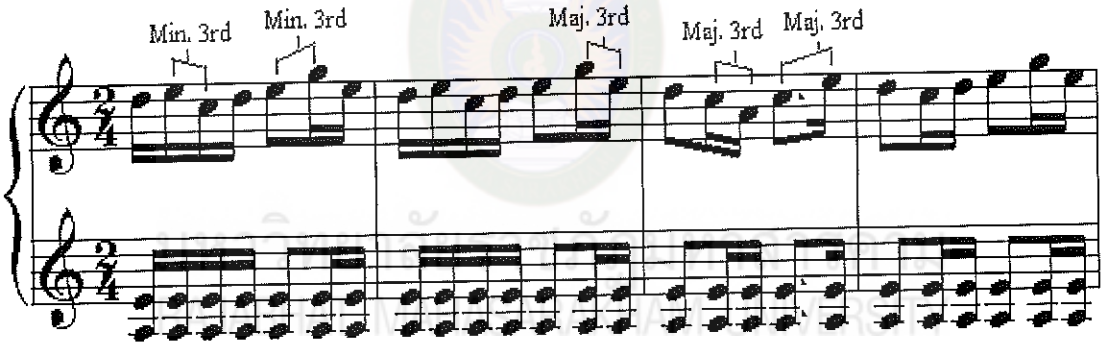

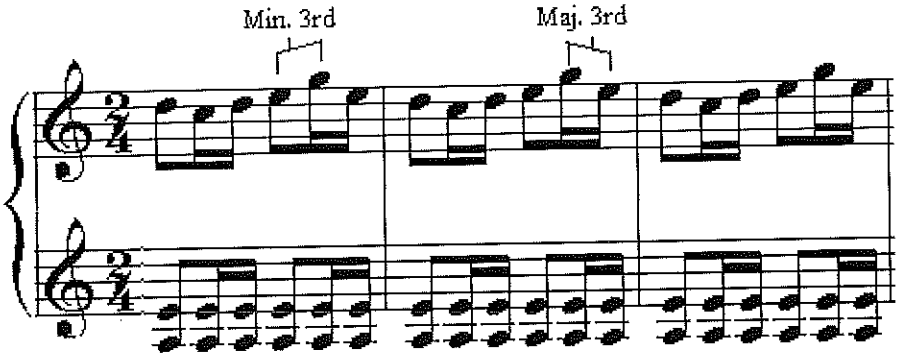

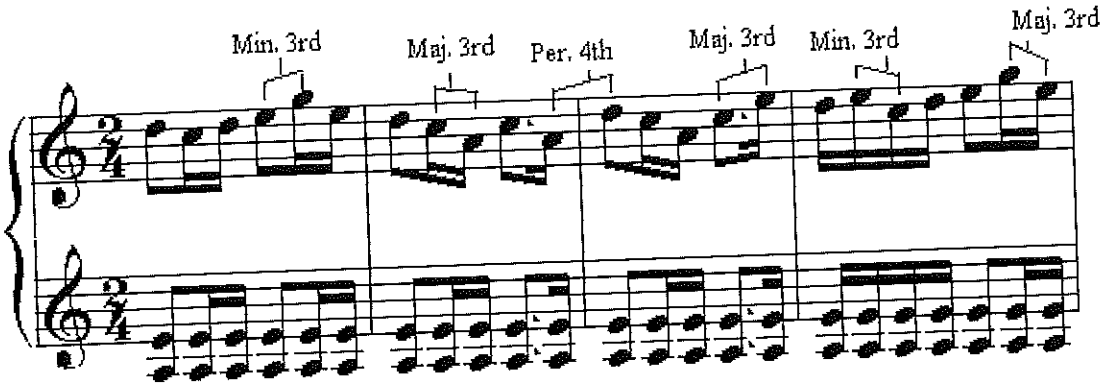

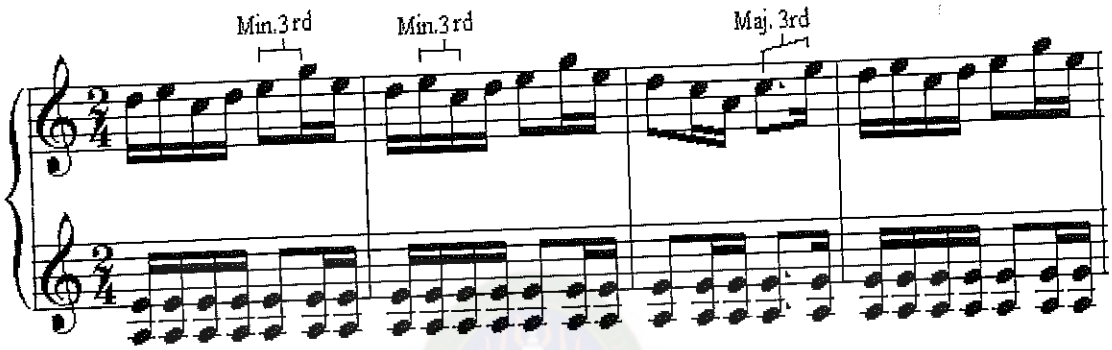

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 2 ทำนองมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 เมเจอร์(Maj.3 rd)) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min.3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟค (Per.4 th) และคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th) โดยส่วนมากจะเป็นการเคลื่อนที่ของขั้นคู่ที่ก่อให้เกิดเสียงกลมกลืน (Consonance) ซึ่งทำให้ทำนองเรียบง่าย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตัวอย่างห้องที่ 33-47

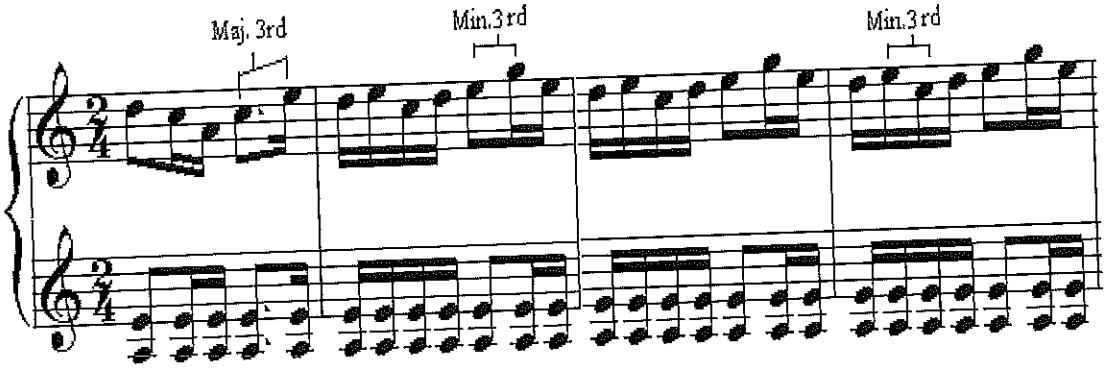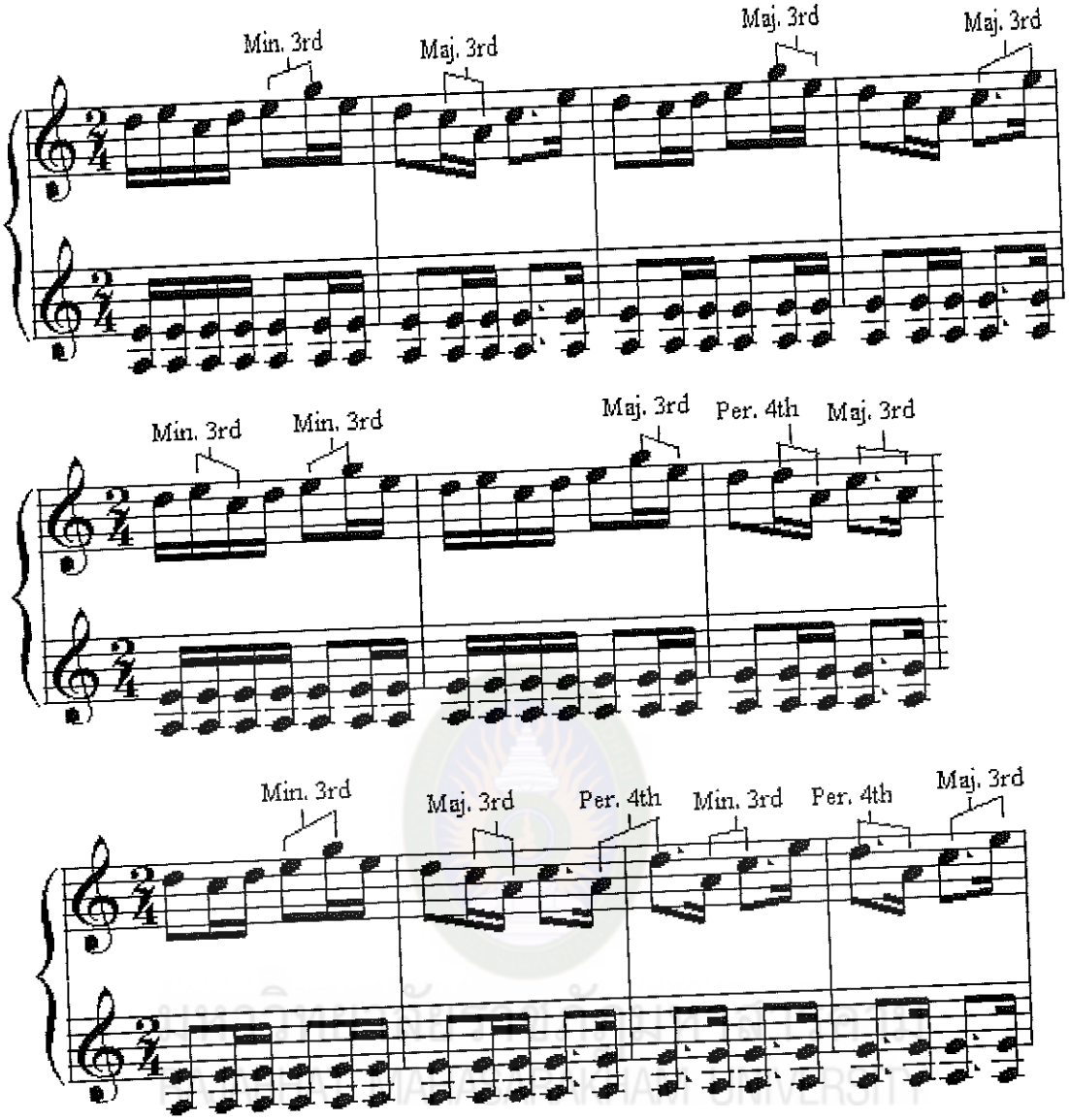

จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 3 ทำนองมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 เมเจอร์(Maj.3 rd)) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min.3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟค (Per.4 th) และ คู่ 5 เปอร์เฟค (Per.5 th) โดยส่วนมากจะเป็นการเคลื่อนที่ของขั้นคู่ที่ก่อให้เกิดเสียงกลมกลืน (Consonance) ซึ่งทำให้ทำนองเรียบง่าย

ตัวอย่างห้องที่ 48-64
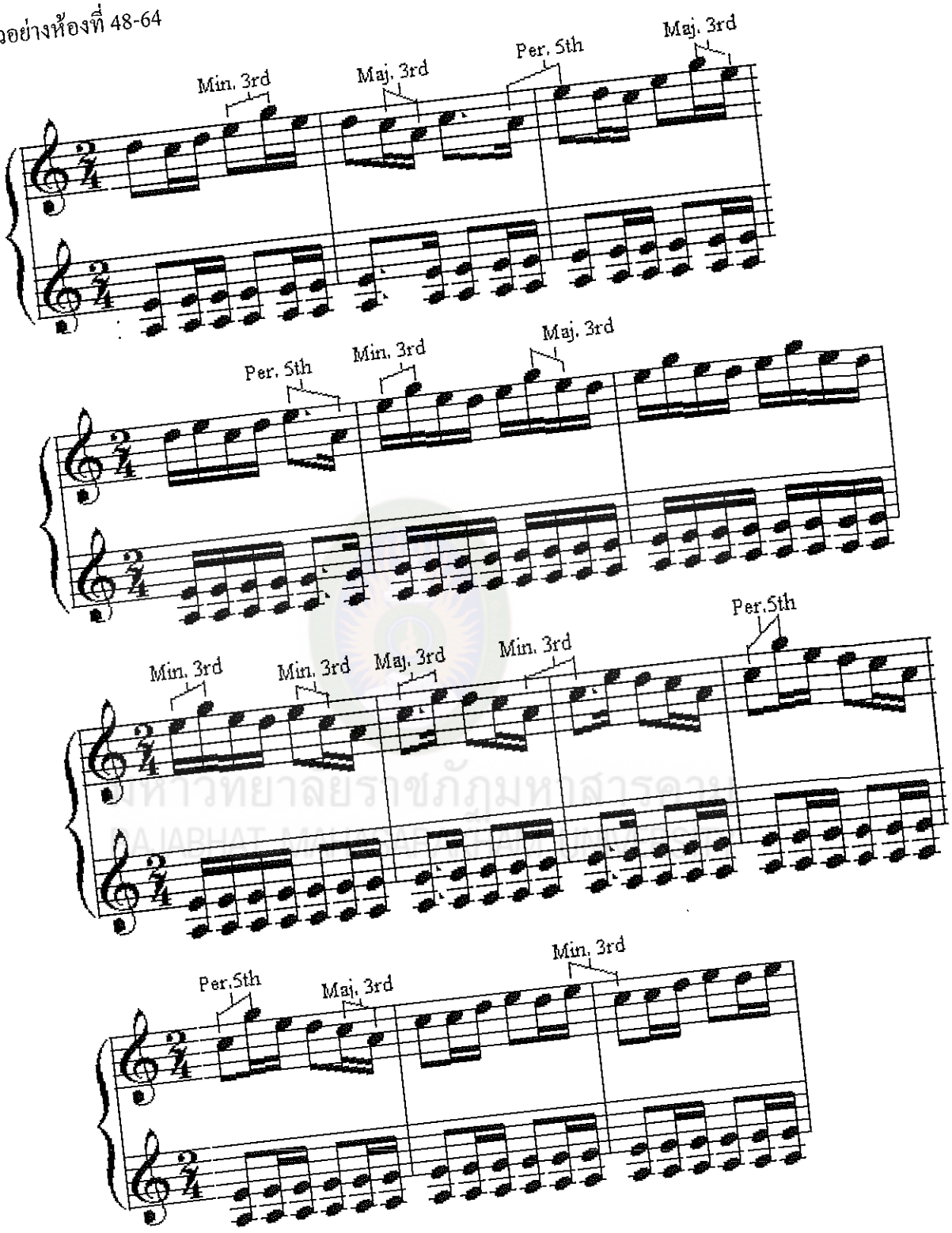
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
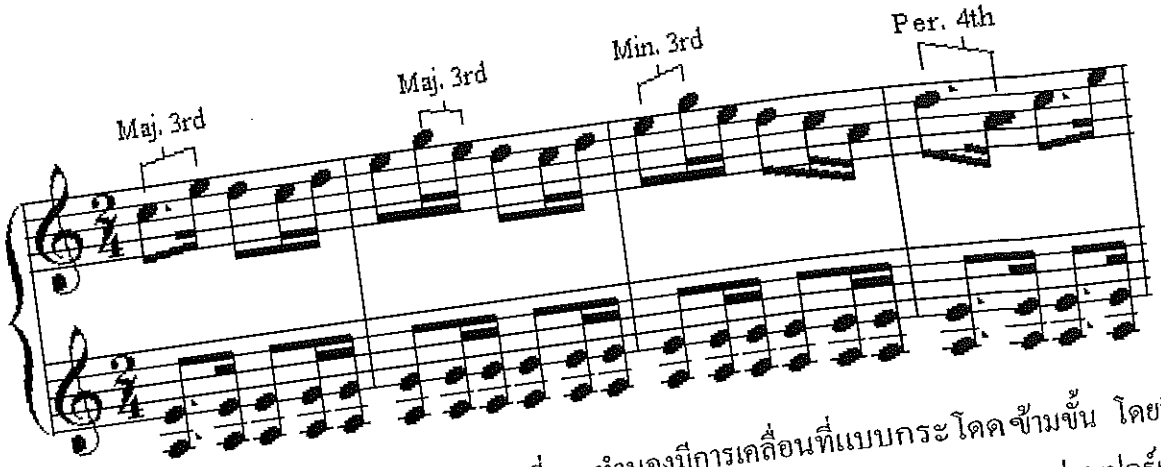
จากภาพแสดงจะเห็นได้ว่า ในท่อนที่ 4 ทำนองมีการเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น โดยมีขั้นคู่ดังนี้ คู่ 3 เมเจอร์(Maj.3 rd) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min.3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per.4 th) และคู่ 5 เปอร์เฟคท์ (Per.5 th)

ตัวอย่างห้องที่ 65-76
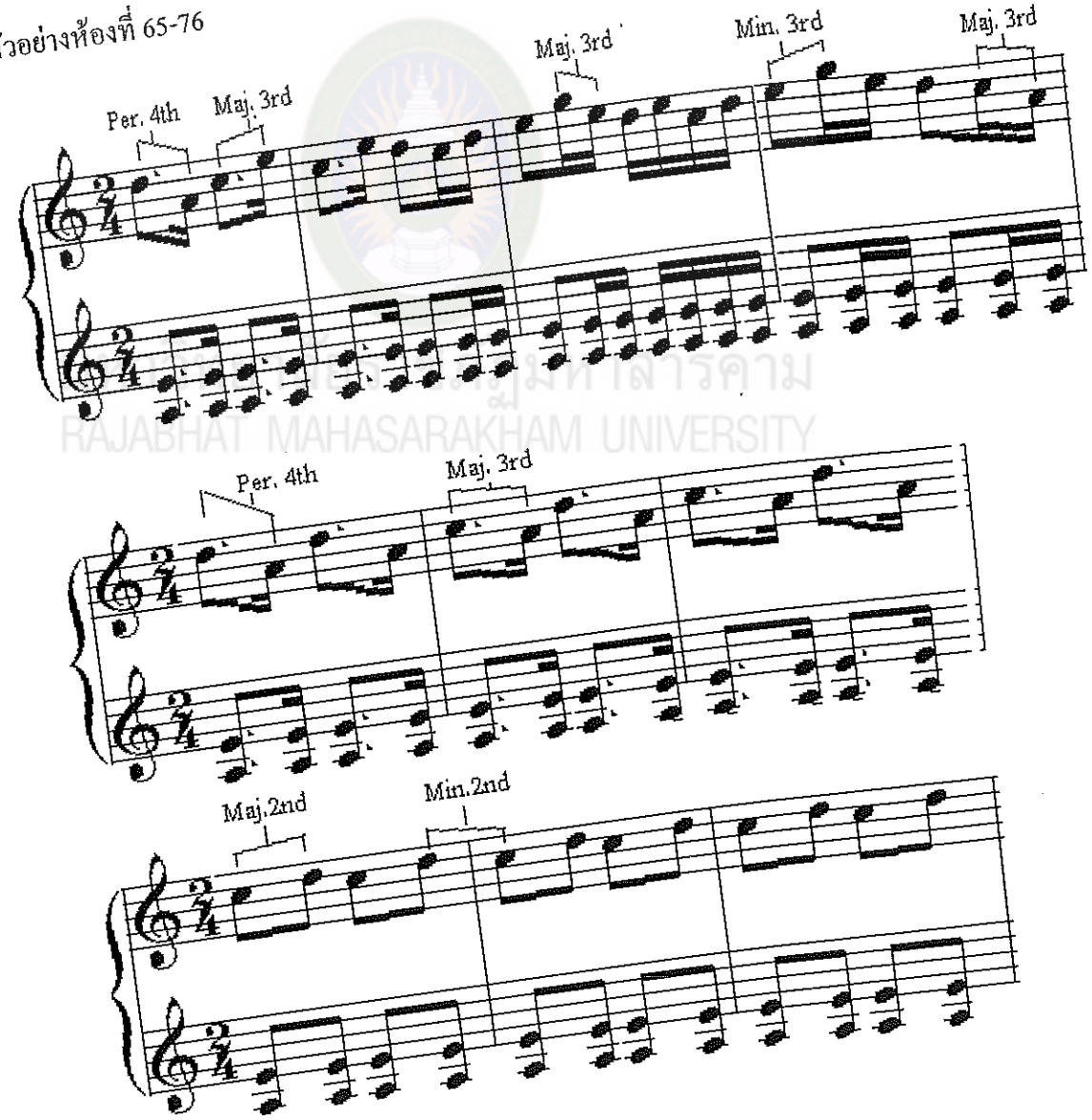
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เริ่มด้วยโน้ต A กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต C เคลื่อนขึ้นไปคู่ 2 ที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต C เคลื่อนขึ้นไปคู่ 2 ที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาจบที่โน้ต C

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้ พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่น และจบลงด้วยโน้ตคู่ 3 ไมเนอร์ ของบันไดเสียง A Minor

ประโยคที่ 2 ห้องที่ 5-8

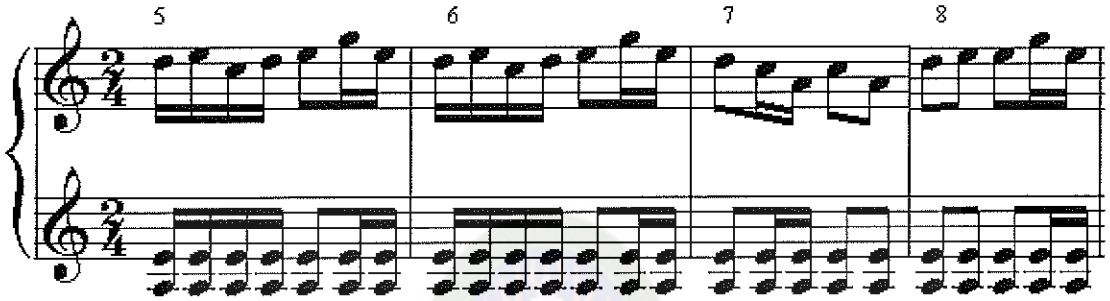

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของลายใหญ่ ได้แก่ D E D E D C D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
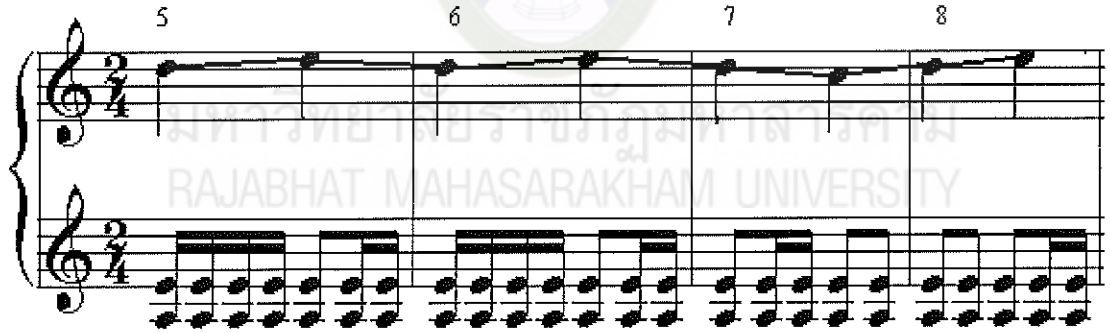
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต D เคลื่อนเคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้ พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่น โดยมีทิศทางลาดลงในตอนกลางของประโยค และสูงขึ้นในท้ายประโยคจบลงด้วยโน้ตคู่ 5 ของโน้ตหลักบันไดเสียง A Minor

ประโยคที่ 3 ห้องที่ 9-12

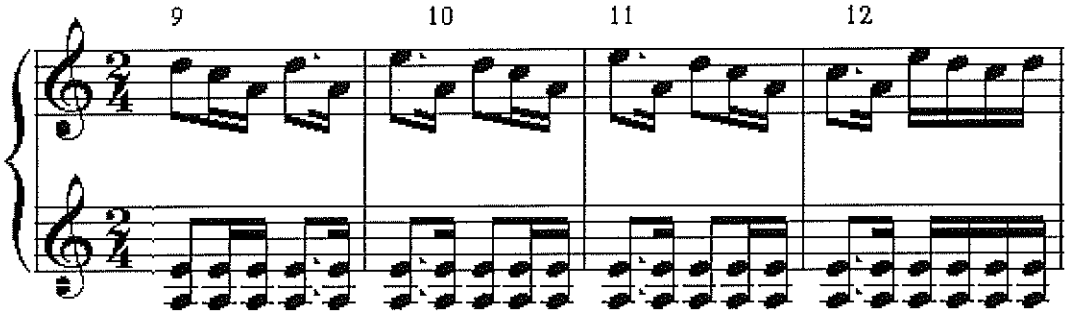

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของลายใหญ่[†] ได้แก่ D C E D C D C Eซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

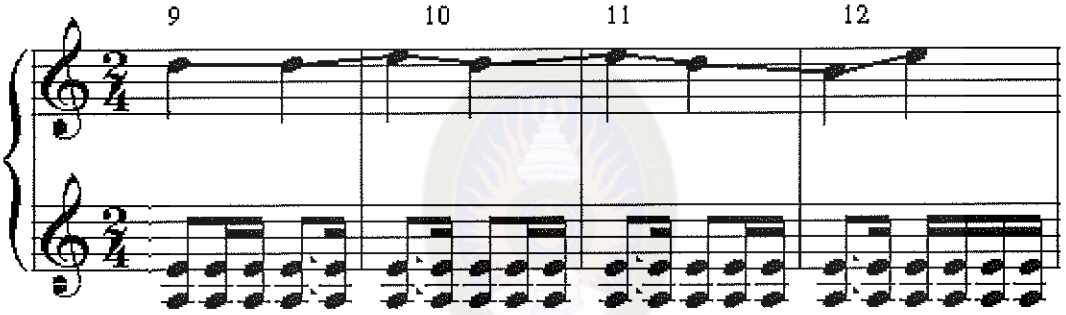

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนลงระยะคู่ 2 มาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนลงระยะคู่ 2 มาที่โน้ต D เคลื่อนลงระยะคู่ 2 ลงไปที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนลงระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้ พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีโน้ตหลักคือเสียง C มีทิศทางสูงขึ้น และในตอนท้ายประโยคจะจบลงด้วยโน้ตคู่ 5 โน้ตหลักของบันไดเสียง A Minor

ประโยคที่ 4 ห้องที่ 13-16

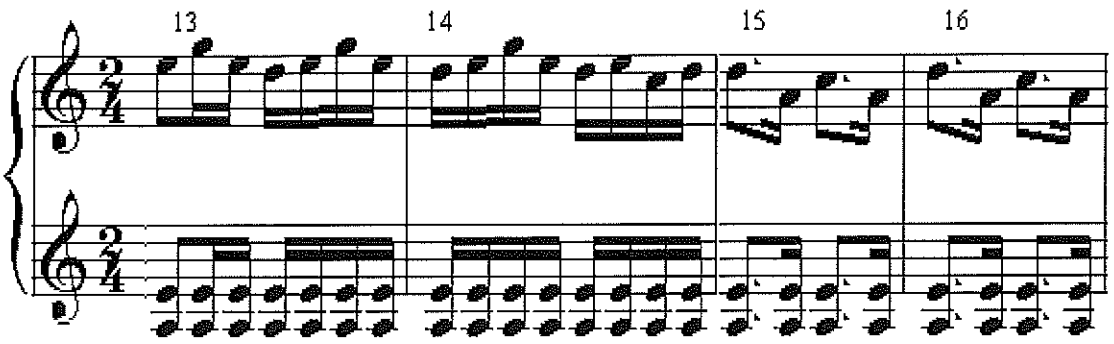

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลักของลายแคน ได้แก่ E D D D D C D C ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

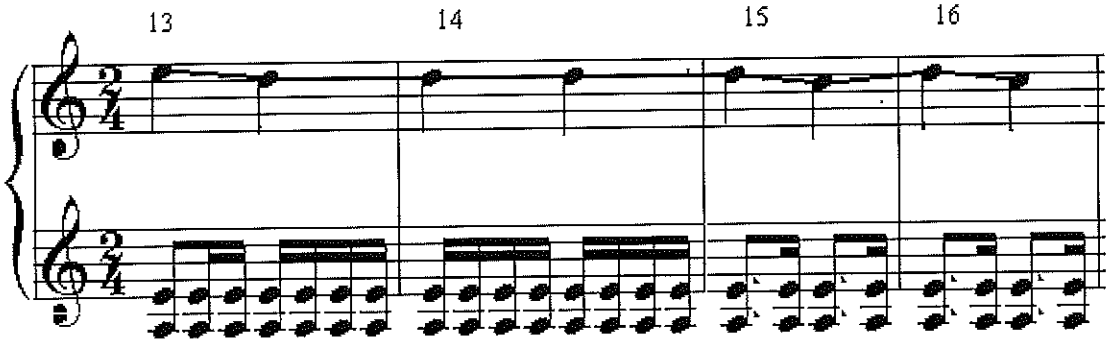

เริ่มด้วยโน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาจบที่โน้ต C

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 4 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลง และเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 5 ห้องที่ 17-20
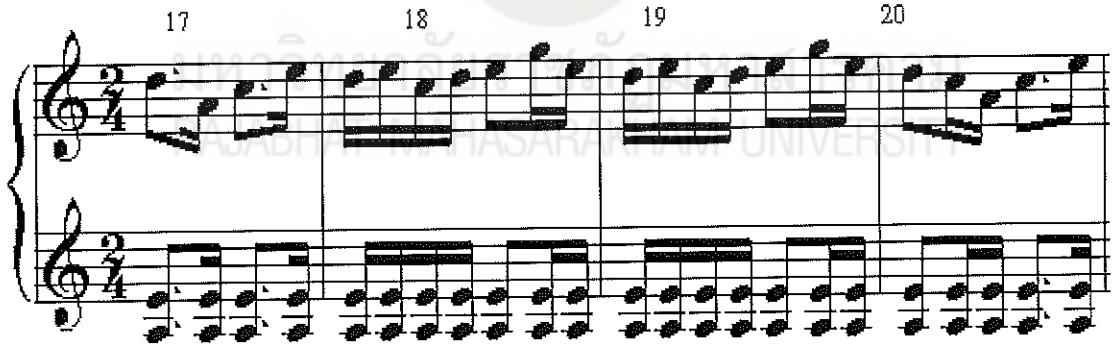
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D C E E D E D C ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

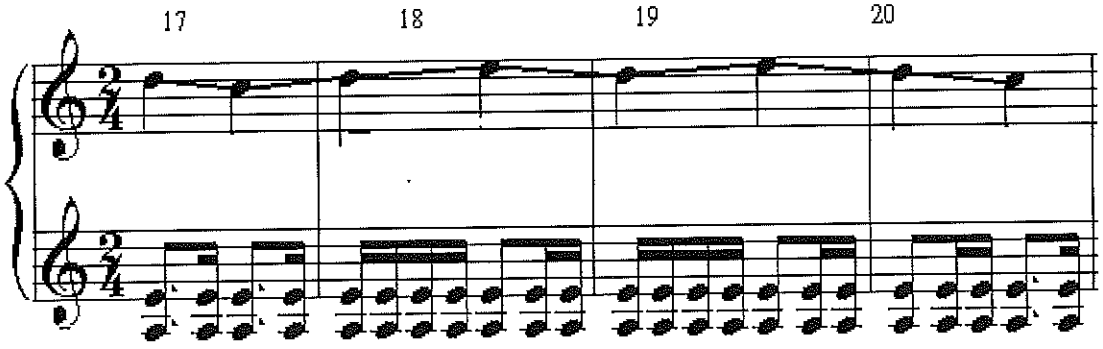

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาจบที่โน้ต C

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้ พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่น โดยมีทิศทางสูงขึ้นในตอนกลางของประโยค และลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตคู่ 3 ของโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic) A Minor

ประโยคที่ 6 ห้องที่ 21-24
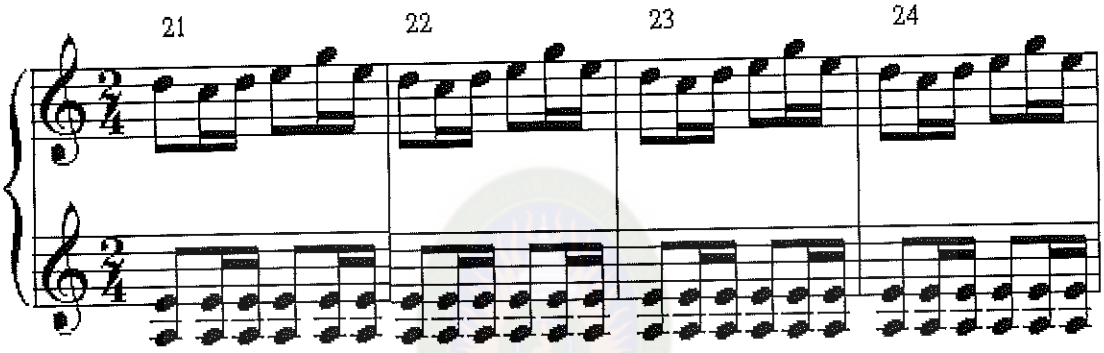
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D E D E D E D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
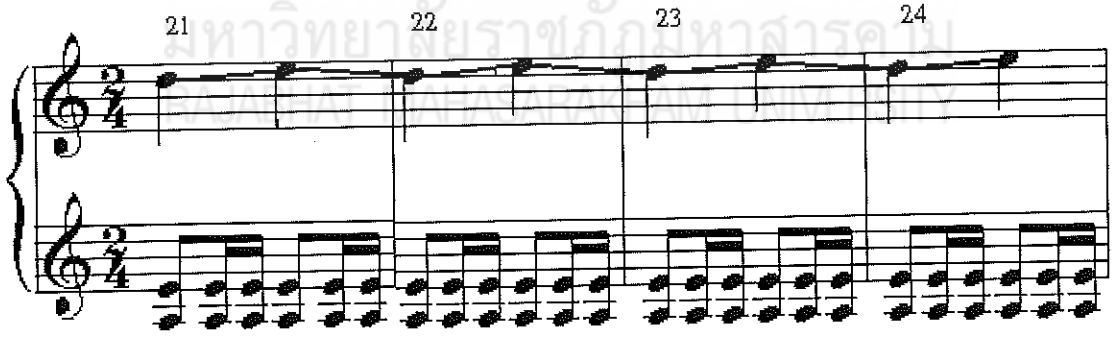
เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 6 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กับเสียง E กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลง การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2 เท่านั้น

ประโยคที่ 7 ห้องที่ 25-28

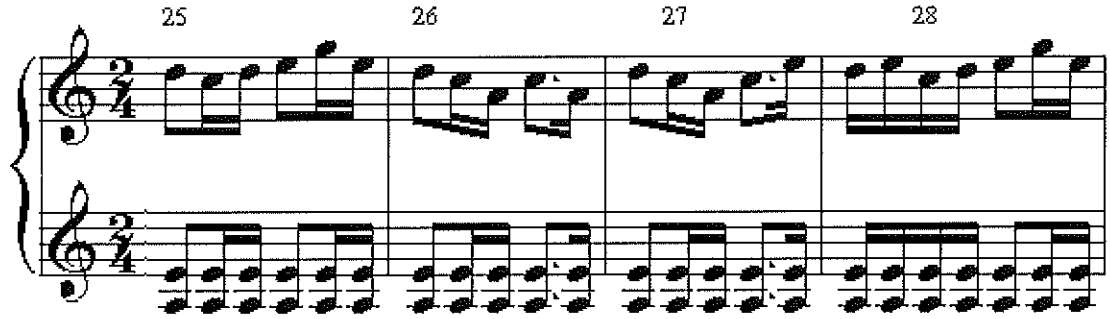

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D E D C D C D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

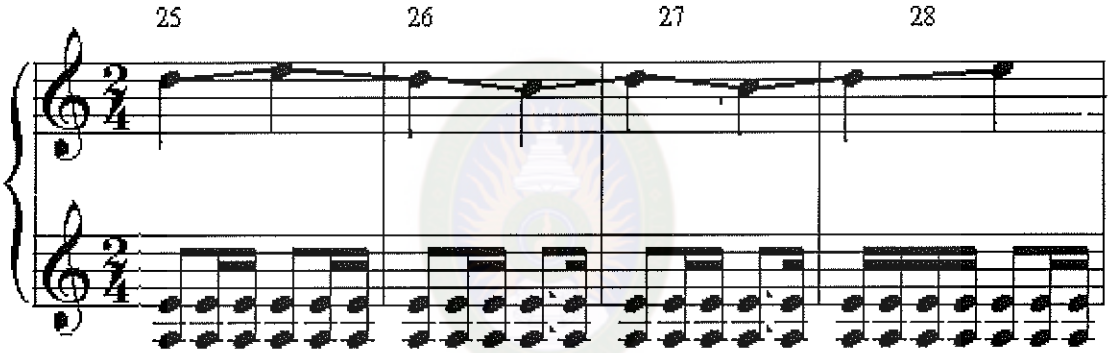

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 7 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 8 ห้องที่ 29-

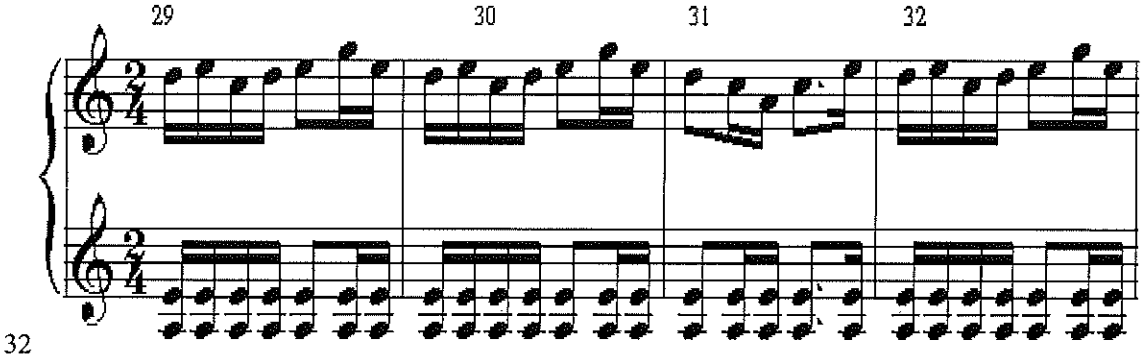

32

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D E D E D C D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

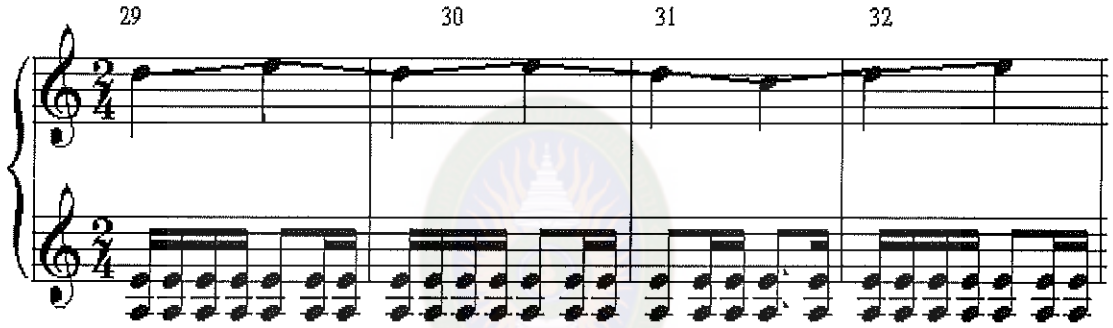

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 8 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 9 ห้องที่ 33-36

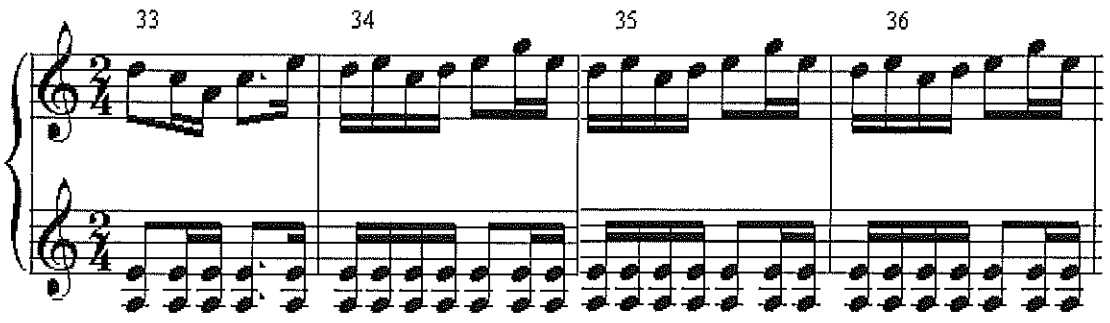

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
RAJABHAT MAHA NAKHAM UNIVERSITY

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D C D E D E D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

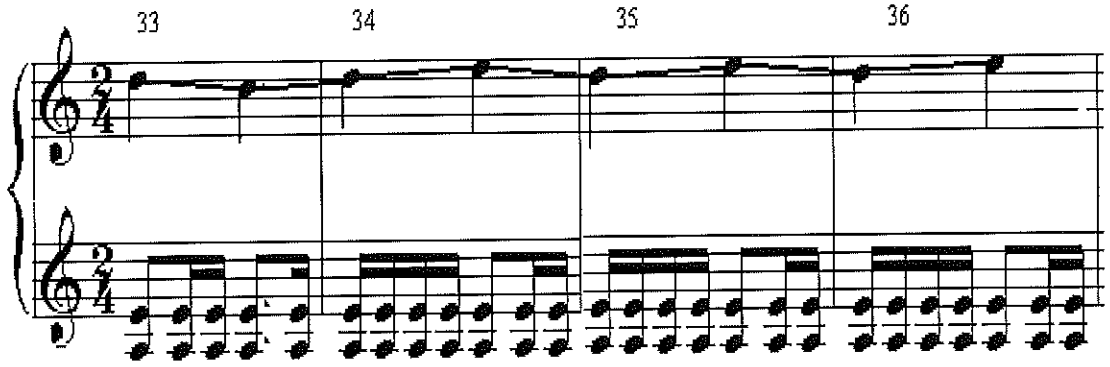

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 9 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 10 ห้องที่ 37-40
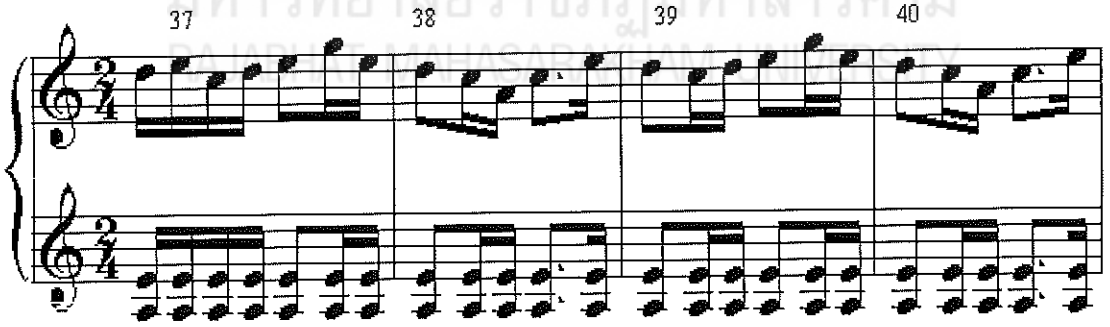
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D E D C D E D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

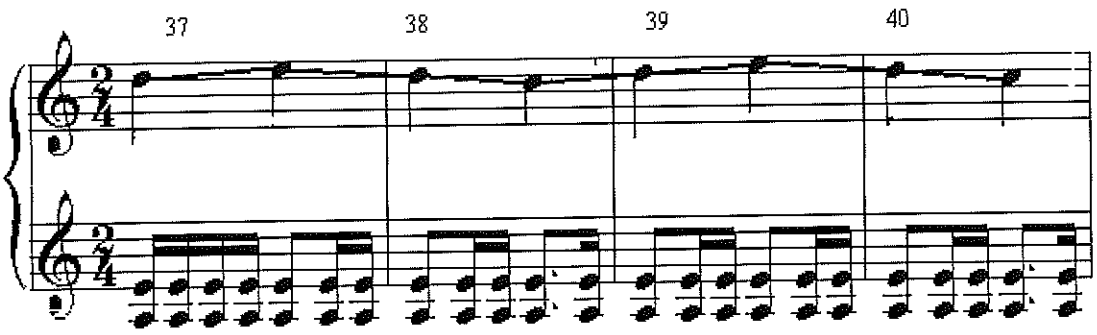

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่ที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 10 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 11 ห้องที่ 41-44

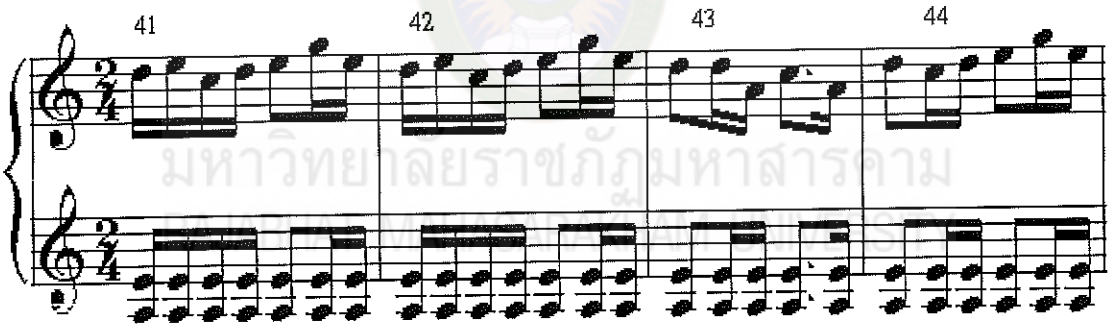

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D E D E D C D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

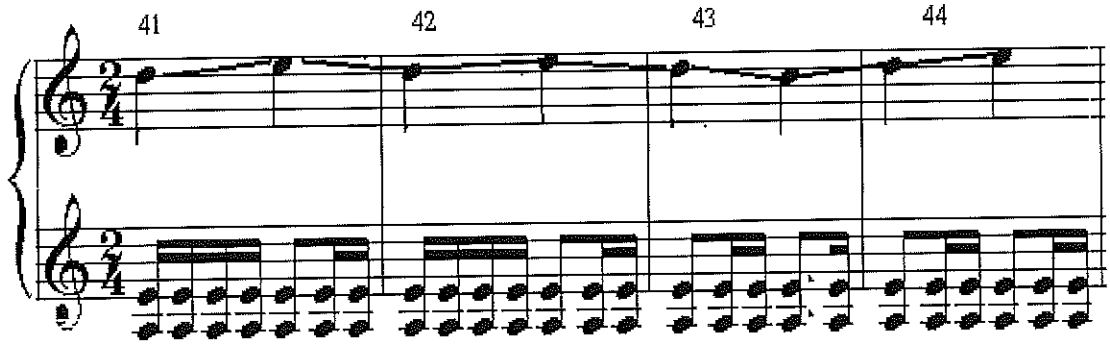

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 11 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 12 ห้องที่ 45-48

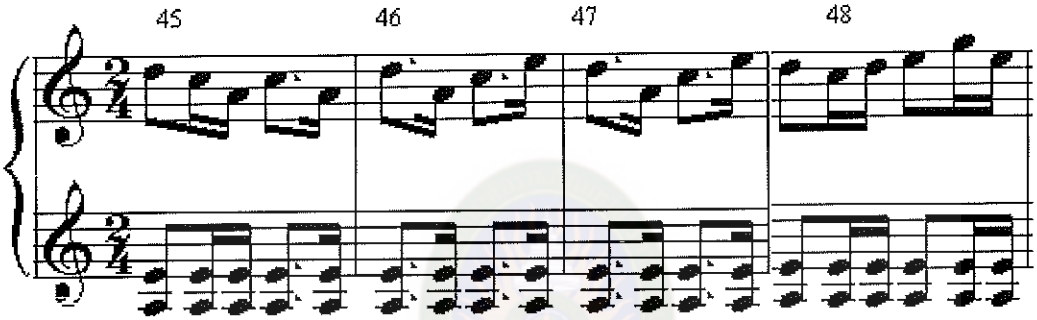

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D C D C D C D E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
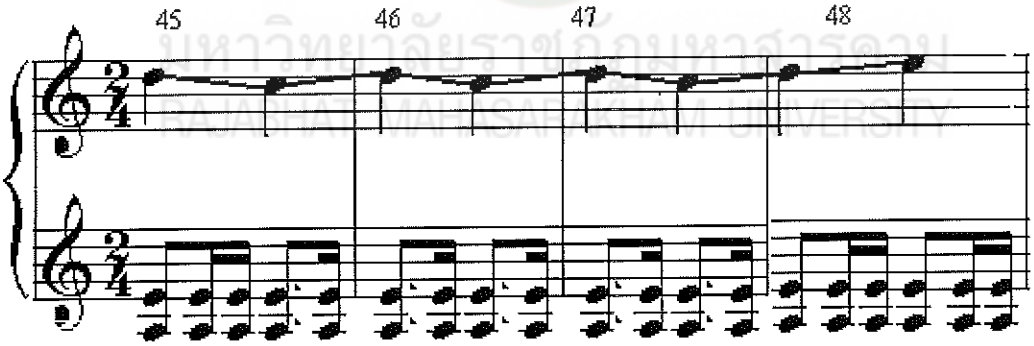
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต Dเคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 12 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 13 ห้องที่ 49-52

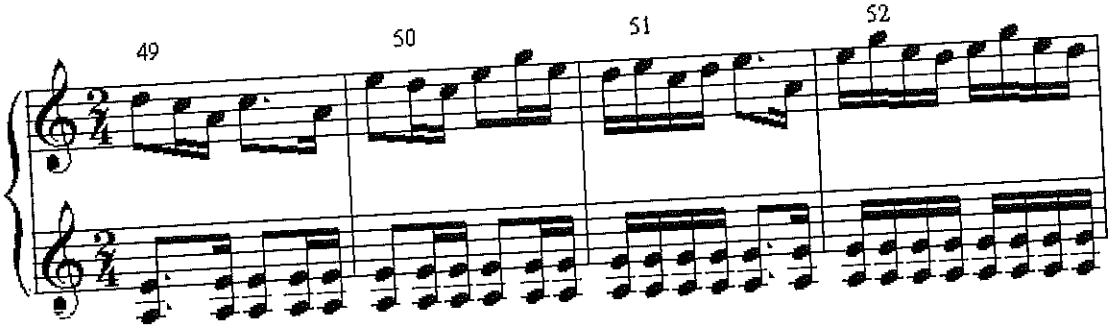

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ D C E E D E E E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

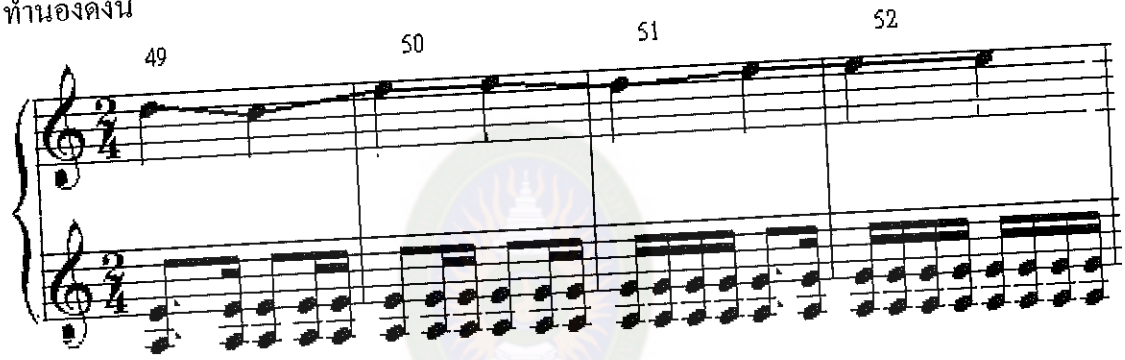

เริ่มด้วยโน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 13 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 14 ห้องที่ 53-56

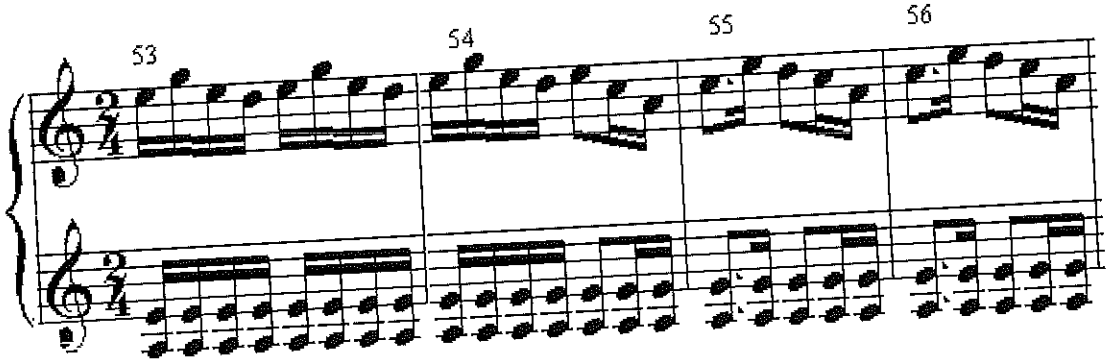

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ E E E E C D C D ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

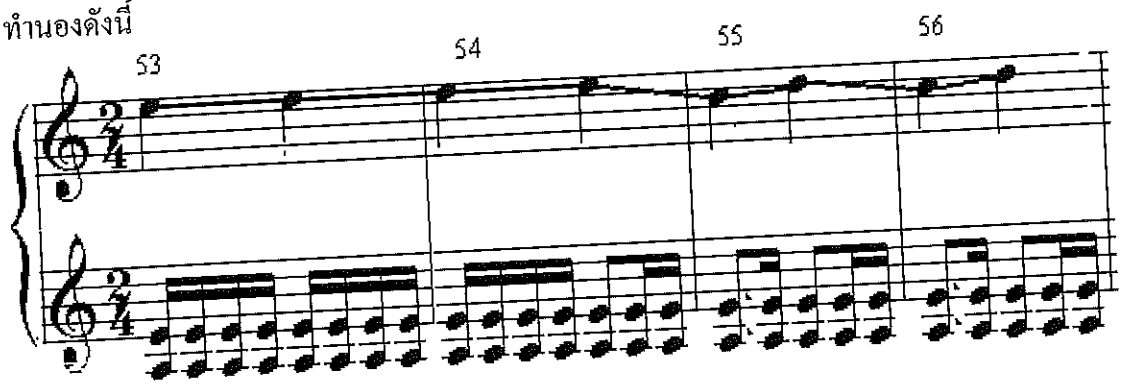

เริ่มด้วยโน้ต E กระโดดระยะคู่ 3 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 กลับขึ้นไปจบที่โน้ต D

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 14 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 15 ห้องที่ 57-60
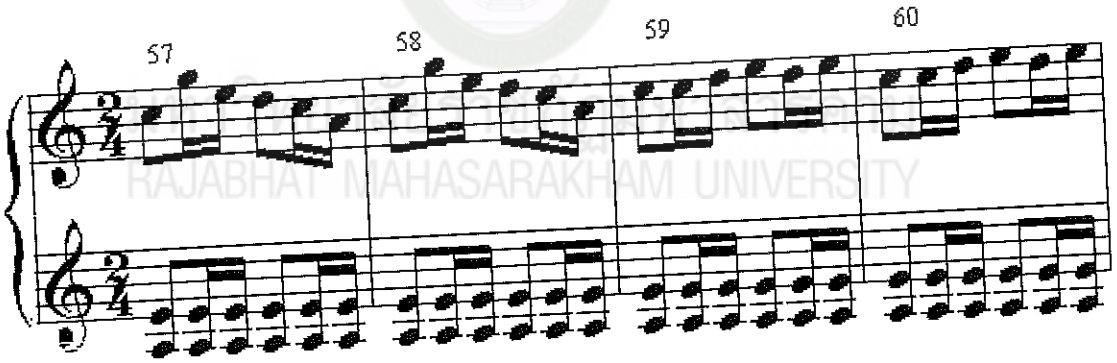
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ C D C D C E C E ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

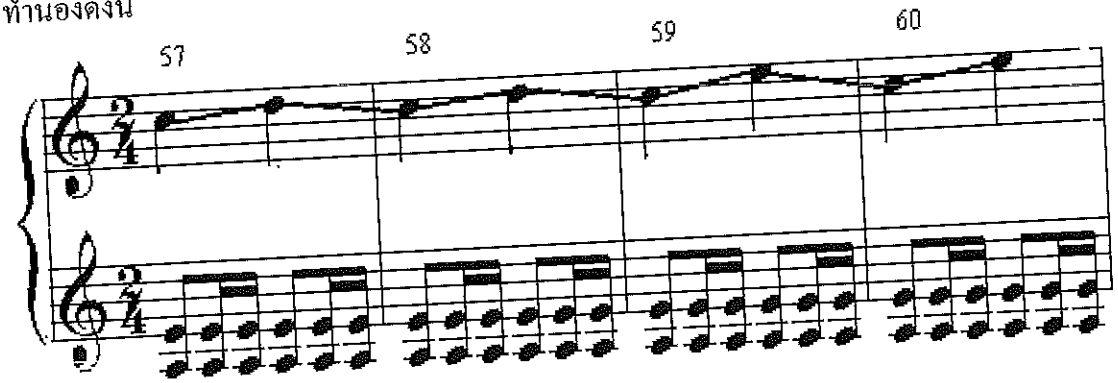

เริ่มด้วยโน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 3 กลับลงมาทีโน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปจบที่โน้ต E

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 15 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง C กลางประโยคทิศทางของทำนองลดลงและเพิ่มขึ้นตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 16 ห้องที่ 61-64

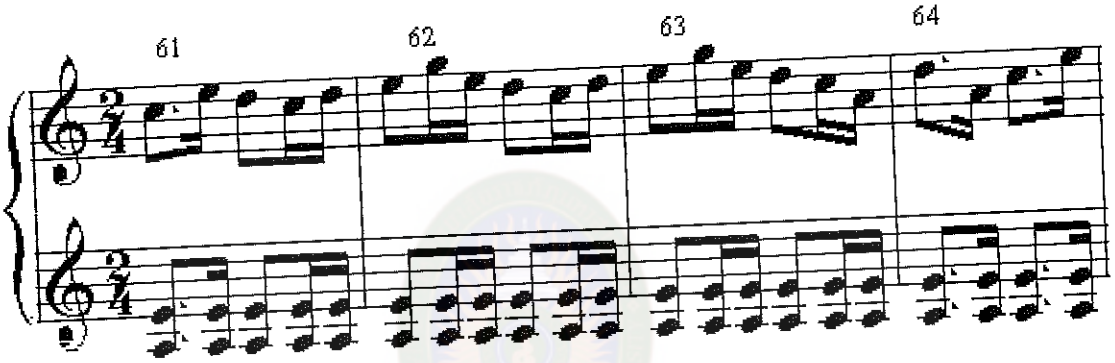

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ C D E D E D C D ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
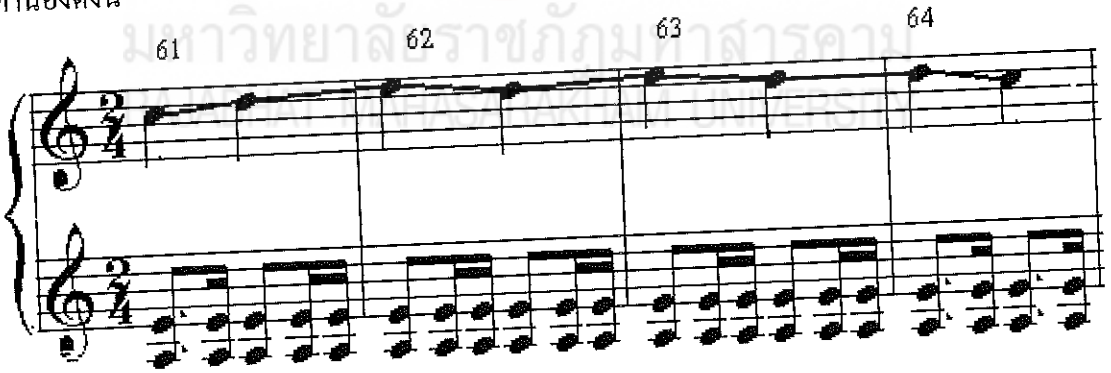
เริ่มด้วยโน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปจบที่โน้ต D

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 16 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 17 ห้องที่ 65-68

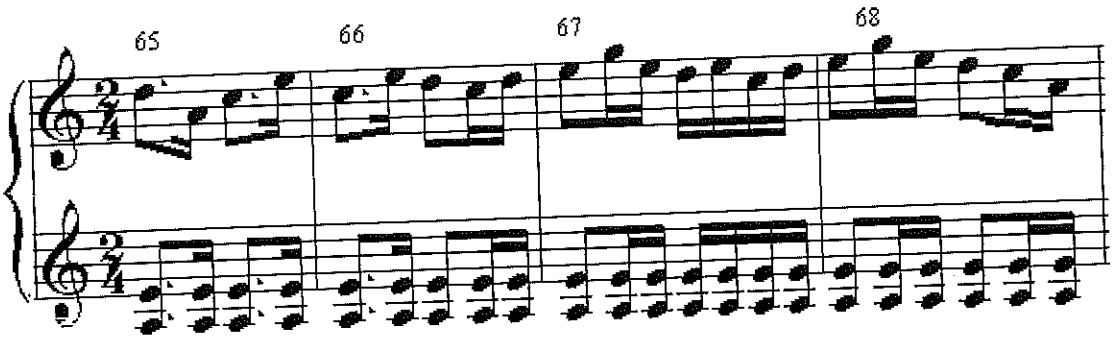

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ C D C D E D E D ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

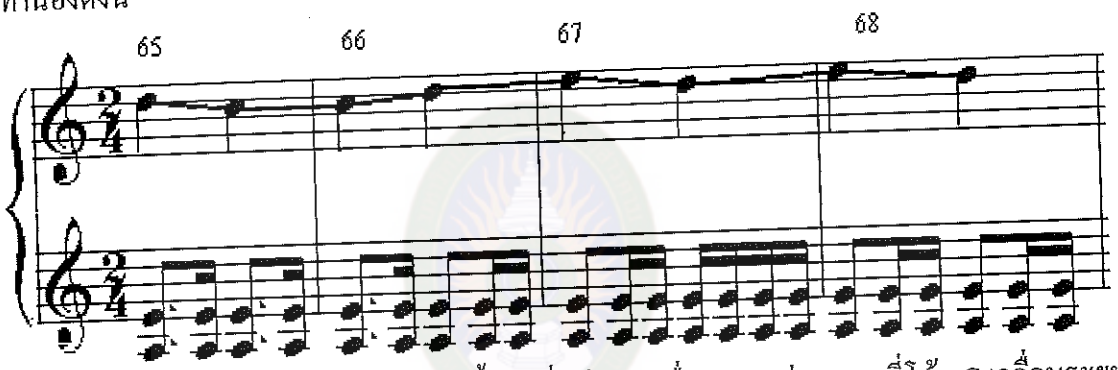

เริ่มด้วยโน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต E เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาจบที่โน้ต D

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 17 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 18 ห้องที่ 69-72

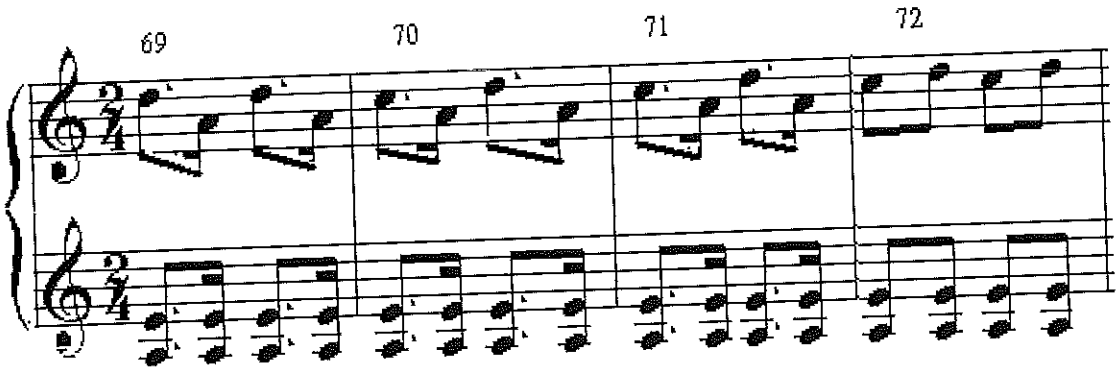

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ C D C D C D C C ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้
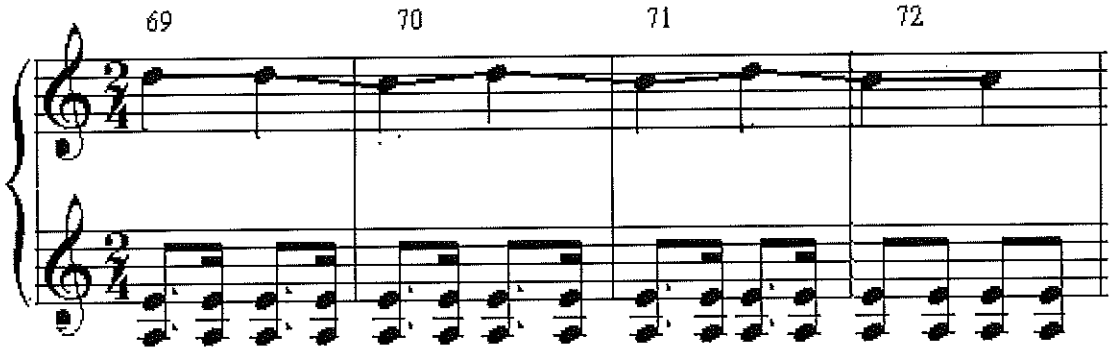
เริ่มด้วยโน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นไปที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาที่โน้ต C เคลื่อนระยะคู่ 2 ขึ้นมาที่โน้ต D เคลื่อนระยะคู่ 2 ลงมาจบที่โน้ต C

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคที่ 18 นี้พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบเป็นคลื่น โดยมีโน้ตหลักคือเสียง D กลางประโยคทิศทางของทำนองตอนท้ายเพื่อส่งเข้าประโยคต่อไป การเคลื่อนที่มีเพียงการเคลื่อนที่ของทำนองคู่ 2

ประโยคที่ 19 ห้องที่ 73-77
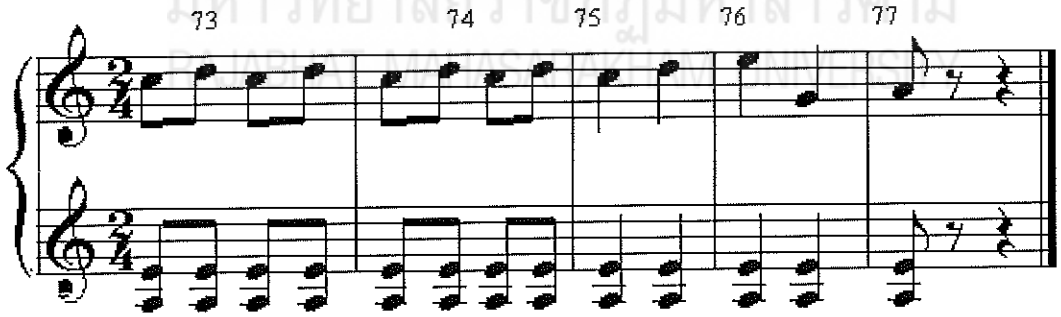
โน้ตจังหวะตกซึ่งเป็นทำนองหลัก ได้แก่ C C C C E G A ซึ่งจะได้ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองดังนี้

รูปแบบที่ 12. ห้องที่ 51

รูปแบบที่ 13. ห้องที่ 72, 73, 74,

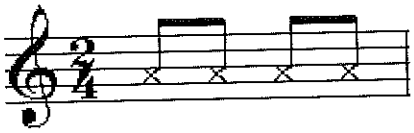

รูปแบบที่ 14. ห้องที่ 75, 76

รูปแบบที่ 15. ห้องที่ 77

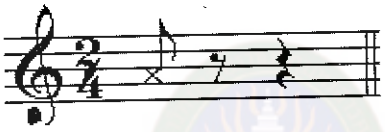

5. บันไดเสียง

ลักษณะโครงสร้างทางกลุ่มเสียงของลายแคน ลายใหญ่ จะเป็นแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ของบันไดเสียง A Minor โดยมีเสียง A C D E G ซึ่งปรากฏโน้ตเสียงอื่นในทำนองลำเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

สรุปการศึกษาวิเคราะห์ลายแคน (ลายใหญ่)

1. ลักษณะของเสียง

1.1 ความดัง-เบา พบว่า ความดัง จะอยู่จังหวะตกทุกพยางค์ที่ ส่วนลักษณะของเสียงที่เกี่ยวกับความเบานั้นไม่พบในลายแคน

1.2 การถ่ายทอดความรู้สึก ความกระฉับกระเฉง สร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธา

2. รูปพรรณหรือพื้นผิว เป็นลักษณะที่เป็นแนวทำนองเดียว (Monophonic Texture) และมีเสียงประสาน (Drone) จะใช้เสียง ลาต่ำ และเสียง มี ทุกห้องเพลง ตั้งแต่ต้นจนจบ

3. รูปแบบของลายแคน เป็นลักษณะทำนองเดียว คือ จะมีทำนองหลักโดยจะเป่า ซ้ำทำนองวกไปวนมา ไม่มีกำหนดความยาวที่แน่นอนแล้วแต่

4. ทำนองของลายแคน

4.1 จังหวะทำนอง

4.1.1 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีระดับเสียงเดียวกัน (Tied note) ไม่ปรากฏอยู่ในห้องเพลง

4.12 การโยงเสียงตัวโน้ต ที่มีเสียงต่างระดับเสียงกัน (Slur note) ไม่ปรากฏอยู่ในห้องเพลง

4.2 ทิศทางการเคลื่อนที่ของลายแคน มีการวิเคราะห์ทิศทางการเคลื่อนที่ลายแคน 3 ประการ ดังนี้

4.2.1 การเคลื่อนที่แบบซ้ำทำนอง โน้ตในทำนองหลักไม่ปรากฏการเคลื่อนที่แบบซ้ำทำนอง แต่มีการเคลื่อนที่ซ้ำของทำนองในเสียงประสาน (Drone) ของทุกห้องเพลง คือเสียงคู่ 1 (A) กับเสียงคู่ 5 (E) ของคอร์ด A Minor

4.2.2 การเคลื่อนที่แบบเรียงตามขั้นบันได มีอยู่ 2 ประเภท

- ประเภทเคลื่อนขึ้น พบว่ามี 3 เสียงเรียงกันขึ้นไปคือ C D E
- ประเภทเคลื่อนลง พบว่ามี 3 เสียงเรียงกันลงมาคือ E D C

4.2.3 การเคลื่อนที่แบบกระโดดข้ามขั้น พบว่า ขั้นคู่ที่ไม่ปรากฏในการกระโดดข้ามขั้นคือ คู่ 8 โดยจะพบเพียงขั้นคู่ 3 เมเจอร์ (Maj. 3 th) คู่ 3 ไมเนอร์ (Min. 3 rd) คู่ 4 เปอร์เฟคท์ (Per. 4 th) เปอร์เฟคท์ 5 (Per. 5 th) และคู่ 7 ไมเนอร์ (Min. 7 th)

4.2.4 ทิศทางของลายแคน มีทิศทางของลายแคน พบว่า ทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่แบบคลื่นโดยมีทิศทางลาดลงในตอนท้ายของประโยค และจบลงด้วยโน้ตหลักของบันไดเสียง (Tonic) A Minor

4.3 โน้ตตกแต่งในลายแคน ลักษณะ ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการใช้โน้ตตัวผ่าน (Passing Note) ไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic)

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.4 การขึ้นต้นและการจบ พบว่า ขึ้นต้นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้าย คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นด้วยโน้ตเสียงหลัก โน้ตตัวสุดท้ายของท่อนจะเป็นโน้ตเสียงหลักของบันไดเสียง (Tonic) คือโน้ต A

4.5 ช่วงกว้างของเสียง พบว่าทำนองหลัก เสียงต่ำสุดและเสียงสูงสุดมีความห่างเท่ากับคู่ 8 โดยมีเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอล G ในตำแหน่งเส้นที่ 2 ในตำแหน่งโน้ต ของกุญแจซอล และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอลสูง G ในตำแหน่งบนบรรทัดเส้นที่ 5 ของกุญแจเสียงซอล ส่วนเสียงประสาน (Drone) เสียงต่ำสุดและเสียงสูงสุด มีความห่างเท่ากับคู่ 5 โดยมีเสียงต่ำสุดคือ เสียงลาต่ำ A ระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงมี Eในตำแหน่งโน้ต ของกุญแจซอล

4.6 กระสวนจังหวะ พบว่าลายแคนมีรูปแบบของกระสวนจังหวะ แตกต่างกันออกไป แต่ที่พบรูปแบบกระสวนมากที่สุดมีอยู่ 2 รูปแบบ คือรูปแบบที่ 3. ห้องที่ 5, 6, 18, 19, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 54, และ รูปแบบที่ 11. ห้องที่ 21, 22, 23, 24, 25, 44, 48, 50, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 68 ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นกระสวนจังหวะหลัก

5. บันไดเสียง ลักษณะโครงสร้างทางกลุ่มเสียงของลายแคน(ลายใหญ่) จะเป็นแบบ 5 เสียง (Pentatonic) ของบันไดเสียง A Minor โดยมีเสียง A C D E G ซึ่งปรากฏโน้ตเสียงอื่นในลายแคนเลย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY
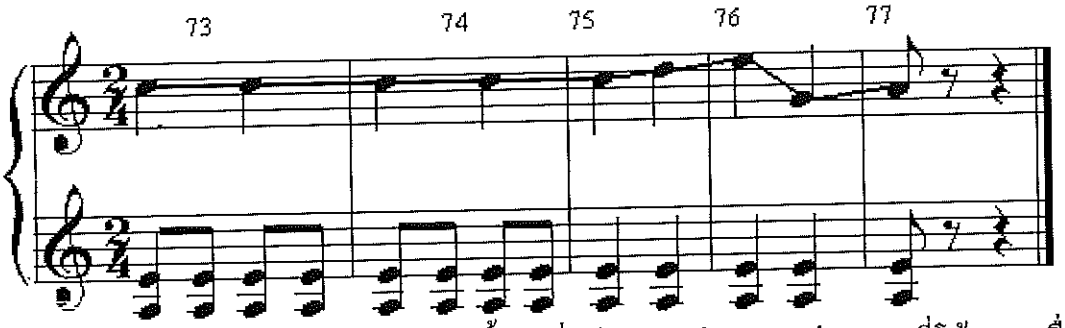
เริ่มด้วยโน้ต C กระโดดระยะคู่ 3 ขึ้นไปที่โน้ต E กระโดดระยะคู่ 6 ลงมาที่โน้ต G เคลื่อนระยะคู่ 2 จบลงที่โน้ต A

ลักษณะทิศทางการดำเนินทำนองของประโยคนี้พบว่าทำนองหลักจะมีลักษณะการเคลื่อนที่โดยมีทิศทางเส้นตรงในประโยคและลาดลงในตอนท้ายประโยค จบลงด้วยโน้ตหลักบันไดเสียง (Tonic)

4.3 โน้ตตกแต่งในลายแคน ลักษณะของลายใหญ่ ที่เป็นเอกลักษณ์ โดยการใช้โน้ตตัวผ่าน (Passing Note) ไปสู่โน้ตตัวหลัก (Tonic) ซึ่งปรากฏในห้องที่ 76-77

ตัวอย่างห้องที่ 76-77
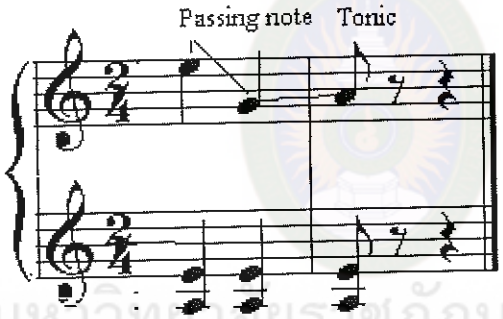
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.4 การขึ้นต้นและการจบ

การเริ่มต้นใน ห้องที่ 1-76 โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นของลายใหญ่ เป็นโน้ตระดับเสียงเดียวกันกับโน้ตตัวสุดท้ายของลายแคน คือ โน้ตเสียงแรกที่ขึ้นต้นในห้องที่ 1 คือโน้ต A และโน้ตตัวสุดท้ายของท่อน ห้องที่ 76 คือโน้ต A (Tonic)

ตัวอย่างโน้ตขึ้นต้นในห้องที่ 1

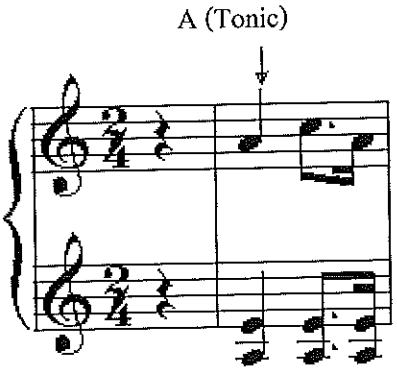

ตัวอย่างโน้ตตัวจบของ ห้องที่ 76
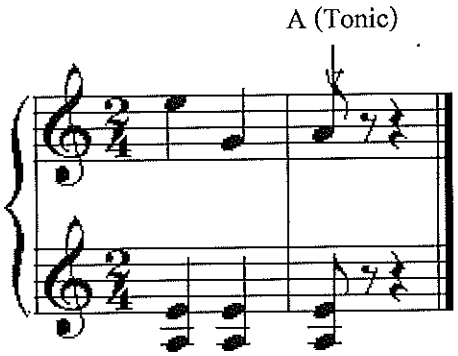
จากภาพ จะขึ้นต้นด้วยโน้ตเสียงหลักของบันไดเสียง และจบลงด้วยโน้ตตัวหลัก (Tonic) ของบันไดเสียง

4.5 ช่วงกว้างของเสียง ลายใหญ่ พบว่า ทำนองหลัก เสียงต่ำสุดและเสียงสูงสุดมีความห่างเท่ากับคู่ 8 โดยมีเสียงต่ำสุดคือ เสียงซอล G ในตำแหน่งเส้นที่ 2 ในตำแหน่งโน้ต ของกุญแจซอล และระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงซอลสูง G ในตำแหน่งบนบรรทัดเส้นที่ 5 ของกุญแจเสียงซอล ส่วนเสียงประสาน (Drone) เสียงต่ำสุดและเสียงสูงสุดมีความห่างเท่ากับคู่ 5 โดยมีเสียงต่ำสุดคือ เสียงลาต่ำ A ระดับเสียงสูงสุดคือ เสียงมี Eในตำแหน่งโน้ต ของกุญแจซอล ดังนี้
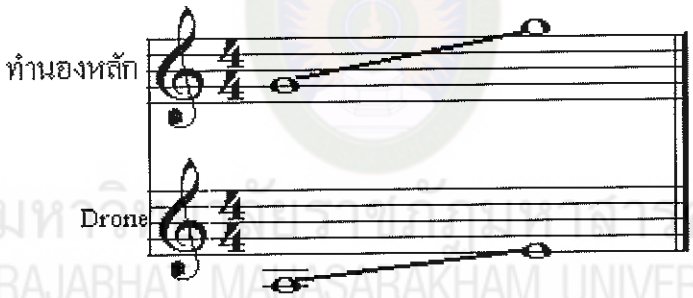
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

4.6 กระสวนจังหวะ ลายแคน ลายใหญ่ มีรูปแบบของกระสวนจังหวะมีดังนี้

รูปแบบที่ 1. ห้องที่ 1,

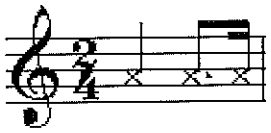

รูปแบบที่ 2. ห้องที่ 2, 3, 4, 15, 16, 17, 46, 47, 64, 65, 69, 70, 71,
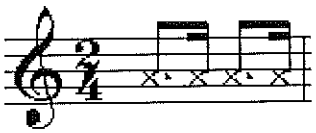
รูปแบบที่ 3. ห้องที่ 5, 6, 18, 19, 28, 29, 30, 32, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 54,

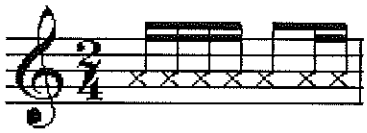

รูปแบบที่ 4. ห้องที่ 7,

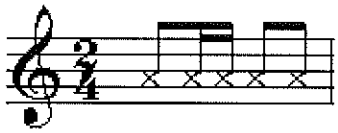

รูปแบบที่ 5. ห้องที่ 8,

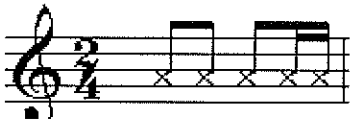

รูปแบบที่ 6. ห้องที่ 9, 20, 26, 29, 31, 33, 38, 40, 43, 45, 49,

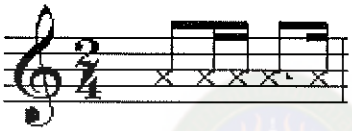

รูปแบบที่ 7. ห้องที่ 10, 11, 55, 56, 61, 66,

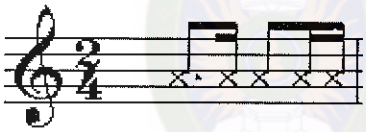

รูปแบบที่ 8. ห้องที่ 12

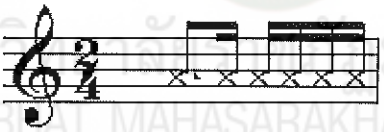

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

รูปแบบที่ 9. ห้องที่ 13, 67

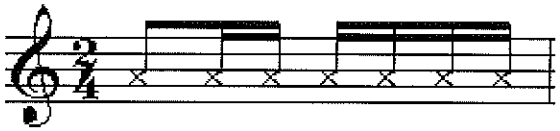

รูปแบบที่ 10. ห้องที่ 14, 52, 53

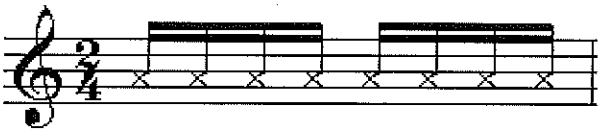

รูปแบบที่ 11. ห้องที่ 21, 22, 23, 24, 25, 44, 48, 50, 57, 58, 59, 60, 62, 63, 68